

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:

Κοινωνικές-οικονομικές ανισότητες, εθνοπολιτισμική προέλευση,
« εκπαιδευτική φτώχεια »
και εκπαιδευτική πολιτική στην Ευρώπη σήμερα.

ΕΛΕΝΗ ΚΛΟΥΤΣΙΝΙΩΤΗ
3177

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ :
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

ΡΕΘΥΜΝΟ, 2019

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θέλω να ευχαριστήσω για την βοήθεια και την εξαιρετική συνεργασία και των τεσσάρων ετών τον επιβλέπων καθηγητή μου Κύριο Νίκο Παπαδάκη καθώς με βοήθησε να αναπτύξω περαιτέρω τις γνώσεις μου . Ένα ευχαριστώ για όλους τους φίλους που στάθηκαν δίπλα μου όλα αυτά τα χρόνια. Ευγνωμοσύνη και ένα μεγάλο ευχαριστώ στην οικογένεια μου, τον Κύριο Τάκη και τον Πάτερ Παρθένιο που μου στάθηκαν ,παρόλο τις αντιξοότητες.

Αφιερωμένο στην οικογένεια μου για τις θυσίες που έκανε και κάνει για να πετύχω τα όνειρα μου και στον κάθε άνθρωπο που αγωνίζεται για την κατάκτηση των στόχων του.

Ερχόμαστε από μια σκοτεινή άβυσσο,
καταλήγουμε σε μια σκοτεινή άβυσσο,
το μεταξύ φωτεινό διάστημα το λέμε Ζωή.

Νίκος Καζαντζάκης

Περίληψη

Η παρούσα πτυχιακή εργασία πραγματεύεται για τις κοινωνικό-οικονομικές ανισότητες , την εθνοπολιτισμική προέλευση του ατόμου , την εκπαιδευτική φτώχεια και την εκπαιδευτική πολιτική στην Ευρώπη του σήμερα. Πιο συγκεκριμένα πως οι ανισότητες επηρεάζουν τη ζωή του ατόμου τόσο στην εκπαίδευση και κατάρτιση του όσο και στον τομέα της αγοράς εργασίας. Αρχικά , γίνεται μια ανάλυση των θεωρητικών εννοιών και πως αυτές συνδέονται μεταξύ τους. Μετέπειτα, παρουσιάζεται η ιστορική εξέλιξη της Ευρωπαϊκής πολιτικής από το 1990 έως 2010 , καταδεικνύοντας όλη την πορεία , τις συνθήκες , τα μέτρα , τις μεταρρυθμίσεις και τα αποτελέσματα των δύο περιόδων και ειδικότερα της Συνθήκης της Λισαβόνας. Στην πορεία διασαφηνίζεται η « Ευρωπαϊκή Στρατηγική 2020» με τις εισαγωγικές επισημάνσεις , τις σημαντικότερες πρωτοβουλίες, όσον αφορά την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και το πρόγραμμα εργασίας. Ταυτόχρονα , στην πτυχιακή γίνεται μια εκτενής ανάλυση και σύγκριση ετών και στα 28 Ευρωπαϊκά κράτη-μέλη για την πρόοδο των τιμών - στόχων , σύμφωνα με τα στοιχεία Education and Training Monitor της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η πτυχιακή επικεντρώνεται στο τελευταίο κεφάλαιο στην περίπτωση της Ελλάδας , πως εξελίχθηκαν οι τιμές-στόχοι και ποια ήταν τα αποτελέσματα των δεικτών. Κλείνοντας, κατατίθενται οι συμπερασματικές επισημάνσεις όλης της εργασίας που επικεντρώνεται στην εκπαίδευση και κατάρτιση του ατόμου.

Abstract

This thesis deals with socio-economic inequalities, the ethnic cultural origins of the individual, educational poverty and education policy in Europe nowadays. More specifically, those inequalities affect the life of the individual both in education and training and in the field of market's labour. Initially, there is an analysis of the theoretical concepts and how they are linked together. Thereafter, the historical development of the European Union is presented from 1990 to 2010, demonstrating the whole course, the Treaties, the measures, the reforms and the results of the two periods and in particular the Treaty of Lisbon. It clarifies the «European strategy 2020» with the introductory remarks, the most important initiatives, in terms of combating poverty and social exclusion and the work programme. At the same time, a comprehensive analysis and comparison of years are made in all 28 European states for the progress of the target-values , according to the Education and Training Monitor data of the European Commission. On the last chapter, the thesis focuses on the case of Greece, the exelixis of the target- values and the results of targets.

Περίληψη	3
Εισαγωγή	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	10
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ-ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	10
1.1. Κοινωνικές-οικονομικές ανισότητες	10
1.2. Εθνοπολιτισμική προέλευση.....	15
1.3. Εκπαιδευτική φτώχεια	16
1.4. Κοινωνικός Αποκλεισμός	20
1.5. Κοινωνικά ευπαθείς ομάδες	23
1.6. Δια Βίου Μάθηση.	25
1.7.Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση [VET (ΕΕΚ), IVET(ΑΕΕΚ) , CVET (ΣΕΕΚ)].....	27
1.8. Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού.	31
1.9. Συμπερασματικές Επισημάνσεις.....	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΤΙΚΗΣ (1990-2010)	
2.1. Εισαγωγή	37
2.2. Η περίοδος 1990-2000.	40
2.3. Αποτίμηση της περιόδου 1990-2000.....	42
2.4. Η περίοδος 2000-2010- Η Στρατηγική της Λισαβόνας.	43
2.5. Αποτίμηση της Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής της Στρατηγικής της Λισαβόνας (2000-2010).....	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	49
Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ «ΕΥ2020».....	49
3.1. Η Ευρωπαϊκή στρατηγική «ΕΥ2020»- Εισαγωγικές επισημάνσεις	49
3.2. Η Ευρωπαϊκή πρωτοβουλία για την Καταπολέμηση της Φτώχειας και του Κοινωνικού Αποκλεισμού	51
3.3. Το Πρόγραμμα Εργασίας « Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020»(ET2020 Work Programme).....	54
3.4. Πρόοδος Ευρωπαϊκών Τιμών- Στόχων (EU Benchmarks) στην Ε.Ε 28	57

3.4.1. Απόφοιτοι/τες (30-34 ετών) από την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	59
3.4.2. Πρόωρα διαρρέοντες (18-24 ετών) από την Εκπαίδευση και Κατάρτιση	61
3.4.3. Συμμετοχή των παιδιών (4+ έτη) στην Προσχολική Εκπαίδευση και Φροντίδα	65
3.4.4 Συμμετοχή Ενηλίκων (25-64 ετών) στην Δια Βίου Μάθηση	68
3.4.5. Low Achievers (15 ετών) στην Ανάγνωση, στα Μαθηματικά και στις Θετικές Επιστήμες	71
4.4.6. Ποσοστό Απασχόλησης Πρόσφατων Αποφοίτων (20-34 ετών).....	74
3.4.7 Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ΕΕΚ, ΑΕΕΚ ΚΑΙ ΣΕΕΚ) και σύνδεση με την Απασχόληση και την Αγορά Εργασίας	78
3.5 Συμπεράσματα	80
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	83
Η Κατάσταση των Πραγμάτων στην Εκπαίδευση , στην Κατάρτιση και στην ΔΒΜ στην Ελλάδα – Κοινωνικό-Οικονομικές και Εκπαιδευτικές Ανισότητες και Κοινωνική Ευπάθεια.....	83
4.1. Εισαγωγή	83
4.2. Αντιμετώπιση των κοινωνικό-οικονομικών και εκπαιδευτικών ανισοτήτων και προώθηση της ένταξης στην αγορά εργασίας και την κοινωνική ενσωμάτωση	84
4.3. Επενδύσεις στην Εκπαίδευση και Κατάρτιση	85
4.4. Πρόοδος των Ευρωπαϊκών Τιμών-Στόχων (EU Benchmarks) στην Ελλάδα.....	86
4.4.1. Απόφοιτοι/ες (30-34ετών) από την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.....	87
4.4.2. Πρόωρα διαρρέοντες(18-24 ετών) από την Εκπαίδευση και Κατάρτιση	89
4.4.3. Συμμετοχή παιδιών (4+ έτη) στην Προσχολική Εκπαίδευση και Φροντίδα	90
4.4.4 Συμμετοχή Ενήλικων (25-64 ετών) στην Δια Βίου Μάθηση	92
4.4.5. Low Achievers (15 ετών) στην Ανάγνωση, στα Μαθηματικά και στις θετικές επιστήμες	93
4.4.6. Ποσοστό Απασχόλησης Πρόσφατων Αποφοίτων (20-34 ετών).....	94
4.4.7. Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ΕΕΚ, ΑΕΕΚ ΚΑΙ ΣΕΕΚ) και σύνδεση με την Απασχόληση και την Αγορά Εργασίας	96
4.5. Συμπερασματικές Επισημάνσεις.....	97
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	99
Συμπεράσματα	99
Βιβλιογραφία.....	105

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 3 1 Απόφοιτοι/τες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 2011, 2014 και 2017.....	60
Διάγραμμα 3 2 Τριτοβάθμια εκπαίδευση (20-34 ετών) ανά φύλο και την χώρα γέννησης στην Ευρώπη.....	61
Διάγραμμα 3 3 Πρόωρη διαρρέοντες (18-24 ετών) στην Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010 με 2017...	62
Διάγραμμα 3 4 Πρόωρη διαρρέοντες (18-24 ετών) στην Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2011 με 2017 στην Ευρώπη	63
Διάγραμμα 3 5 Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση κα την κατάρτιση (18-24) ανά φύλο και χώρα γέννησης στην Ευρώπη	64
Διάγραμμα 3 6 Συμμετοχή των παιδιών πρώιμης ηλικίας (4+) 2013, 2015 και 2016	66
Διάγραμμα 3 7 Συμμετοχή παιδιών (4+ ΈΤΩ) στην προσχολική Εκπαίδευση και Φροντίδα ανά φύλο στην Ευρώπη	67
Διάγραμμα 3 8 Συμμετοχή ενηλίκων στην Ευρώπη (25-64 ετών) ανά φύλο στην Δια Βίου Μάθη.....	68
Διάγραμμα 3 9 Συμμετοχή στην Εκπαίδευση ενηλίκων (25-64 ετών) σε μη τυπικό , επίσημο και το σύνολο του στόχου 2017.....	69
Διάγραμμα 3 10 Συνολικός αριθμός ενηλίκων χαμηλής ειδίκευσης κατά ηλικία , 2017	70
Διάγραμμα 3 11 Ευρωπαϊκή χαμηλή επίδοση ατόμων (15 ετών) στην Ανάγνωση , στα Μαθηματικά και στις Επιστήμες.....	71
Διάγραμμα 3 12 Ποσοστά 2009και 2017 στην Ευρώπη με τιμή στόχου 17% και 15% για άτομα με χαμηλές επιδόσεις στην Ανάγνωση , στα Μαθηματικά και στις Επιστήμες.....	72
Διάγραμμα 3 13 Ποσοστό Απασχόλησης πρόσφατων αποφοίτων (20-34 ετών) στην Ευρώπη.....	75
Διάγραμμα 3 14 Ποσοστό απασχόλησης πρόσφατων πτυχιούχων (20-34 ετών) ανά επίπεδο ISCED, 2016 στην Ευρώπη	75
Διάγραμμα 3 15 Ποσοστό απασχόλησης πρόσφατων πτυχιούχων (20-34 ετών) ανά επίπεδο ISCED , 2017 στην Ευρώπη	77
Διάγραμμα 3 16 Κατανομή των νέων με προσόντα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης σε ανώτερο και δευτεροβάθμιο μη τριτοβάθμιο επίπεδο ανά τομέα σπουδών, 2015 μηχανική και κατασκευή, επιχειρήσεις, διοίκηση και δίκαιο και Υγεία και ευημερία.....	79
Διάγραμμα 3 17 Τιμές-στόχοι 2017 στην Ελλάδα.....	86
Διάγραμμα 3 18 Απόφοιτοι/τες (30-34 ετών) από την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα 2017 ..	88
Διάγραμμα 3 19 Πρόωρα διαρρέοντες (18-24 ετών) από την Εκπαίδευση και Κατάρτιση στην Ελλάδα 2017.....	89
Διάγραμμα 3 20 Συμμετοχή παιδιών (4+ ΚΑΙ 5+) στην Προσχολική ηλικία και Φροντίδα 2017 και 2016 στην Ελλάδα	90
Διάγραμμα 3 21 Συμμετοχή Ενηλίκων (25-64 ετών) στην Δια Βίου Μάθηση και στα τρία επίπεδα εκπαίδευσης στην Ελλάδα, 2017	92
Διάγραμμα 3 22 Low Achievers(15ετών) στην Ανάγνωση , στα Μαθηματικά και στις Επιστήμες, Ελλάδα 2017.....	93
Διάγραμμα 3 23 Ποσοστό Απασχόλησης Πρόσφατων Αποφοίτων (20-34 ετών) και μορφωτικό επίπεδο, στην Ελλάδα 2017	95

Εισαγωγή

Η παρούσα πτυχιακή εργασία πραγματεύεται τις κοινωνικό-οικονομικές και εκπαιδευτικές ανισότητες και τις εκπαιδευτικές πολιτικές της Ευρώπης σήμερα. Ειδικότερα, αξιοποιείται όλη ιστορική ανάλυση των εκπαιδευτικών πολιτικών για να πραγματοποιηθεί εκτενής αναφορά όλης της διαδικασίας. Αναφέρονται τα μέτρα, οι μεταρρυθμίσεις που έχουν ληφθεί για την καλύτερη αντιμετώπιση και βελτίωση της εκπαίδευσης και κυρίως την επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης σε σχέση με την απασχόληση και την αγορά εργασίας. Διαβάζοντας για τις ευρωπαϊκές συμβάσεις και συνθήκες, παρατίθενται όλες οι κατευθυντήριες αρχές πάνω στις οποίες διενεργούν τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και φανερώνεται η πορεία της καθεμίας ξεχωριστά.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια εκτενής αναφορά του θεωρητικού-ενοσιολογικού πλαισίου, δίνοντας την κατανόηση πως οι συγκεκριμένοι ορισμοί μπορούν να επηρεάζουν την εκπαίδευση και την απασχόληση των ατόμων. Αρχικά, γίνεται αναφορά στις κοινωνικό-οικονομικές ανισότητες και πως αυτές μπορούν να κλονίσουν τους ανθρώπους τόσο για την επιβίωση τους όσο και για την εκπαίδευση και την αγορά εργασίας. Εν συνεχεία η εθνοπολιτισμική προέλευση του ατόμου διαδραματίζει σημαντικό ρόλο, καθώς είναι μια από τις περιπτώσεις που τον οδηγούν να αποβεί σε ορισμένες κατευθύνσεις, εξαιτίας των ανισοτήτων που των περιτριγυρίζουν. Ακολουθεί, η εκπαιδευτική φτώχεια, δείχνοντας πως οι αρνητικές κοινωνικές και οικονομικές καταστάσεις μιας χώρας μπορούν να αποτελέσουν το εφελτήριο της εκπαιδευτικής εγκατάλειψης. Διασαφηνίζονται στα επόμενα υποκεφάλαια ο κοινωνικός αποκλεισμός ως φαινόμενο και πως μέσα από την φτώχεια συνδέονται η κοινωνικά ευπαθείς ομάδες. Ακολουθεί, η ενοσιολογική διασαφήνιση της Δια Βίου Μάθησης, της εκπαίδευσης που είναι υποχρεωτική και της προσωπικής εκπαίδευσης που κάνει το άτομο καθ' όλην της ζωής του και η ανάλυση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης τόσο για την αρχική εκπαίδευση όσο και για την συνεχιζόμενη. Ολοκληρώνεται το κεφάλαιο με τον ορισμό της ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού και πως η Δια Βίου Μάθηση και η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση μπορούν να συμβάλουν σε αυτό.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται μια ιστορική επισκόπηση της Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής πολιτικής κατά την περίοδο του 1990 με 2010. Ως προς την πρώτη περίοδο γίνεται έμφαση στην εξέλιξη της ευρωπαϊκής πολιτικής, ποιες συνθήκες

ήταν αυτές που σηματοδότησαν την διαδικασία και ποια μέτρα λήφθηκαν καθώς γίνεται μια καταγραφή της εξέλιξης και αποτίμησης της περιόδου. Ως προς την δεύτερη περίοδο 2000-2010 φανερώνονται ποίες πέτυχαν και ποιες μεταρρυθμίσεις έγιναν καθώς σημαντική Συνθήκη καθορίστηκε η « Η Συνθήκη της Λισαβόνας». Καταγράφεται η εξέλιξη της Συνθήκης και η αποτίμησης της. Ορισμένοι θεωρούν ότι απέτυχε και κάποιοι άλλοι ότι πέτυχε ,καθώς έβαλε τις βάσεις για μια νέα δεκαετία και μια νέα στρατηγική , προκειμένου να βελτίωση τις εκπαιδευτικές πολιτικές στην Ευρώπη.

Στο τρίτο κεφάλαιο μεταβιβάζεται στην νέα δεκαετία της « Ευρωπαϊκής Στρατηγικής 2020». Γίνεται αναφορά στην διττή διάσταση που έχει η ΕΥ2020 και η σημαντική ευρωπαϊκή πρωτοβουλία που πάρθηκε για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Στον επόμενο υποκεφάλαιο παρουσιάζεται το πρόγραμμα εργασίας της εκπαίδευσης και κατάρτισης , οι βασικές προτεραιότητες, οι ευρωπαϊκές τιμές-στόχοι και η κοινωνική διάσταση της Ευρώπης 2020. Αναλύεται εκτενώς η πρόοδος των τιμών-στόχων και στις 28 χώρες της Ευρώπης μεταξύ του 2010 ,του 2016 και 2017.Οι δείκτες που περιγράφονται αναφέρονται στους απόφοιτες/οι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ηλικία 30-34 ετών , στους πρόωρα διαρρέοντες (18-24) στην εκπαίδευση και κατάρτιση, στην συμμετοχή ενηλίκων (25-64) στην Δια Βίου Μάθηση, στην συμμετοχή (4+ ετών) στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα και στην χαμηλή απόδοση (15+)στα μαθηματικά , στις επιστήμες και στην ανάγνωση. Ακόμη , μετριέται άλλος ένας δείκτης , το ποσοστό απασχόλησης των πρόσφατων πτυχιούχων (20-34 ετών), με έμφαση στα επίπεδα της εκπαίδευσης, καθώς παρουσιάζεται η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση , η αρχική και η συνεχιζόμενη σε σχέση με την απασχόληση και αγορά εργασίας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται μια περιπτωσιολογική μελέτη για την Ελλάδα. Επισημάνεται η κατάσταση των πραγμάτων στην εκπαίδευση , στην κατάρτιση και στην Δια Βίου Μάθηση αλλά και κοινωνικό-οικονομικές και εκπαιδευτικές ανισότητες. Παρουσιάζονται οι επενδύσεις στην εκπαίδευση και κατάρτιση και καταδεικνύονται, όπως και στο παραπάνω κεφάλαιο οι δείκτες , η εξέλιξη των τιμών-στόχων τα αποτελέσματα και η γενικότερη κατάσταση στην οποία βρίσκεται η Ελλάδα.

Τέλος, παρατίθενται μια σειρά συμπερασμάτων που προκύπτουν από το βάθος μελέτης όλης της πτυχιακής για όλη την διαδικασία της εκπαιδευτικής πολιτικής και των ανισοτήτων που την επηρεάζουν. Αναδεικνύεται, θετική και η αρνητική εξέλιξη των δεικτών καθώς και η παραπάνω ευαισθητοποίηση και βελτίωση της κατάστασης για την επόμενη δεκαετία τόσο για τις χώρες τις Ευρώπης όσο και για την Ελλάδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ-ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1.1. Κοινωνικές-οικονομικές ανισότητες

Στην δεύτερη εποχή της βιομηχανικής επανάστασης, δημιουργούνται νέες προκλήσεις και επαναστατικές αλλαγές που προκάλεσαν μετασχηματισμούς και αναδιαρθρώσεις σχεδόν σε όλους τους τομείς. Μια σειρά ιστορικών γεγονότων, η πτώση του τείχους του Βερολίνου, το τέλος του Ψυχρού πολέμου, η ανάδυση αξιών ως προς το άτομο και τα δικαιώματά του, οδήγησαν στην καθιέρωση Δημοκρατικών πολιτικών συστημάτων στις περισσότερες χώρες της Δύσης. Οι σύγχρονες τεχνολογίες, η ραγδαία ανάπτυξη της πληροφορικής και του καπιταλισμού, δημιούργησαν το αίσθημα της εξέλιξης και της ανάπτυξης, με αποτέλεσμα να υπάρχουν καλύτερες συνθήκες σε όλους τους τομείς ζωής του ατόμου. Αυτή η συγκεκριμένη κατάσταση οδηγεί στην ισότητα ευκαιριών και γενικότερα στην εγκατάσταση της σε μεγάλο βαθμό.

Σύμφωνα με τον φιλόσοφο Αριστοτέλη η ισότητα δεν καθορίζεται από την προσωπική αξία του καθενός, γιατί αποτελεί από μόνη της την ύψιστη αξία όλων. Είναι η ισότητα που πρέπει να έχουν όλα τα επιμέρους άτομα που αποτελούν μέρος ενός συνόλου, δηλαδή της κοινωνίας, γιατί η ψήφος δε γνωρίζει ανώτερους και κατώτερους, γιατί το κοινό συμφέρον αφορά όλους ανεξαιρέτως και όλοι πρέπει να έχουν μερίδιο σ' αυτό. Είναι η ισότητα που ο Αριστοτέλης ονομάζει «σωστό», «Το σωστό όμως πρέπει να εκλαμβάνεται με την έννοια του ίσου. Αποβλέπει και στο συμφέρον όλης της πόλης και στο κοινό συμφέρον των πολιτών»

(Αριστοτέλης, 2007). Η ισότητα είναι μια γενικευμένη έννοια καθώς μπορεί να αναφερθεί στην ισότητα ως προς τους νόμους, δηλαδή στην αρχή ότι κάθε άτομο υπόκειται στους ίδιους νόμους και κανένα άτομο ή ομάδα δεν έχει ιδιαίτερα νομικά προνόμια και στην ισότητα των ευκαιριών, την ισότητα ανάμεσα στα κοινωνικά φύλα, τη φυλετική ισότητα και την κοινωνική ισότητα. Όσον αφορά την κοινωνική ισότητα, ο Andrew Heywood θεωρεί ότι είναι ύψιστης σημασίας για συγκεκριμένους λόγους καθώς συνδέεται με την ισχύ, την σύγκρουση και την ευημερία. Η κοινωνική ισότητα εφόσον συνδέεται με την ισχύ, η ανισότητα επηρεάζει τις σχέσεις ισχύος (Heywood, 2013).

Η συνολική εξέλιξη λοιπόν και προσπάθεια επέφεραν ορισμένα προβλήματα, όσον αφορά την ανισότητα. Η ανισότητα, σαφώς ήταν εν γένη ζωντανή και στις παλαιότερες κοινωνίες, αισθητή όμως κάνει την παρουσία της και στα σύγχρονα ευρωπαϊκά κράτη. Σε κάθε περίπτωση είναι διαφορετική καθώς έχει πολλές μορφές και δρα χωρίς περιορισμούς. Πιο συγκεκριμένα, οι ανισότητες είναι κατ' κύριο λόγο οι διαφορές μεταξύ των ατόμων ή και των κοινωνικών ομάδων σε σχέση με τον πλούτο, την εκπαίδευση, τον πολιτισμό και την υγεία, οι οποίες θεωρούνται άδικες. Οι ανισότητες, οφείλονται κυρίως σε κοινωνικές-οικονομικές και πολιτικές διαδικασίες. Μεγάλη έμφαση δίνεται, αρχικά, στις κοινωνικές ανισότητες, οι οποίες επηρεάζουν προφανέστατα μια μεγάλη μερίδα ατόμων που έχουν αντίκτυπο σε ολόκληρη την κοινωνία. Έχει ευρεία έννοια, «υπάρχει παντού, όπου οι δυνατότητες της πρόσβασης στα γενικά διαθέσιμα και επιδιωκόμενα κοινωνικά αγαθά ή/και κοινωνικές θέσεις, που είναι φορείς άνισων δυνατοτήτων δύναμης/ισχύος ή/και αλληλεπίδρασης, υφίστανται διαρκείς περιορισμούς και διαμέσου αυτών επιδρούν αρνητικά ή θετικά στις ευκαιρίες ζωής των ατόμων, των ομάδων ή των κοινωνιών» (Παπαϊωάννου, 1990). Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον κοινωνιολόγο Σκεύο Παπαϊωάννου κατά την συνύρπαξη τους τα άτομα είναι αναγκασμένα να πληρούν ένα πλαίσιο κοινωνικών θεσμών, δομών και μορφωμάτων. Να δημιουργήσουν κοινωνικές σχέσεις και να αλληλεπιδρούν μέσα στην κοινωνία με διαφορετικούς ρόλους και θέσεις. Ανάλογα με την κοινωνική θέση που διαθέτει το κάθε άτομο παρουσιάζει ομοιότητες και διαφορές με τους υπόλοιπους. Στο πλαίσιο αυτό, η κοινωνική θέση του ατόμου συνδέεται άρρηκτα

με τις συνθήκες ζωής και της εργασίας , η οποία για τον κατέχοντα μπορεί να είναι καλύτερη ή χειρότερη , πλούσια ή φτωχή, αποκλεισμένη ή μη αποκλεισμένη , ισχυρή ή ανίσχυρη στον οικονομικό , πολιτικό , κοινωνικό και πολιτισμικό κεφάλαιο που διαθέτουν. Οι διαφορές που εντοπίζονται μεταξύ τους είναι αυτό που μπορεί να επικαλεσθεί κάποιος ως κοινωνικές ανισότητες.

Μια επιπλέον μορφή ανισότητας είναι και η οικονομική , η οποία επηρεάζει στο μέγιστο την ανθρώπινη στάση ζωής του ατόμου. Η διαφορά του έγκειται στη θέση που έχει το άτομο στην παραγωγική διαδικασία και κατ' επέκταση ως προς το εισόδημα και την περιουσία. Η συγκεκριμένη έννοια χρησιμοποιείται για να παρουσιάσει τις διαφορές μεταξύ ποικίλων κοινωνικών ομάδων , ατόμων και κρατών. Η οικονομική ανισότητα κατά περιόδους αναδεικνύει σημαντικές αλλαγές και διαφορές ως προς το σύστημα και ως προς τις δομές, βασισμένου της ανάπτυξης του καπιταλισμού και του σοσιαλισμού καθώς φαίνεται και η διαφοροποίηση της οικονομικής κατάστασης του ατόμου ανά περίοδο. Όλα αυτά οδηγούν στην δημιουργία της οικονομικής ανισότητας. (Knowles, 2001). Επίσης, ο Marx θεωρούσε ότι η κατανομή του εισοδήματος γίνεται με βάση τις ανάγκες του ατόμου και όχι με βάση της ικανότητας του να παράγει καθώς όταν υπάρχει οικονομική ανισότητα υπάρχει και πολιτική ανισότητα. Παράλληλα , στην θεωρία του ο Milton Friedman κλασικός φιλελεύθερος θεωρούσε ότι η κυβέρνηση πράττει με αυτόν τον τρόπο ώστε να πετύχει μια οικονομική ισότητα χωρίς να σκέφτεται τις επιπτώσεις την πολιτική ελευθερία. Στις σύγχρονες εποχές η οικονομική ανισότητα μειώνει την κοινωνική συνοχή και αυξάνει σε ένα βαθμό τις κοινωνικές αναταραχές, με αποτέλεσμα να αποδυναμώνεται η κοινωνία. Στο άρθρο της Alberto Alesinaa , Rafael Di Tellab και Robert Mac Cullochc γίνεται αναφορά ότι περισσότεροι ευρωπαίοι πολίτες επηρεάζονται αρνητικά από την οικονομική ανισότητα και ως προς την ψυχολογία τους αλλά και ως προς τις διαδικασίες που εκτελούν κατά την διάρκεια της ζωής τους. (MILTON, 2012)

Γίνεται κατανοητό ότι η ύπαρξη κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων επηρεάζουν σε μέγιστο βαθμό την ζωή του ατόμου. Δημιουργείται ένα κλίμα αμφισβήτησης, εξαθλίωσης , εχθρότητας και ανταγωνιστικότητας σε όλους τους

τομείς καθώς είναι αλληλένδετοι. Οι κοινωνικές ανισότητες επηρεάζουν τις οικονομικές ενώ παράλληλα οι οικονομικές τις κοινωνικές. Οι συνθήκες αυξάνουν σε μεγάλο βαθμό τη μετανάστευση λόγω της ανεργίας, τα άτομα φεύγουν από τις χώρες τους με γνώμονα μια καλύτερη ζωή και ευκαιρίες που θα τους προσφέρουν ένα καλύτερο βιοτικό επίπεδο με ίσες προοπτικές. Η φτώχεια μεγιστοποιείται μέσω της διεύρυνσης των ανισοτήτων καθώς πολλές φορές συνδέεται με την απόκλιση ατόμων από την κοινωνία με αποτέλεσμα τις περισσότερες φορές να δημιουργούνται ευπαθείς ομάδες . Το πιο σημαντικό, ωστόσο είναι ότι η επίδραση των ανισοτήτων διαδραματίζουν καταλυτικό ρόλο στο επίπεδο της εκπαίδευσης. Δημιουργούνται άνισες ευκαιρίες σε όλες τις ηλικιακές ομάδες , δημιουργώντας την εκπαιδευτική φτώχεια που έχει αντίκτυπο τόσο στην κοινωνία όσο και στο κράτος. Η εν λόγω , λοιπόν, παγκοσμιοποίηση και οι ραγδαίες εξελίξεις που εκτυλίσσονται και η γενικότερη ανισοκατανομή πλούτου και αξιών επέφεραν αυτά τα άνισα προβλήματα. Σύμφωνα με το Reflection Paper για την Κοινωνική Διάσταση της Ευρώπης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής παρουσίασε ισχυρές ανισότητες στις περισσότερες χώρες της ΕΕ. Πιο συγκεκριμένα έμφαση δίνετε στην Ρουμανία, την Λιθουανία, την Βουλγαρία, τη Λετονία, την Κύπρο, την Εσθονία και την Ιταλία καθώς τα πλουσιότερων νοικοκυριά έχουν το πενταπλάσιο εισόδημα από αυτό των 20% φτωχότερων νοικοκυριών ενώ ταυτόχρονα η Γερμανία , η Δανία , η Τσεχία, η Ισπανία και η Ελλάδα έχουν μεγάλη διαφορά στον τομέα της ανεργίας. Εμφανής είναι επίσης και οι ανισότητες στον τομέα της εκπαίδευσης. Σύμφωνα με την European Commission 2017 και την Eurostat , η πρόωρη σχολική εγκατάλειψη είναι φανερή καθώς σε υψηλά ποσοστά βρίσκονται τα άτομα με αναπηρία , με αποτέλεσμα να οδηγούνται στο κοινωνικό αποκλεισμό και στην φτώχεια (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017).

Σημαντικό , ακόμη, είναι ότι δημιουργούνται μεγάλες ανισότητες ως προ ορισμένες κοινωνικά ευπαθείς ομάδες ,όπως οι Ρομά (προς όλους τους τομείς την ζωής τους), τα άτομα με αναπηρία και τα άτομα που είτε έχουν διαπράξει κάποιο έγκλημα είτε έχουν κάποια μορφή ασθένειας. Είναι δύσκολοι η επιβίωση τους, καθώς τις περισσότερες φορές λόγω προκατάληψης από τους εξωτερικούς παράγοντες δεν βρίσκουν εργασία ,ιατρική περίθαλψη , στέγη και γενικότερα δεν

έχουν την δυνατότητα να ολοκληρώσουν την εκπαίδευση τους, εξαιτίας είτε της έλλειψης των προαναφερθέντων είτε προσωπικής εγκατάλειψης και συγκεκριμένα από τις καταστάσεις και συμπεριφορές που δέχονται. Οι ανισότητες λοιπόν αυξάνονται ,οδηγώντας τα άτομα και κυρίως τις νέες γενιές να χάνουν ευκαιρίες ισότητας τόσο στην χώρα προέλευση τους όσο και στην χώρα που προτιμούν να ενταχθούν.

1.2. Εθνοπολιτισμική προέλευση.

Το έθνος σαν έννοια και γενικότερα τα σύγχρονα έθνη δημιουργήθηκαν στα τέλη του 18^{ου} αιώνα. Πριν από αυτήν την θεωρητική σκέψη κυριαρχούσε η βασιλεία και οι πολίτες ήταν ταγμένοι σε μια ομάδα την λεγόμενη δυναστεία ή σε έναν κυβερνώντα .Οι επαναστάτες όμως της Γαλλικής επανάστασης και μια σειρά διάφορων ιστορικών γεγονότων , όπως η επανάσταση του 1848 , επηρέασαν ένα μεγάλο ποσοστό κρατών για την ύπαρξη του έθνους. Τον 20^{ου} αιώνα το συγκεκριμένο δόγμα είχε εξαπλωθεί στην Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο καθώς υπήρχαν επαναστάσεις από τους λαούς της Ασίας και Αφρικής ενάντια στην τότε αποικιακή εξουσία.

Σύμφωνα με τον Andrew Heywood χωρίζει το έθνος σε τρία επίπεδα , στο πολιτισμικό , πολιτικό και ψυχολογικό .« Τα έθνη είναι περίπλοκα φαινόμενα που διαμορφώνονται από μια σειρά πολιτισμικών, πολιτικών και ψυχολογικών παραγόντων. Από πολιτισμική άποψη , το έθνος, αποτελεί μια ομάδα ανθρώπων που συνδέονται στη βάση κοινής γλώσσας, θρησκείας , ιστορίας και κοινών παραδόσεων, αν και κάποια έθνη είναι και ως ένα βαθμό ανομοιομορφα. Από πολιτική άποψη , ένα έθνος αποτελεί μια ομάδα ανθρώπων που θεωρεί τον εαυτό της «φυσική» πολιτική κοινότητα , στάση η οποία εκφράζεται , συνήθως , μέσα από την επιθυμία για εδραίωση ή διατήρηση της κυριαρχίας. Από ψυχολογική άποψη ,

ένα έθνος αποτελεί μια ομάδα ατόμων που διακρίνεται για τους κοινούς δεσμούς πίστης και αφοσίωσης ,οι οποίοι εκφράζονται μέσα από τον πατριωτισμό. Ακόμη και τα άτομο που δεν πιστεύουν ότι ανήκουν στην εθνική υπερηφάνεια αναγνωρίζουν ότι ανήκουν σε ένα έθνος» (Heywood, 2013). Ο Miroslav Hroch ορίζει το έθνος μια μεγάλη κοινωνική ομάδα που ενοποιείται από έναν συνδυασμό αρκετών μορφών αντικειμενικών σχέσεων (οικονομικών, πολιτικών, γλωσσικών, ιστορικών) και την υποκειμενική τους αντανάκλαση στην συλλογική συνείδηση . Τρεις δεσμοί όμως ξεχωρίζουν ως αναντικατάστατοι « μια μνήμη κάποιου κοινού παρελθόντος , που αντιμετωπίζεται ως πιπερωμένο της ομάδας,- ή τουλάχιστον των βασικών μερών της, πυκνότητα γλωσσικών και πολιτισμικών δεσμών που επιτρέπουν ένα υψηλότερο βαθμό κοινωνικής επικοινωνίας μέσα στην ομάδα παρά πέρα από αυτήν , και μια ιδέα όλων των μελών της ομάδας που είναι οργανωμένα ως πολιτική κοινωνία» (Miroslav, 2009) .

Όσον αφορά τον πολιτισμό θεωρητικά εκφράζεται από την εθνική ενότητα καθώς μερικές φορές συγχέονται .Πιο συγκεκριμένα διάφοροι κοινωνιολόγοι και ανθρωπολόγοι θεωρούν σε πιο ευρεία έννοια ότι ο πολιτισμός είναι ο τρόπος ζωής του λαού, ενσωματώνει τις αξίες τις πεποιθήσεις και τις συνθήκες που ζουν τα άτομα σε μια χώρα. Ο όρος είναι σχετικά πρόσφατος καθώς εμφανίστηκε ως παράγωγο της λέξης κουλτούρα . Σύμφωνα με τον Άλφρεντ Βέμπερ ,η κουλτούρα δηλώνει τις ιδέες και πεποιθήσεις ενώ ο πολιτισμός αναφέρεται στα χαρακτηρίστηκα, δηλαδή στον υλικό πολιτισμό , τα τεχνολογικά επιτεύγματα, γνώσεις και κατασκευές (Τσαούσης, Η Κοινωνία του Ανθρώπου: Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία, 2006). Ο πολιτισμός σε όλες τις χώρες περιλαμβάνει τη γλώσσα , τη θρησκεία , τις παραδόσεις , τους κοινωνικούς κανόνες και τις ηθικές αρχές. Σύμφωνα, με τον A.Heywood «κάποιες φορές γίνεται διάκριση ανάμεσα στην υψηλή κουλτούρα , που εκφράζεται κυρίως μέσα από τις τέχνες και τη λογοτεχνία και θεωρητικά αποτελεί πηγή διανοητικής και προσωπικής ανάπτυξης, και τη χαμηλή ή λαϊκή κουλτούρα, η οποία έχει ως στόχο τη μαζική τη μαζική κατανάλωση και τα λαϊκά ένστικτα , και μπορεί να έχει ακόμη και αρνητική , διαβρωτική και εκχυδαϊστική επίδραση στην κοινωνία (Heywood, 2013).

Στη σύγχρονη εποχή πλέον, οι έννοιες αυτές έχουν πλήρη κατανοηθεί καθώς έχουν δημιουργηθεί νέες καταστάσεις και αλλαγές. Η εθνοπολιτισμική προέλευση λοιπόν του κάθε ατόμου έχει όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που προαναφέρθηκαν παραπάνω. Το ζήτημα του 21^{ου} αιώνα είναι η συστηματική μετανάστευση των ανθρώπων είτε για οικονομικούς, είτε για κοινωνικούς ή πολιτικούς λόγους και κατά πόσο τα συγκεκριμένα άτομα μπορούν να έχουν ίσες ευκαιρίες στις νέες χώρες ένταξης. Είναι φανερό, από τα παλαιότερα χρόνια ότι η κινητικότητα προς άλλες χώρες ήταν αισθητή, ωστόσο λόγω καταστάσεων, όπως η οικονομική κρίση, η παγκοσμιοποίηση, η ανάπτυξη της τεχνολογίας και οι συστηματικοί πόλεμοι που δημιουργήθηκαν τα τελευταία χρόνια, ανέδειξαν την πολυπολιτισμικότητα στο εγχώριο των κρατών, δηλαδή την είσοδο ατόμων με διαφορετικό πολιτισμό σε ένα άλλον. Έχουν δημιουργηθεί πολλά ερωτήματα ως προς την ένταξη αυτών των ατόμων, κυρίως για την ενσωμάτωσή τους τόσο στην εκπαίδευση και συγκεκριμένα τον τρόπο με τον οποίο θα δημιουργήσει γέφυρες επικοινωνίας μεταξύ της κυρίαρχης και μειονεκτικής ομάδας, όσο και για την απασχόληση τους και ειδικότερα για τις συνήθειες και καταστάσεις που ξετυλίγονται μέσα στην χώρα ένταξη τους. Ταυτόχρονα η πληθυσμιακή κινητικότητα παρουσιάζει διαφορετική μορφή σε σχέση με το παρελθόν καθώς οι μετακινήσεις των ατόμων προερχόντουσαν από τα κράτη της Ευρώπης ενώ στις σύγχρονες εποχές τα άτομα προέρχονται και από άλλες ηπείρους (Τσιάκαλος, 2011).

1.3. Εκπαιδευτική φτώχεια.

Η φτώχεια σαν κατάσταση φυσική προϋπάρχει στο μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας, από την αρχαιότητα έως και στις σύγχρονες κοινωνίες του 21^{ου} αιώνα. Ωστόσο σαν έννοια είναι περίπλοκη και αμφιλεγόμενη. Η φτώχεια σαν καθαρός ορισμός είναι η έλλειψη βασικών υλικών, όπως τροφή, νερό, περίθαλψη όσον αφορά την υγεία, στέγη και ένδυση. Σύμφωνα με τον Μπαλούρδο, Υφαντόπουλο

και Νικολόπουλο « η φτώχεια είναι ένα σχετικό, δυναμικό και πολυδιάστατο φαινόμενο, έχει διαχρονικότητα και πολυπλοκότητα . Εμφανίζεται τόσο στην οικονομική έξαρση όσο και στην οικονομική ύφεση , σε ανεπτυγμένες και υποανάπτυκτες κοινωνίες» (Υφαντόπουλος, Μπαλούρδος, & Νικολόπουλος, 2009). Πιο συγκεκριμένα , η έννοια της φτώχειας διακρίνεται βάσει δύο μοντέλων, της απόλυτης φτώχειας και της σχετικής φτώχειας. Σύμφωνα με την Αλεξίου ως σχετική φτώχεια χαρακτηρίζεται μια κατάσταση κατά την οποία μια οικογένεια δεν έχει τα στοιχειώδεις μέσα και στερείται σε απολαύσεις μέσα στην κοινωνία που διαμένει και φτωχοί ορίζονται εκείνοι που έχουν χαμηλότερο εισόδημα από το μισό του μέσου εθνικού εισοδήματος. Ενώ η απόλυτη φτώχεια στηρίζεται στην στέρηση φυσικών αγαθών των ατόμων καθαρά και μόνο για την επιβίωση τους , όπως στέγη, νερό , ένδυση και ιατρική περίθαλψη. Από την Διακήρυξη της Κοπεγχάγης η απόλυτη φτώχεια είναι η αποστέρηση σαφώς των βασικών αγαθών αλλά και η στέρηση της πληροφόρησης και εκπαίδευσης (Αλεξίου, 2007).

Η εκπαίδευση τα παλαιότερα χρόνια ήταν ένα προϊόν που είχαν την αξία να διακατέχουν και την δυναμική ,όσοι προερχόντουσαν από εύπορες οικογένειες. Με την πάροδο των χρόνων αυτή η άποψη αλλοιώθηκε και οι περισσότεροι άνθρωποι είχαν δικαίωμα στην εκπαίδευση ανεξαρτήτως θρησκείας και γενικότερα πολιτισμού. Πιο συγκεκριμένα στις μεγάλες χώρες κατά την βιομηχανική επανάσταση οι επιπτώσεις στον τομέα της παραγωγής, δημιούργησε επιτακτική ανάγκη προσωπικού κατάλληλα καταρτισμένο με γνώσεις . Στην συνέχεια το κράτος παρείχε εκπαίδευση και στα λαϊκά στρώματα για να εξασφάλιση εργατικό δυναμικό και για να κάλυψη τις ανάγκες της καπιταλιστικής παραγωγής (Νικολάου, 2009) .Μετά την εκβιομηχάνιση οι λαοί πίστεψαν ότι η εκπαίδευση μπορεί να αποτελέσει το εργαλείο εκείνο που θα εξαλείψει κοινωνικές διαφορές καθώς τα τελευταία χρόνια οι γονείς επιδιώκουν την εκπαίδευση των παιδιών τους περισσότερο από τους ίδιους. Η εκπαίδευση έδωσε την δυναμική να ενωθούν πολιτισμικά άτομα και χώρες, να καταργηθούν όσο γίνεται εφικτό οι διαφορές και να υπάρχει ένα κλίμα προόδου και εξέλιξης πάνω στον τομέα της εκπαίδευσης. Φαίνεται λοιπόν, ότι η εκπαίδευση είναι μια συστηματική γνώση που διοχετεύεται από τον εκπαιδευτή

στο παιδί για την απόκτηση γνώσεων και κατ επέκταση δεξιοτήτων. Μία σύγχρονη έννοια της εκπαίδευσης από την Σουζάνα-Μαρία Νικολάου είναι ότι η εκπαίδευση είναι η τυπική που λαμβάνουν χώρα στα σχολικά ιδρύματα. « Είναι μια εξειδικευμένη μορφή κοινωνικοποιήσεις, που ασκείται από ενδοοικογενειακούς φορείς και έχει στόχο τη μετάδοση γνώσεων , δεξιοτήτων και μορφών συμπεριφοράς» (Νικολάου, 2009).

Πλέον γίνεται ιδιαίτερα αντιληπτό ότι επηρεάζεται ο τομέας της εκπαίδευσης , καθώς τα προβλήματα έχουν αυξηθεί. Κυριαρχεί φτώχεια κατά κύριο λόγο σε ένα μεγάλο ποσοστό της Ευρώπης και εκτός ΕΕ. Η οικονομική κρίση τα τελευταία δέκα χρόνια τόσο στην Ελλάδα όσο και στις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης , αποδυνάμωσαν τα νοικοκυριά ως προς το εισόδημα καθώς ο δείκτης της ανεργίας χτύπησε κόκκινο στην πλειοψηφία των κρατών της. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργείται ένα κλίμα εκπαιδευτικής φτώχειας. Οι γονείς δεν έχουν τα κατάλληλα εφόδια, προκειμένου να στηρίξουν το παιδί τους ως προς την εκμάθηση του. Αυτό γίνεται ,εξαιτίας της αρνητικής ψυχολογίας που διαθέτουν ,από τους γρήγορους ρυθμούς ζωής που διανύουν ή λόγω έλλειψης οικονομικών πόρων και δεξιοτήτων τους, με αποτέλεσμα ούτε οι ίδιοι μπορούν να καταρτίζονται μετέπειτα. Είναι απαραίτητο να αναφερθεί και η άνιση επίδοση και πρόσβαση στην εκπαίδευση για όλα τα κοινωνικά στρώματα. Τα άνισα προβλήματα που προαναφέρθηκαν παραπάνω δημιουργούν καταστάσεις που εμποδίζουν τόσο την νέα γενιά να προοδεύσει στον τομέα της εκπαίδευσης όσο και στις μεγαλύτερες ηλικίες για την εξειδίκευση και την απασχόληση τους. Η εκπαιδευτική φτώχεια κυριαρχεί σε μεγάλο βαθμό σε χώρες που δεν είναι οικονομικά ενεργές ή σε χώρες που υπάρχει έντονη πατριαρχική παρουσία ή και ακόμη σε χώρες που είναι σε κατάσταση εμπόλεμης ζώνης. Ως προς την Τρίτη επιλογή υπάρχει και το ζητούμενο των παιδιών και μεγαλύτερων ως προς την ένταξη τους στην εκπαίδευση και τις δυσκολίες , προς την εκμάθηση, οι οποίες επιφέρουν τις άνισες ευκαιρίες. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να εγκαταλείπουν την εκπαίδευση για την επιβίωση ή γιατί δεν έχουν την υφιστάμενη βοήθεια είτε από το κράτος αιχμής είτε από τους διάφορους οργανισμούς. Όλα αυτά ισοδυναμούν με το κράτος να γίνεται αδύναμο και να μην μπορεί να αντιμετωπίσει τις δυσκολίες και τα νέα δεδομένα της εκπαίδευσης. Έτσι,

τα παιδιά , νέοι και μεγαλύτεροι παραγκωνίζουν την εκπαίδευση και μετεκπαίδευση, δημιουργώντας ένα πρότυπο εγκατάλειψης και συνάμα στην οδήγηση της εκπαίδευσης στην φτώχεια.

Ωστόσο, σύμφωνα με την αποτίμηση της ΣτΛ η Gameiro (2011) παρουσιάζει ότι έχει αυξηθεί το εκπαιδευτικό επίπεδο του ευρωπαϊκού πληθυσμού, παράλληλα όμως παραμένει σε χαμηλά επίπεδα η εκπαίδευση και κατάρτιση. Η νεανική ανεργία είχε αυξηθεί σε μεγάλο βαθμό όπως και το ποσοστό των αποφοίτων ανώτατης εκπαίδευσης, εξαιτίας τόσο της οικονομικής κρίσης όσο και των δεξιοτήτων. Η εκπαιδευτική φτώχεια ακόμη συναντιέται στα άτομα με αναπηρία και ειδικότερα στην νεαρή ηλικία. Αυτό, οδηγεί να μην έχουν τα κατάλληλα εφόδια , γνώσεις και κατ' επέκταση δεξιότητες με αποτέλεσμα να μην έχουν ομαλή και ισορροπημένη ζωή. Διαδραματίζει σημαντικό ρόλο και η φτώχεια καθώς τα νοικοκυριά που έχουν χαμηλό εισόδημα μεταφράζεται σε λιγότερη εκπαίδευση , κατώτερες δεξιότητες , δημιουργώντας ένα πλαίσιο καινούργιο με ευάλωτα άτομα , τα οποία καταφεύγουν σε πρόσκαιρες εργασίες και εν τέλη στην ανεργία και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Η εκπαιδευτική φτώχεια πολλές φορές συγχέεται με τον κοινωνικό αποκλεισμό της εκπαίδευσης. Όσον αφορά την εκπαίδευση με την οποία θα ασχοληθούμε σε όλη την εμβέλεια της εργασίας βρίσκεται στο επίκεντρο όλης της Ευρώπης καθώς υπάρχει σαν ορισμός ως εκπαιδευτικός αποκλεισμό. Η έννοια «ορίζει τόσο αυτούς που αποκλείονται από την πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα όσο και εκείνους που αποκλείονται από κάποιο επίπεδο ή κατεύθυνση του εκπαιδευτικού συστήματος. Και στις δύο περιπτώσεις ο αποκλεισμός μπορεί να είναι είτε επίσημος είτε άτυπος μέσα από κοινωνικές και σχολικές πρακτικές». (Σταμέλος Γ. , Παγκοσμιοποίηση και Εκπαίδευση: Ο εκπαιδευτικός κόσμος σήμερα, 2003). Στην πρώτη περίπτωση εντάσσονται, όσοι δεν έχουν τα απαραίτητα έγγραφα που χρειάζονται για την εισαγωγή τους στο σχολείο (Μπαλάσκας, 1997). Παιδιά μεταναστών που έχουν εισχωρήσει λαθραία και τα τσιγγανάκια, εντάσσονται κυρίως στην πρώτη κατηγορία. Από την άλλη, υπάρχει και ο άτυπος αποκλεισμός που το σχολικό σύστημα δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις ιδιαιτερότητες του

τρόπου ζωής των συγκεκριμένων ομάδων πληθυσμού (πχ. πλανόδιοι εργάτες ή μικροπωλητές,). Ακόμη, τα σχολεία και οι εκπαιδευτικοί που με διάφορες γραφειοκρατικές δικαιολογίες είτε δεν γράφουν καθόλου τα παιδιά που ανήκουν στην μειονότητα , είτε δημιουργούν συνθήκες προκειμένου να αποτελέσει εγκατάλειψη των συγκεκριμένων παιδιών από το σχολείο (Βεργίδης, 1996). Εκτός αυτών υπάρχουν και γονείς, οι οποίοι δεν στέλνουν τα παιδιά τους στο σχολείο για διάφορους οικονομικούς, κοινωνικούς και πολιτισμικούς παράγοντες. Δεν υπάρχουν πλέον επίσημοι και θεσμοθετημένοι μηχανισμοί εκπαιδευτικού αποκλεισμού σύμφωνα με τον Σταμέλο , οι οποίοι θα γίνονταν εύκολα ορατοί. Ο εκπαιδευτικός αποκλεισμός λειτουργεί πια κατά βάση άτυπα, κι ως άτυπος γίνεται ανεξέλεγκτος και επικίνδυνος. Εμφανίζονται τα αποτελέσματά του ως μη πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα ή ως μαθητική διαρροή. Μειονότητες, οικονομικοί μετανάστες, άτομα με ειδικές ανάγκες , φαίνεται να αποτελούν τώρα τις βασικές ομάδες υψηλού κινδύνου (Σταμέλος Γ. , Παγκοσμιοποίηση και Εκπαίδευση: Ο εκπαιδευτικός κόσμος σήμερα, 2003).Ως στόχος λοιπόν είναι η διεκδίκηση και οι προτεραιότητες που θα πρέπει να ληφθούν ως προς την βελτίωση της εκπαίδευσης, προκειμένου να εξαλειφθεί η εκπαιδευτική φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμό, ειδικότερα ο εκπαιδευτικός αποκλεισμός.

1.4. Κοινωνικός Αποκλεισμός

Η εξέλιξη των τελευταίων ετών τόσο στις δομές όσο και στα κοινωνικά φαινόμενα έχει αλλάξει τις μορφές της κοινωνίας. Αισθητή είναι η παρουσία του κοινωνικού αποκλεισμού στην κοινωνία . Καταρχήν, ο Weber χρησιμοποιούσε την έννοια του αποκλεισμού ως «περιχαράκωση» , αναφερόμενος σε μια διαδικασία κατά την οποία μια ομάδα κοινωνικής θέσης μονοπωλεί διάφορα υλικά και πνευματικά προνόμια, αποκλείοντας από την πρόσβαση σε αυτά άλλους που δεν ανήκουν στην ομάδα». Στην πιο σύγχρονη εκδοχή του, εμφανίζεται την δεκαετία 1960 στην Γαλλία με τον να ορίζουν αποκλεισμένους τους φτωχούς, διάφοροι

πολιτικοί και ακαδημαϊκοί. Η αναγωγή για την έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού προήλθε από την Ρενέ Λενουάρ για πρώτη φορά το 1974 καθώς γινόταν αναφορά για άτομα τα οποία προέρχονταν από διάφορες κατηγορίες της κοινωνίας , ήταν στο περιθώριο και δεν καλύπτονταν από κοινωνική ασφάλιση (άτομα με ειδικές ανάγκες (Αμέα) , ηλικιωμένοι , μονογονεκές οικογένειες) (Παπαδοπούλου Δ. , 2004) . Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης ο όρος κοινωνικός αποκλεισμός χρησιμοποιήθηκε το 1989.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός δεν μπορεί να έχει ένα συγκεκριμένο ορισμός καθώς έχει διαφορετικές εκφάνσεις σε διαφορετικές κοινωνίες και καταστάσεις. Είναι μια διαδικασία μεταβαλλόμενη κατά περίπτωση . Σύμφωνα , με την Παπατσιακμάκη «ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι οι καινούργιες και πολυδιάστατες μορφές αποστέρησης , όπως στην απασχόληση , στην στέγαση, στην ιατρική περίθαλψη και εκπαίδευση» (Παπατσιακμάκη, 2001) . Ο Τσαούσης θεωρεί ότι με τον όρο του κοινωνικού αποκλεισμού «αποτυπώνονται και οριοθετούνται τα κοινωνικά προβλήματα, όπως και μια σειρά από δράσεις και μέτρα για την καταπολέμηση τους.» Γενικότερα οι ορισμοί ποικίλουν ως προς τον κοινωνικό αποκλεισμό , ωστόσο υπάρχουν πολλά κοινά στοιχεία που τους συνδέουν. Αυτά τα χαρακτηριστικά είναι « η διάσταση της μειονεξίας ατόμων, ομάδων ή γεωγραφικών περιοχών αναφορικά με συγκεκριμένα πρότυπα της κοινωνικής , πολιτικής και οικονομικής δραστηριότητας, τις διαδικασίες μέσω των οποίων αναδύεται η μειονεξία και τις συνέπειες που αυτή επιφέρει στα κοινωνικά δικαιώματα και να απολαμβάνουν αγαθά που τους εξασφαλίζουν το ελάχιστο αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης. (Τσαούσης, Ο Κοινωνικός Αποκλεισμός: Η Ελληνική περίπτωση, 2007).

Με λίγα λόγια αυτό που κάνει τον κοινωνικό αποκλεισμό να είναι χαρακτηριστικός είναι η αδυναμία και η έλλειψη των ατόμων να ασκήσουν τα δικαιώματα τους χωρίς καμία βοήθεια , εξαιτίας των περιορισμών που έχουν στην εκπαίδευση, στην εργασία , στην ιατρική περίθαλψη και στέγαση. Ως δεύτερο στοιχείο είναι η εικόνα που δημιουργούν τα αποκλεισμένα άτομα , η οποία είναι συνήθως αρνητική και τέλος είναι οι σχέσεις που έχουν τα άτομα αυτά με τους

κοινωνικούς μηχανισμούς , δηλαδή το κράτος , την οικογένεια κα την αγορά εργασίας.

Πολλές φορές , ο κοινωνικός αποκλεισμός συγχέεται με την φτώχεια και την ανισότητα. Αυτό που πρέπει να γίνει ξεκάθαρο είναι ότι ο αποκλεισμός είναι απόρροια των κοινωνικών ανισοτήτων , ωστόσο δεν γίνεται να θεωρηθεί ως μια απλή ανισότητα καθώς είναι ακραία και εξελίσσεται κατά την διάρκεια της ζωής του ατόμου ή στην δράση μιας ομάδα , αποκτώντας έτσι εκείνα τα χαρακτηριστικά που δεν επιτρέπουν στο άτομο να συμμετέχει ενεργά στην κοινωνία και γενικότερα στην καθημερινότητα της . Επίσης, η φτώχεια μπορεί να προκαλέσει τον κοινωνικό αποκλεισμό μιας μερίδας ατόμων , ωστόσο είναι φανερό ότι υπάρχουν και άτομα που είναι αποκλεισμένα και δεν έχουν θέματα ως προ το εισόδημα αλλά ως προς την ένταξη στην εκπαίδευση ή και στην κοινωνία. Πιο αναλυτικά η ανάλυση των φαινομένων , όπως της ανεργίας , των εκπαιδευτικών ανισοτήτων , της φτώχειας και των ανισοτήτων στο χώρο της υγείας έδειξαν ότι αυτά τα φαινόμενα αυξάνονται σε μεγάλο βαθμό στην Ευρώπη, καθώς όλα μεταξύ τους συνδέονται με τον κοινωνικό αποκλεισμό. Το πιο σημαντικό όμως είναι ότι ο τομέας της εκπαίδευσης διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο καθώς είναι η αρχική ένδειξη και σύνδεση του ατόμου με τον κοινωνικό αποκλεισμό, διότι χωρίς γνώσεις , δεξιότητες και γενικότερη κατάρτιση , οδηγείται το άτομο στην ανεργία και μετέπειτα στην φτώχεια στον κοινωνικό αποκλεισμό.

Παράλληλα , το κράτος έχει χάσει την ιδιότητα που είχε , δηλαδή την προστασία του πολίτη και έχει μεταλλαχτεί σε έναν σκληροπυρηνικό επιχειρηματία που δεν επιδιώκει να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που υπάρχουν στην κοινωνία .Υπακούει στους κανόνες της παγκοσμιοποίησης, προκειμένου να μπορεί να τοποθετείται στην παγκόσμια εμβέλεια της αγοράς και γενικότερα του εμπορίου. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ένα μειονέκτημα που κάνουν σχεδόν όλες οι κοινωνίες που μαστίζονται από αποκλεισμένους, επειδή είναι προϊόν του ίδιου του οικονομικού, πολιτικού συστήματος , χρησιμοποιούν εκείνα τα εργαλεία , τα οποία αναπαράγουν το πρόβλημα και το κάνουν μεγαλύτερο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να στιγματίζουν τα άτομα που είναι αποκλεισμένα χωρίς να επιλύουν το πρόβλημα

αλλά να το μεγεθύνουν. Δημιουργείται ,λοιπόν, ένα δίπολο εμπιστοσύνης κράτους και μέσου πολίτη , καθώς έχει αμφιβολίες για το ποιος είναι «αποκλεισμένος», με αποτέλεσμα τις περισσότερες φορές να υπάρχει κλίμα καχυποψίας και να κυριαρχεί το αίσθημα της έλλειψης αλληλεγγύης.

1.5. Κοινωνικά ευπαθείς ομάδες.

Τα κοινωνικά ευπαθή άτομα προέρχονται κατά κύριο λόγο από την τις συνέπειες των ανισοτήτων και ειδικότερα από τον κοινωνικό αποκλεισμό , καθώς οι συγκεκριμένες διεργασίες συνδέονται, δημιουργώντας με αυτό τον τρόπο τις ευπαθείς ομάδες που είναι αποκλεισμένες από την κοινωνία .Οι συνέπειες αυτές είναι η φτώχεια και η ένδεια, η δημιουργία στερεοτύπων και προκαταλήψεων, η εγκληματικότητα και παραβατικότητα και τέλος δημιουργεί ψυχολογικές συνέπειες , όπως άγχος , στρές ,ντροπή , κοινωνική απομόνωση και ενδοοικογενειακές συγκρούσεις (Παπά, 2010).Όταν γίνεται αναφορά στην λέξη ομάδα «εννοείται το σύνολο των ατόμων που έχουν εσωτερικούς δεσμούς , ιστορική συνέχεια και σταθερή γεωγραφική αναφορά , όπως είναι οι διάφορες εθνικές θρησκευτικές ή γεωγραφικές μειονότητες.» και όταν γίνεται αναφορά κοινωνικά αθροίσματα είναι «το σύνολο των ατόμων χωρίς εσωτερικούς δεσμούς , κοινές παραδόσεις , ιστορική συνέχεια και σταθερή γεωγραφική αναφορά. Αυτά αναφέρονται στο σύνολο των ατόμων που χαρακτηρίζονται από μόνο μια διακριτή ιδιότητα, όπως είναι οι τοξικομανείς, οι ομοφυλόφιλοι, οι αποφυλακισμένοι, οι ψυχασθενείς και τα ΑΜΕΑ.» (Παναγιωτόπουλος, Παναγιωτόπουλος, & Παπαπέτρου, 2009).

Οι ευπαθείς κοινωνικές ομάδες είναι τα άτομα τα οποία αντιμετωπίζουν καθημερινά προβλήματα και δυσκολίες στην καθημερινότητα τους καθώς μπορούν να χαρακτηριστούν και ως πληθυσμιακές ομάδες. Είναι δύσκολο να βρουν εργασία, να εκπαιδευτούν καθώς πολλές φορές η ιατρική περίθαλψη τους είναι ελλιπής, έχουν πλήρη απουσία επαγγελματικής προϋπηρεσίας, αδυναμία πρόσβασης στην

λειτουργία απόκτησης εκπαιδευτικής κατάρτισης και επαγγελματικής εμπειρίας. Η λεγόμενη παγκοσμιοποίηση στις σύγχρονες κοινωνίες βοήθησε τα άτομα στην μετακίνηση τους από την μια χώρα στην άλλη για να καλύψουν τις εργασιακές του ανάγκες ή για διάφορους άλλους λόγους. Αυτή η ιδέα φαίνεται να ένωσε τους πολιτισμούς , ωστόσο δημιούργησε δυο ομάδες τους «χαμένους» και τους «νικητές» (Κουτίδου, 2014). Μέσα σε αυτές τις ομάδες συγκαταλέγονται και οι ευπαθείς ομάδες ή αλλιώς μειονεκτούσες. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Κοινωνική Ατζέντα του 2008 , το 16% του Ευρωπαϊκού πληθυσμού αντιμετωπίζει το πρόβλημα του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας κυρίως στα άτομα με ειδικές ανάγκες, ανέργους και ηλικιωμένους. Την τελευταία δεκαετία τα ποσοστά έχουν αυξηθεί στις ίδιες ομάδες και περισσότερο στους πρόσφυγες και μετανάστες λόγω των τελευταίων πολεμικών συγκρούσεων και της οικονομικής κρίσης που έχει πλήξει τα περισσότερα κράτη μέλη της. Οι κοινωνικές ομάδες ,οι οποίες θεωρούνται ευπαθείς μέσα σε μια κοινωνία συγκαταλέγονται ως εξής :

- Άτομα με ειδικές ανάγκες (ΑΜΕΑ)
- Κακοποιημένες γυναίκες
- Ηλικιωμένοι
- Άνεργοι ή άστεγοι ή άποροι
- Αποφυλακισμένοι ή ανήλικοι παραβάτες
- Παλιννοστούντες
- Άνθρωποι με γλωσσικές , πολιτισμικές ή άλλες ιδιαιτερότητες, όπως Ρομά
- Πρόσφυγες
- Μετανάστες
- Άτομα που είναι σε διαδικασία απεξάρτησης
- Άνθρωποι με πνευματικές ή ψυχικές διαταραχές ή με μακροχρόνια προβλήματα υγείας
- Εξαρτημένοι από ουσίες
- Αλκοολικοί
- Neets

Γίνεται αντιληπτό ότι τα άτομα που βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό που είναι κυρίως κοινωνικά ευπαθείς ομάδες διακατέχονται από πολλά προβλήματα

και δυσχερής καταστάσεις στην καθημερινότητα τους , δημιουργώντας έτσι μια κατάσταση με διαρκώς εμπόδια ,χωρίς να μπορούν να εκφραστούν ελεύθερα και να δραστηριοποιούνται στην κοινωνία που διαμένουν. Η έλλειψη σεβασμού και συνείδησης που κυριαρχεί στην κοινωνία προς το προφίλ των συγκριμένων ατόμων, οδηγεί είτε στον αποκλεισμό , καταφεύγοντας σε συνθήκες εξαθλίωσης , είτε καλλιεργούν ακραίες συμπεριφορές με γνώμονα την καλύτερη προσοχή τους. Από παλαιότερα οι κοινωνίες είχα την αντίληψη και την τάση να συμπεριφέρονται μειονεκτικά στο διαφορετικό , το ξένο που δεν συμβαδίζει με την κουλτούρα ή γενικότερα με τις προσωπικές πεποιθήσεις και αντιλήψεις. Τις περισσότερες φορές η κοινωνία αναγκάζει τις ομάδες αυτές να υπηρετήσουν τυφλά τους κανόνες και την δεσπύζουσα ιδεολογία με στόχο την επίτευξη της συνοχής που στηρίζεται στην μονοπολιτισμικότητα. Έτσι δημιουργούνται εντάσεις και αρνήσεις ως προ τις συγκεκριμένες αποφάσεις , οδηγώντας ένα φαύλο κύκλο διακρίσεων , προκαταλήψεων και στιγματισμού. Κυρίως η έλλειψη εκπαίδευσης των ομάδων αυτών δημιουργεί εμφανής αυξημένα αποτελέσματα ανεργίας , κατευθύνοντας την μερίδα αυτών των ατόμων στην φτώχεια και την γενικότερη στέρηση κάθε οικονομικού πόρου. Βασικό είναι , επίσης , η ψυχολογική τους κατάσταση, η οποία επιβαρύνεται , εξαιτίας των προαναφερθέντων καταστάσεων . Το στρές , το άγχος , η ενοχή και η γενικότερη εικόνα του αδύναμου, ασήμαντου και αποκλεισμένου ατόμου, προκαλεί στα κοινωνικά ευπαθή άτομα την εντύπωση ότι είναι βάρος της κοινωνίας καθώς το αίσθημα της ανικανότητας που αισθάνονται είναι μεγάλο. Η αυτοαπομόνωση και αυτοαποκλεισμός των ομάδων αυτών είναι ένα συχνό φαινόμενο που δημιουργούν οι ίδιοι , πιστεύοντας ότι με αυτό τον τρόπο ότι θα αυτοβοηθηθούν.

1.6. Δια Βίου Μάθηση

Υπό την επιρροή σαφώς των διεθνών οργανισμών κυριαρχεί ο όρος «δια βίου μάθηση» ή « δια βίου εκπαίδευση». Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι πολλές φορές οι έννοιες χρησιμοποιούνται ως συνώνυμες ή διαφοροποιούνται ανάλογα το πολιτικό διακύβευμα (Σταμέλος Γ. , 2009). Πιο συγκεκριμένα ο όρος « δια βίου εκπαίδευση» αναφέρεται στην συλλογική ευθύνη για την ύπαρξη και την λειτουργία εκπαιδευτικών δόμων (δημόσιο αγαθό) ενώ ο όρος «δια βίου μάθηση» αναφέρεται στην ατομική ευθύνη. Σύμφωνα με τον Σταμέλο. Γ, θεωρεί ότι στην πρώτη έννοια « το άτομο είναι υπεύθυνο για τις γνώσεις που έχει ή δεν έχει , συνεπώς και για την ικανότητα του να είναι ανά πάσα στιγμή απασχολήσιμο ή μη».

Στο συνέδριο της UNESCO, που έγινε στο Ναϊρόμπι το 1976 υιοθετήθηκε ο ορισμός για τη δια βίου εκπαίδευση: « Ο όρος 'δια βίου εκπαίδευση και μάθηση δηλώνει ένα χωρίς όρια σχήμα που αποβλέπει στην αναμόρφωση του υπάρχοντος εκπαιδευτικού συστήματος και στην ανάπτυξη του εκπαιδευτικού δυναμικού έξω απ' αυτό. Η εκπαίδευση και η μάθηση δεν περιορίζονται στη σχολική φοίτηση, πρέπει να επεκτείνονται σε ολόκληρη τη ζωή του ανθρώπου, να περιλαμβάνουν όλες τις δεξιότητες και όλους τους κλάδους της γνώσης, να χρησιμοποιούν όλα τα δυνατά μέσα και να δίνουν την ευκαιρία σε όλους τους ανθρώπους για πλήρη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους. Οι εκπαιδευτικές και οι σχετικές με τη μάθηση διαδικασίες στις οποίες τα παιδιά, οι νέοι άνθρωποι και οι ενήλικοι όλων των ηλικιών εμπλέκονται στη διάρκεια της ζωής τους, σε οποιαδήποτε μορφή, πρέπει να θεωρηθούν ως ένα σύνολο»(ΟΥΝΕΣΚΟ, 1976).

Αντιληπτό γίνεται ότι η δια βίου μάθηση έχει ένα διττό χαρακτήρα. Η έννοια της μάθησης έχει ένα ευρύτερο πλαίσιο καθώς ξετυλίγεται σε όλα τα επιμέρους πεδία των κοινωνικών σχέσεων. Τα άτομα άλλοτε έχουν την τυπική μάθηση και άλλοτε την άτυπη . Μερικές φορές , επίσης, η μάθηση είναι απόλυτα συνειδητή ξεκινά με μια πρόθεση με σκοπό την επίτευξη κάποιων στόχων. Ο όρος , λοιπόν, για την «δια βίου μάθηση» είναι πολύ ευρύτερος από τον όρο «εκπαίδευση» και υποδηλώνει τον απεριόριστο και αέναο χαρακτήρα της μάθησης, που καλύπτει όλο το φάσμα της ζωής και περιλαμβάνει όλες ανεξαιρέτως τις μορφές μάθησης, τόσο εκείνες που παρέχονται από κάθε είδους εκπαιδευτικούς φορείς όσο και όλες τις

μορφές άτυπης μάθησης (ΓΣΕΕ, 2010) .Είναι φανερό ότι η μάθηση δεν ταυτίζεται με την εκπαίδευση , αφού η μάθηση είναι αποτέλεσμα το οποίο επιτυγχάνεται μέσω της εκπαίδευσης ως διαδικασίας. Η ευρύτερη διάσταση της μπορεί να δημιουργηθεί και έξω από οργανωμένα εκπαιδευτικά προγράμματα. Πρέπει να θεωρείται ,λοιπόν, σαν μια συνεκτική διαδικασία που καλύπτει όλα τα συγκείμενα τυπική, μη τυπική και άτυπη και όλα τα επίπεδα προσχολική, πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, τριτοβάθμια, ενηλίκων και συνεχιζόμενη εκπαίδευση. Έχει τέσσερις βασικούς στόχους, όπως είναι η προσωπική ολοκλήρωση , η ενεργό συμμετοχή , η κοινωνική ένταξη και τέλος η προσαρμοστικότητα και απασχολησιμότητα . Επομένως, δια βίου μάθηση είναι όταν το άτομο αρχίζει να αντιλαμβάνεται σε μικρή ηλικία την κοινωνία και γενικότερα αρχίζει να επικοινωνεί και να ολοκληρώνει την βασική εκπαίδευση του και μετέπειτα σε όλο το φάσμα της ζωής του να αποκομίζει ατομικά την εκπαίδευση- μάθηση του τόσο σε εξειδικευμένο κλάδο όσο και από καταστάσεις που βιώνει στην καθημερινότητα και προσωπική του ζωή.

Κλείνοντας, τα τελευταία χρόνια, η ΔΒΜ αποτελεί βασικό αντικείμενο για την χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής από μεγάλους διεθνής οργανισμούς καθώς έχουν τεθεί σημαντικοί στόχοι τόσο στη Ευρώπη όσο και έξω από τα σύνορα της για την βελτίωση της εκπαίδευσης και κατάρτισης για να εξασφάλιση μέσα για την απασχόληση αλλά και έναν ευρύτερο ρόλο για την κοινωνία και τους πολίτες της. Όσον αφορά την κοινωνική πολιτική της δια βίου μάθησης , στο τέλος του 2000 διαμορφώνεται ένα νέο στρατηγικό πλαίσιο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για μια ευρωπαϊκή συνεργασία στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020» έχει εγκατασταθεί και εφαρμοστεί. Βασικοί στόχοι, είναι η ΔΒΜ και η κινητικότητα , αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης και κατάρτισης , η κοινωνική συνοχή και ισότητα , δημιουργία και καινοτομία με σκοπό μια βιώσιμη ανάπτυξη, μια αποδοτικότερη και αποτελεσματικότερη εκπαίδευση και κατάρτιση (CEDEFOP, 2013).

1.7. Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (VET (EEK), IVET(AEEK) , CVET(ΣEEK))

VET (EEK). Στις 12 Νοεμβρίου του 2002 το συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανέκρινε ψήφισμα όσον αφορά την προώθηση της ενισχυμένης ευρωπαϊκής συνεργασίας για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Το συγκεκριμένο ψήφισμα το ενέκριναν αρμόδιοι για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (EEK) υπουργοί των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EE), των χωρών ΕΖΕΣ/ΕΟΧ και των υποψηφίων χωρών, η Επιτροπή και οι Ευρωπαίοι κοινωνικοί εταίροι κατά τη σύνοδό τους στην Κοπεγχάγη, ως στρατηγική για τη βελτίωση της απόδοσης, της ποιότητας, της ελκυστικότητας και της αποτελεσματικότητας της EEK , κοινώς της «Διαδικασίας Κοπεγχάγης».

Αναλυτικότερα , η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση αποτελεί το μέσο άσκησης πολιτικής που βοηθάει στην επίτευξη κοινωνικοοικονομικών στόχων, «υψηλού επιπέδου απασχόλησης, κοινωνικής συνοχής και διατήρησης της ανταγωνιστικότητας» με στόχο την βιώσιμη ανάπτυξη. Μέσω αυτής παρέχονται στα άτομα τα προσόντα, οι δεξιότητες και οι ικανότητες που θα βοηθήσουν στην ομαλότερη μετάβαση τους στην αγορά εργασίας. Με τον όρο «κατάρτιση» εννοείται ο τεχνικός χαρακτήρας της εκπαίδευσης και αναφέρεται κυρίως σε νεοεισερχόμενα άτομα (Μπουταντάς & Παπαλεξάνδρη, 2003).Με τον όρο «επαγγελματική εκπαίδευση» νοείται ο εκσυγχρονισμός των επαγγελματικών γνώσεων, η αναβάθμιση των προσόντων και η διαφοροποίηση των επαγγελματικών ρόλων των εργαζομένων (Καψάλης & Παπασταμάτης, 2002).Η VET (EEK) ποικίλλει ανά χώρα και προσπαθεί να εναρμονιστεί με τις απαιτήσεις και τις καταστάσεις της αγοράς εργασίας και της καθημερινότητας των ατόμων. Σύμφωνα με την Επίσημη Ευρωπαϊκή εφημερίδα (2009) η EEK «αποτελεί ουσιαστικό τμήμα της διά βίου

μάθησης που καλύπτει όλα τα σχετικά επίπεδα προσόντων και θα πρέπει να συνδέεται στενά με τη γενική παιδεία και την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η ΕΕΚ, που κατέχει κεντρική θέση τόσο στην πολιτική απασχόλησης όσο και στην κοινωνική πολιτική, όχι μόνο προάγει την ανταγωνιστικότητα, τις επιδόσεις των επιχειρήσεων και την καινοτομία στο πλαίσιο μιας παγκοσμιοποιημένης οικονομίας, αλλά επίσης την ισότητα, τη συνοχή, την προσωπική ανάπτυξη και την ενεργή συμμετοχή του πολίτη» (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2009). Όλα αυτά γίνονται , προκειμένου οι πορείες και η σταδιοδρομία των πολιτών να είναι εφικτές με τις ανάγκες της ΕΕΚ με αποτέλεσμα να τους βοηθήσει τόσο στον τρόπο σκέψης όσο και στην διάρκεια του βίου τους. Βασικός πυλώνας της είναι η δημιουργία στενών δεσμών μάθησης και κυρίως δια βίου μάθησης , προκειμένου να αποκτήσουν τα άτομα δεξιότητες και κατ' επέκταση ικανότητες για την κοινωνική τους ανέλιξη και προσωπική ευελιξία.

IVET (ΑΕΕΚ). Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση διαχωρίζεται σε δύο διαστάσεις στην αρχική επαγγελματική εκπαίδευση (ΑΕΕΚ) και κατάρτιση και στην συνεχιζόμενη (ΣΕΕΚ). Όσον αφορά την ΑΕΕΚ περιλαμβάνει το αρχικό στάδιο της εκπαίδευσης των ενδιαφερομένων, δηλαδή τις δεξιότητες και τα προσόντα που θα βοηθήσουν τα άτομα να ξεκινήσουν τη κατάρτιση τους. Εντάσσονται διάφορες δραστηριότητες και καταστάσεις που προσφέρουν στο άτομο τις βασικές επαγγελματικές γνώσεις , ικανότητες και δεξιότητες σε ειδικότητες και εξειδικεύσεις με σκοπό την ένταξη, επανένταξη, επαγγελματική κινητικότητα και ανέλιξη του ανθρωπίνου δυναμικού στην αγορά εργασίας, καθώς και την επαγγελματική και προσωπική ανάπτυξη στον τομέα που επιθυμούν. Πιο συγκεκριμένα ,η ΑΕΕΚ αναφέρεται σε ενήλικα άτομα , τα οποία δεν έχουν εμπειριστατωμένες , βασικές επαγγελματικές γνώσεις , δεξιότητες και ικανότητες σε μια ειδικότητα. Μέσω αυτής τα άτομα προσπαθούν να επιτύχουν την εκμάθηση και την αποτύπωση των γνώσεων ,προκειμένου να κατανοήσουν και να μάθουν τις βασικές γνώσεις για την ανακάλυψη των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων τους.

Βασικός στόχος της αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης είναι να εφοδιάσει τα άτομα με βασικές γνώσεις , προκειμένου να ανακαλύψουν το ταλέντο τους και ειδικότερα τις ικανότητες τους. Στην συνέχεια , επιδιώκει την διευκόλυνση ένταξης

στην αγορά εργασίας και να εξασφαλίζει την προσαρμογή τους σε μεταβαλλόμενες ανάγκες τόσο της παραγωγικής διαδικασίας όσο και των προσωπικών τους επιλογών μέσα στην κοινωνία. Σημαντικό, επίσης, είναι ότι στην ΑΕΕΚ εντάσσεται και η εκπαίδευση και κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού. Μέσω αυτής βελτιώνει και αναβαθμίζει τις δεξιότητες και τις ικανότητες του ατόμου, προκειμένου να διευκολύνει την ένταξη και επανένταξη του στο χώρο της εργασίας και την παραγωγικότητα του πάνω στον τομέα της ειδίκευσης του.

CVET (ΣΕΕΚ): Όσον αφορά την συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση αναφέρεται κατά κύριο λόγο στην διεύρυνση των δεξιοτήτων και προσόντων των ενδιαφερομένων ατόμων. Με την έκρηξη της παγκοσμιοποίησης, της τεχνολογίας και της πληροφορικής, οι ανάγκες για βελτίωση της παραγωγικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της αποδοτικότητας αυξήθηκαν σε μεγάλο βαθμό, με αποτέλεσμα να υπάρχει η ΣΕΕΚ υπό το πρίσμα του εκσυγχρονισμού και του επεκτατισμού των ικανοτήτων και δεξιοτήτων του ατόμου. Η ραγδαία ανάπτυξη πιέζει και δίνει την αφορμή στα άτομα, εργαζόμενα και μη να εκπαιδεύονται, προκειμένου να εξασφαλίσουν και την θέση τους στην αγορά εργασίας και σαφώς την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητά τους σε ένα παγκοσμιοποιημένο σύστημα απασχόλησης. Η καλλιέργεια νέων δεξιοτήτων βοηθά σε ένα ικανοποιητικό βαθμό τα άτομα να εισέλθουν σε ένα πιο ευέλικτο περιβάλλον που θα αποκομίσουν περισσότερες και πιο ειδικευμένες πληροφορίες, με αποτέλεσμα την ενδυνάμωσή τους τόσο στην κινητικότητα τους στην αγορά εργασίας όσο και στην διευκόλυνσή τους στην υιοθέτηση ακόμη πιο νέων δομών και μορφών. Η ένταξη και επανένταξη είναι πιο εύκολη λόγω της δυναμικής και ανταγωνιστικότητάς τους που θα απολάβουν από την εκμάθηση των νέων γνώσεων.

1.8. Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού.

Η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού αναπτύχθηκε το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα με σκοπό την ικανοποίηση των αναγκών των εργαζομένων και στην συνέχεια για τις δυσμενείς συνθήκες εργασίας της τότε εποχής. Με την πάροδο των χρόνων η κατάσταση διαμορφωνόταν ανάλογα τις περιστάσεις και τις ανάγκες των εργαζομένων και της κοινωνίας. Σύμφωνα με τον Ξηρωτύρη «η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού είναι οι συστηματικές και εντατικές προσπάθειες της οργάνωσης με σκοπό τη βελτίωση της παρούσας και της μελλοντικής επίδοσης μέσω αύξησης των ικανοτήτων» (Ξηρουτύρη, 2001).

Ο όρος άνθρωποι πόροι ή ανθρώπινο δυναμικό έχει αντικαταστήσει τα τελευταία χρόνια τον όρο εργαζόμενοι ή προσωπικό, δίνει μεγάλη έμφαση στο σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει ο άνθρωπος παράγοντας στις σύγχρονες επιχειρήσεις. Το ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί σήμερα το πολυτιμότερο εργαλείο μιας επιχείρησης ή ενός οργανισμού . Αυτό γίνεται , εξαιτίας των σύγχρονων συνθηκών ανταγωνισμού , καθώς βασικός παράγοντας που βοηθάει την κατάσταση σε μια επιχείρηση ή σε έναν οργανισμό είναι το άτομο. Τα προσόντα και η διάθεση των εργαζομένων ,η ικανοποίηση που αντλούν από την εργασία τους και η συμμετοχή τους στους κοινούς στόχους, διαμορφώνουν και επηρεάζουν την παραγωγικότητα της επιχείρησης, τη φήμη και την εικόνα της, το επίπεδο της εξυπηρέτησης των πελατών και τέλος την επιβίωσή της (Μπουταντάς & Παπαλεξάνδρη, 2003).

Η τεχνολογική και πληροφορική ανάπτυξη της σύγχρονης εποχής πυροδότησε την συστηματική ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού. Αναφορικά, ως προς τα άτομα αυτά, μετεκπαιδεύονται κατά την διάρκεια την εργασίας τους ή της απασχόλησης τους , προκειμένου να γίνουν πιο ανταγωνιστικοί και πιο

παραγωγικοί στον τομέα που ειδικεύονται. Στην συγκεκριμένη κατάσταση ,η Δια βίου μάθηση και η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση βοηθούν τα άτομα να αποκτήσουν εκείνες τις γνώσεις και τις ικανότητες για να γίνουν πιο αποδοτικοί με σκοπό να ανακαλύψουν τις δεξιότητές τους και ταυτόχρονα και γίνουν πιο ανταγωνιστικοί στον τομέας τόσο της απασχόλησης όσο και της προσωπικής τους φιλοδοξίας. Η ευρωπαϊκή ένωση έχει δημιουργήσει πολλά προγράμματα , προκειμένου να αναπτυχθεί το ανθρώπινο δυναμικό μέσω της Δια βίου μάθησης και ΕΕΚ. Βασικοί στόχοι για την βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού σύμφωνα με την ΕΕ είναι οι εξής :

- Προγράμματα δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας στον ιδιωτικό τομέα για ανέργους και ειδικές ομάδες ανέργων.
- Απασχόληση ανέργων σε κλάδους αιχμής.
- Προγράμματα κατάρτισης ανέργων ναυτικών και παροχή επαγγελματικής πιστοποίησης.
- Κατάρτιση, πρακτική άσκηση και πιστοποίηση ανέργων σε κλάδους αιχμής.
- Προγράμματα για την εναρμόνιση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.
- Λειτουργία περιφερειακών μηχανισμών της ανάπτυξης & προώθησης των κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων.
- Υποστήριξη της απασχόλησης σε Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις.
- Υποστήριξη της απασχόλησης ΑΜΕΑ σε Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις.
- Προώθηση απασχόλησης μέσω προγραμμάτων κοινωφελούς χαρακτήρα

Εκτός από τα προαναφερθέντα προγράμματα υπάρχουν και ειδικά σεμινάρια και πρακτικές , προκειμένου τα άτομα να αναπτυχθούν με σκοπό την καλύτερη και αποδοτικότερη εκπαίδευση και κατάρτισή τους. Όπως έγινε αναφορά και παραπάνω μέσου της Δια βίου μάθησης το άτομο μπορεί να μαθαίνει και να αποκτά γνώσεις σε όλη την διάρκεια της ζωής του και να αποκομίζει με αυτόν τον

τρόπο εκείνες τις ικανότητες και δεξιότητες για την βέλτιστη ποιότητα των δυνατοτήτων του. Αντίστοιχα και η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση με την εισροή προγραμμάτων και βοήθειας από την ΕΕ προσφέρει την δυνατότητα σε νέους , σε ενήλικες ,σε άτομα με ειδικές ανάγκες και κατε' επέκταση σε ομάδες που είναι κοινωνικά αποκλεισμένες την ευκαιρία να αποκτήσουν γνώσεις , κατάρτιση και εκείνες τις δυνατότητες που θα τους βοηθήσουν στον να βελτιώσουν τις δεξιότητες –ικανότητες και να ενταχθούν ομαλά και εύκολα τόσο στο χώρο της εργασίας όσο και της κοινωνίας. Το σημαντικότερο για να αναπτυχθεί το ανθρώπινο δυναμικό είναι να μην θεωρείτε η εκπαίδευση μια βραχυπρόθεσμη και απομονωμένη διαδικασία μαθημάτων αλλά μια συνεχής και σταδιακή μόρφωση διαρκούς μάθησης . Πρέπει να τονιστεί , επίσης, ότι με τα ανθρώπινα κεφάλαια και πόρους που έχουν τα άτομα , τα οποία είναι διαφορετικά σε κάθε περίπτωση(δεξιότητες, ικανότητες, προσωπικές δυνατότητες) σε συνδυασμό με την συστηματική μάθηση δημιουργούν αυτό που ονομάζεται ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού .

1.9. Συμπερασματικές Επισημάνσεις.

Στο υπάρχων κεφάλαιο ορίστηκε το θεωρητικό και εννοιολογικό πλαίσιο ορισμένων εννοιών ,μέσω των οποίων είναι αναγκαίο να αναφερθεί η αναγκαιότητα της εκπαίδευσης και της μάθησης. Είναι φανερό , ειδικά την τελευταία δεκαετία που διανύει η Ευρώπη και όχι μόνο ότι έχει πληχθεί τόσο από την οικονομική κρίση και την παγκοσμιοποίηση που έχει αποτελέσει μεγάλες συγκρούσεις σε όλους τους τομείς της καθημερινότητας του ατόμου. Η ραγδαία ανάπτυξη την τεχνολογίας και της πληροφορικής και η ανάγκη για ισχύ δημιούργησαν ένα πλήθος προβλημάτων με κυρίαρχο τις πολεμικές συρράξεις της Ανατολής. Όλες αυτές οι πτυχές που άνησαν σε μεγάλο βαθμό τα τελευταία χρόνια

ανέδειξαν τις οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες. Τα άτομα πλέον ζουν και διαμορφώνονται άνισα τόσο στην κοινωνία όσο και στις προσωπικές τους καταστάσεις. Με την ανεργία, τις κακές συνθήκες διαβίωσης και εργασίας και του γενικότερου αναξιοκρατικού τρόπου που βιώνουν , οδηγούνται σε άλλες εναλλακτικές λύσεις ,όπως η μετανάστευση, για ένα καλύτερο μέλλον και προοπτικές τόσο στον τομέα της εργασίας όσο και μιας ευνοϊκότερης ζωής. Ταυτόχρονα, γίνεται αναφορά στην εθνοπολιτισμική προέλευση του ατόμου, καθώς το συγκεκριμένο φαινόμενο είναι ανεξίτηλο πάνω στον χρόνο. Από τα παλαιότερα χρόνια οι άνθρωποι έβρισκαν τρόπους διαφυγής από την χώρα τους , με στόχο να επιβιώσουν και να ζήσουν ποιοτικότερα, βλέποντας τους κόπους και τις δυνατότητες τους να αξιώνονται. Έτσι και στην σύγχρονη εποχή υπάρχει η κινητικότητα των ατόμων από χώρα σε χώρα κυρίως από νέους , με σκοπό την ανάδειξη , βελτίωση και παρουσίαση των ικανοτήτων τους .

Στην συνέχεια διασαφηνίζεται η έννοια της φτώχειας ,ειδικότερα της εκπαιδευτικής φτώχεια , του κοινωνικού αποκλεισμού και των κοινωνικά ευπαθή ομάδων. Η φτώχεια σαν έννοια είναι η έλλειψη βασικών αγαθών όπως έχει προαναφερθεί και παραπάνω, το ζητούμενο όμως της εργασίας είναι ότι μέσω της συγκεκριμένης κατάστασης αναδύεται ένα ακόμη πρόβλημα, το οποίο είναι η εκπαιδευτική φτώχεια. Η κλίμακα αυτή επηρεάζει όλες τις ηλικίες αλλά κυρίως τους νέους και αυτούς που επιθυμούν την μετεκπαίδευση και γενικότερα την εκμάθηση και κατάρτιση. Την σκυτάλη στην συνέχεια την δέχονται η κοινωνικά ευπαθής ομάδες και ο κοινωνικός αποκλεισμός. Γίνεται φανερό, ότι τα άτομα μπορούν να αποκλειστούν τόσο εύκολα σε πολλούς τομείς της καθημερινότητας, κυρίως εργασίας και κοινωνικών εκδηλώσεων, εξαιτίας της ανισοκατανομής και των σύγχρονων προβλημάτων. Ωστόσο , υπάρχει και μια μερίδα ατόμων που είναι τα κοινωνικά ευπαθή άτομα, τα οποία είναι αποκλεισμένα από τις ιδιαιτερότητες που κατέχουν και την αδυναμία του κράτους και γενικότερα της ενημέρωσης να τα βοηθήσουν.

Ιδιαίτερη σημασία στην συνέχεια δίνεται στους όρους της ΕΕΚ, ΑΕΕΚ, ΣΕΕΚ και Δια βίου Μάθηση, προκειμένου μέσω αυτών να αναπτυχθεί το ανθρώπινο

δυναμικό. Όπως έχει προαναφερθεί και παραπάνω με την προσωπική μάθηση του κάθε ατόμου και την σταδιακή εκπαίδευση του στον τομέα που έχει ειδικευση ,δημιουργεί , αναπλάθει και βελτιώνει τις δυνατότητες του που θα γίνουν δεξιότητες με αποτέλεσμα να μπορεί να είναι παραγωγικός και να ανταγωνίζεται με ίσες ευκαιρίες τους συναδέλφους του. Φρόνιμο είναι να αναφερθεί η σημαντική σημασία της μάθησης , καθώς αποτελεί εκείνο το εργαλείο που θα βοηθήσει την ανάπτυξη του ατόμου τόσο σε πνευματικό επίπεδο όσο και σε κοινωνικό σε συνδυασμό με την κατάρτιση. Έχουν γίνει πολλές προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων οργανισμών, για να δοθούν προτεραιότητες και κεφάλαια για την ανάπτυξη της εκπαίδευσης και κατάρτισης σε όλες τις χώρες της ΕΕ και μη , με στόχο την μάθηση και την κατάρτιση όλων των ατόμων ανεξαρτήτως προέλευσης, θρησκείας, γλώσσας και προπάντων οικονομικών και κοινωνικών κριτηρίων. Έχουν δημιουργηθεί προγράμματα οικονομικής στήριξης για την προώθηση μάθησης και κατάρτισης νέων και όχι μόνο, ακόμη προσφέρεται σε φοιτητές η δυνατότητα φοίτησης και πρακτικής άσκησης σε πανεπιστήμια εξωτερικού και ειδικά σεμινάρια και προγράμματα για ενήλικες και άτομα κοινωνικά ευπαθή και μη , με σκοπό να βελτιώσουν όσο είναι εφικτό τις δυνατότητες τους. Επομένως, η μάθηση μπορεί να θεωρηθεί εκείνο το αγαθό που μπορεί να αποκτηθεί μόνο του από το άτομο αλλά και με την βοήθεια της συστηματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η απόκτηση του συγκεκριμένου αγαθού δημιουργεί καταστάσεις που επιλύει διάφορα προβλήματα της καθημερινότητας του ανθρώπου. Μαθαίνει το άτομο να δημιουργεί εναλλακτικές λύσεις και να αντιμετωπίζει με λογική την όποια δυσκολία που του εμφανίζεται, οδηγώντας με αυτό τον τρόπο την αποφυγή του στον κοινωνικό αποκλεισμό και την φτώχεια. Αυτό συμβαίνει εξαιτίας των δεξιοτήτων που έχει αναπλάσει και των ικανοτήτων που έχει δημιουργήσει. Ταυτόχρονα , η ένταξη και η ενσωμάτωση των κοινωνικά ευπαθών ομάδων και μη στο τομέα της εργασίας και της κοινωνίας είναι πιο εύκολος καθώς μέσω των προγραμμάτων και των πολιτικών που έχουν δημιουργηθεί , τους εντάσσουν κατευθείαν στην παραγωγικότητα και την ενεργή συμμετοχή στα κοινά και στην αγορά εργασίας.

Κλείνοντας, συνειδητοποιούμε ότι οι κοινωνικές- οικονομικές ανισότητες ,η μετανάστευση , η εκπαιδευτική φτώχεια , ο κοινωνικός αποκλεισμός των ατόμων

και των ευάλωτων ομάδων συνδέονται , καθώς ο ένας τομέας επηρεάζει τον άλλον , είναι αλληλένδετοι και για αυτό τον λόγο, όταν πάει κάτι καλά θα εισέλθει και στους άλλους κρίκους της αλυσίδας, το ίδιο ισχύει και στην αντίθετη περίπτωση. Βασικός πυλώνας για την αντιμετώπιση όλων αυτών των δυσχερειών είναι η μάθηση, η « Δια Βίου Μάθησης» , η «Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση» και η «συνεχιζόμενη». Μέσω της εκπαίδευσης μπορούν να εξαλειφθούν οι προκαταλήψεις και οι αποκλεισμοί και να δοθούν ίσες ευκαιρίες ενσωμάτωσης, ένταξης και απασχόλησης σε οποιοδήποτε άτομο στον τομέα της εργασίας και της κοινωνίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (1990-2010)

2.1. Εισαγωγή

Η εκπαιδευτική πολιτική κατά κύριο λόγο είναι «το σύνολο των ενεργειών, επιλογών και μέσων , που χρησιμοποιούνται και πραγματοποιούνται από το κράτος για την επίτευξη ορισμένων εκπαιδευτικών στόχων και σκοπών» (Σαϊτής, 2008) Σαφώς, στις σύγχρονες κοινωνίες επηρεάζεται από πολιτικούς, οικονομικούς , κοινωνικούς και θρησκευτικούς παράγοντες. Ωστόσο, προτεραιότητα για την διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής είναι η συνεργασία των ενδιαφερόμενων μερών , η αποδοτικότητα και η μελλοντική αποτελεσματικότητα των ενεργειών της. Είναι φανερό ότι από την ίδρυση της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης έως και στην σημερινή εποχή, η οικονομική ολοκλήρωση προέτρεχε και σε μια κοινωνική διάσταση. Οι πολιτικές που διευθετήθηκαν με την πάροδο των ετών δημιούργησαν το πλαίσιο της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής και κοινωνικής πολιτικής, η οποία προχωρούσε στην αποτελεσματική ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Η πρώτη περίοδος της εξέλιξης της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής μπορεί να θεωρηθεί από το 1951-1993, καθώς κυριαρχούσε σύγχυση στα θέματα της παιδείας. Άξιο αναφοράς εκείνης της περιόδου είναι η Συνθήκη της Ρώμης το 1957 λαμβάνοντας σε μεγάλο βαθμό υπόψη την εκπαίδευση και την συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση , καθώς προέβλεπε σημαντικά την συνεργασία όλων των χωρών της Ε.Ε στον τομέα της εκπαίδευσης, με σκοπό την εγκαθίδρυση μιας κοινής αγοράς. Σύμφωνα με το άρθρο της Συνθήκης της Ρώμης, η Επιτροπή μετά από γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής προώθησε θέματα που αφορούσε κατά κύριο λόγο την απασχόληση, τους όρους εργασίας και το εργατικό δίκαιο, την επαγγελματική εκπαίδευση και επιμόρφωση , την κοινωνική ασφάλιση και τέλος την προστασία επαγγελματικών ατυχημάτων , την υγιεινή εργασία και τις συλλογικές διαπραγματεύσεις εργαζομένων και εργοδοτών. Οι οικονομικοί στόχοι, έτσι της διαμορφούμενης πολιτικής επικεντρώθηκαν στην επαγγελματική κατάρτιση και στην κατοχύρωση ίσης πρόσβασης στην εκπαίδευση και για τους μετανάστες εργαζομένους, εξαιτίας της έξαρσης των μεταναστευτικών ρευμάτων.

Με την πάροδο των χρόνων δημιουργήθηκε ένα φάσμα πολιτικών για την

στενότερη συνεργασία των κρατών μελών της Ε.Ε , φτάνοντας την περίοδο 1990 - 1993. Σε πολλά κείμενα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, λευκά και πράσινα βιβλία, δόθηκαν στοιχεία και νέα δεδομένα που εξετάζει την ζήτηση να προσαρμοστούν τα άτομα σε μια καινούργια παγκόσμια κοινωνία. Εκείνη την περίοδο δόθηκε μεγάλη σημασία στη αναβάθμιση των εκπαιδευτικών και επαγγελματικών συστημάτων , με στόχο την βελτίωση της αποδοτικότητας , της ποιότητας και της διεύρυνσης της πρόσβασης όλων στην γνώση. Η συνθήκη που δημιουργήθηκε και επέφερε πολλές αλλαγές στην Συνθήκη της Ρώμης είναι η Συνθήκη του Μάαστριχτ. Υπήρξαν σημεία κύρωσής της από τα εθνικά κοινοβούλια, ωστόσο στην 1^η Νοεμβρίου του 1993 τέθηκε σε εφαρμογή και αποτέλεσε την συνέχεια της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας . Σύμφωνα με το άρθρο 130 ΣΤ της Συνθήκης του Μάαστριχτ, επαναβεβαίωσε τις διατάξεις για την εκπαίδευση δίνοντας έμφαση «ότι η συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων, πανεπιστημίων και ερευνητικών κέντρων θα αποτελούσε βασική προϋπόθεση για την τεχνολογική ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας».

Στην συνέχεια μια δεύτερη περίοδος μπορεί να θεωρηθεί από το 1994 έως το 1999. Παρά την σημαντική πρόοδο υπήρχαν ορισμένα προβλήματα, όσον αφορά την οικονομία και την ανεργία. Γ' αυτό τον λόγο δόθηκε μεγάλη σημασία στην εκπόνηση μιας στρατηγικής που συζητήθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Κορυφής , στο Έσσεν , το Δεκέμβριο του 1994, που καταγράφονται στο Λευκό Βιβλίο οι κατευθυντήριες γραμμές δράσης, όσον αναφορά για την αντιμετώπιση της ανεργίας , την προώθηση της Συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και την έναρξη λειτουργιών των διευρωπαϊκών δικτύων και την ουσιαστική επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό. Το 1995 αρχίζει να υλοποιείτε το πρόγραμμα Leonardo da Vinci μέχρι του 1999 για την βελτίωση της επαγγελματικής κατάρτισης και μετέπειτα το 1996 δόθηκε έντονη σημασία στην Δια Βίου Μάθηση.

Βασική Συνθήκη που τέθηκε το 1999 ήταν η Συνθήκη του Άμστερνταμ ,στης 1^η Μαΐου , με προτεραιότητες την απασχόληση και την καταπολέμηση ανεργίας, την στενή συνεργασία των κρατών μελών και την ενίσχυση της αειφόρου ανάπτυξης και της κοινωνικής προστασίας. Η κατάσταση , ωστόσο το 1999 άλλαξε ριζικά, λόγω των παγκόσμιων συγκυριών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθετεί μία στρατηγική, η οποία αποσκοπεί σε μία πιο εντατική διακρατική συνεργασία, και πραγματοποιήθηκε χάρη στη “Διαδικασία της Βολόνα”, ενώ εισήχθη ένας νέος πιο αποτελεσματικός τρόπος λήψης αποφάσεων, η Ανοικτή Μέθοδος Συντονισμού. Η διαδικασία της Βολόνα ισχύει μέχρι και σήμερα. Η Ανοικτή Μέθοδος Συντονισμού καλείται να καλύψει την ανάγκη των χωρών της ΕΕ, οι οποίες δεν επιθυμούν να παραχωρήσουν περισσότερα κυριαρχικά δικαιώματα στα ενωσιακά όργανα. Βασίζεται πρωτίστως στον προσδιορισμό σειράς στόχων προς επίτευξη, στον καθορισμό μέσω αξιολόγησης της προόδου και, εν τέλει, στη συγκριτική αξιολόγηση, ώστε μέσα από

τη σύγκριση των επιδόσεων να αναδειχθούν οι βέλτιστες πρακτικές (EUR-Lex, 2018). Όσον αφορά για την εκπαίδευση, έναν τομέα που ανήκει παραδοσιακά στην εθνική αρμοδιότητα των κρατών-μελών, η παραπάνω μέθοδος υπήρξε και παραμένει πρόσφορη καθώς διαδραμάτισε ιστορικά σημαντικό ρόλο στη διαδικασία της Bologna.

Εν συνεχεία ως τρίτη περίοδο ορίζεται από το 2000 έως 2010 , μια περίοδος με έντονες πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές. Στης 24 Μαρτίου του 2000 το Ειδικό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στην Λισαβόνα, τόνισε την αναγκαιότητα μιας νέας στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με στόχο την ενίσχυση της απασχόληση, την οικονομική μεταρρύθμιση και της κοινωνικής συνοχής στα πλαίσια μιας οικονομίας που θα είναι βασισμένη στην γνώση. Την ίδια περίοδο έγινε Συμβούλιο στην Νίκαια της Γαλλίας για την τροποποίηση της νέας διεύρυνσης του 2004. Δημιουργήθηκε ο Χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς εγκρίθηκε και η κοινωνική ατζέντα σχετικά με την καινοτομία και την γνώση στην Ευρώπη. Το 2001 η Ελλάδα ήταν το δωδέκατο μέλος της Ευρωζώνης και ταυτόχρονα υπογράφηκε η Συνθήκη της Νίκαιας. Το 2002 καθιερώθηκε ενιαίο νόμισμα στις δώδεκα χώρες της Ευρωζώνης για την πλήρη οικονομική ενοποίηση της κοινότητας. Το 2004 εντάσσονται άλλες δέκα χώρες στην Ευρωζώνη, δημιουργώντας την Ευρωπαϊκή Ένωση 25 χωρών- μελών και το 2007 η Βουλγαρία και η Ρουμανία εισέρχονται στην οικογένεια της Ευρώπης.

Στις 13 Δεκεμβρίου του 2007 υπογράφεται από τα κράτη- μέλη η Συνθήκη της Λισαβόνας, με στόχο να καταστεί η πλέον ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης στον κόσμο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή που θα είναι πιο δημοκρατική , αποδοτική και αποτελεσματική σε όλα τα μείζον θέματα και κυρίως της εκπαίδευσης. Η Συνθήκη της Λισαβόνας κυρώνεται από όλες τις χώρες της Ε.Ε καθώς την επόμενη χρόνια η Μάλτα και η Κύπρος υιοθετούν το ευρώ. Επίσης, θεσπίστηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας, η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού , με σκοπός να ελέγχεται συστηματικότερα ο σχεδιασμός εθνικών εκπαιδευτικών πολιτικών στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής δικτύωσης. Τέλος, η χρονική περίοδος του 2010 είναι μια μεταβατική χρονική στιγμή που πλήττεται από την χρηματοπιστωτική κρίση, ωστόσο ξεκινά με την ελπίδα για την ανάπτυξη και ευημερία. Στης 26 Μαρτίου στις Βρυξέλλες , οι αρχηγοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης θεσπίζουν στόχους της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020»

2.2. Η περίοδος 1990-2000.

Η χρονική περίοδος του 1990-2000 ήταν μια μεταβατική περίοδος, με σημαντικά ζητήματα που επηρέαζε όλες τις χώρες της Ευρώπης και εξίσου τα κράτη που θα εισχωρήσουν μετέπειτα. Ιδιαίτερη έμφαση παρουσιάζεται στον τομέα της αναβάθμισης και βελτίωσης των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, με σκοπό την πρόσβαση όλων των ατόμων στην γνώση. Σημαντική ήταν η σύσταση που τέθηκε στο Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ένωσης ο 1993, με γνώμονα την πρόσβαση στην Συνεχιζόμενη κατάρτιση και τις νέες δράσεις σε εργαζομένους και ανέργους, χωρίς αποκλείσεις και διακρίσεις, με στόχο ο κάθε πολίτης να μπορεί να βελτιώσει τα επαγγελματικά προσόντα του ή τις γνώσεις του με δεδομένα τις τρέχουσες τεχνολογικές και κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις. Εκείνη την περίοδο δόθηκαν 10.500 εκατομμύρια ecu από τους κοινωνικούς πόρους σε περίπου 7,5 εκατομμύρια άτομα για την εξέλιξη και μετεκπαίδευση τους. Η διαδικασία αυτή προωθούσε τα άτομα εκτός από την απόκτηση δεξιοτήτων τους και την δυνατότητα πρόσβασης σε θέσεις εργασίας, προκειμένου να γίνουν πιο ανταγωνιστικοί και να καταπολεμήσουν την ανεργία. Βαρύτητα δόθηκε όμως σε μια μερίδα ατόμων που είχαν προβλήματα στην ένταξη της κοινωνίας και της αγοράς εργασίας αλλά και σε άτομα με ειδικές ανάγκες. Σύμφωνα με τον Καστρισιανάκη. Α το 10 % της κατάρτισης αφιερώθηκε στα άτομα με ειδικές ανάγκες και το 4% σε μετανάστες.

Στην συνέχεια, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκδωσε το πράσινο βιβλίο που έθετε ζητήματα περί κοινών προβλημάτων, κοινωνικού αποκλεισμού, ανεργίας, καταπολέμηση ρατσισμού και ξενοφοβίας, περί ισότητας και δικαιοσύνης προς όλους τόσο στην κοινωνία, όσο και στην αγορά εργασίας και άλλα μείζων θέματα συνεργασίας των κρατών-μελών για την καλύτερη ευημερία όλων. Με την συνθήκη του Μάαστριχτ τα άτομα απέκτησαν την πρόσβαση στην εκπαίδευση καθ' όλη την διάρκεια ζωής του, με στόχο μια Κοινωνία Μάθησης. Μέσω αυτής της Συνθήκης, δημιουργήθηκε διάδοση των γλωσσών μεταξύ των κρατών-μελών καθώς ενισχύθηκε η συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων η ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών.

Από το 1994 έως το 1999 δίνεται μεγάλη έμφαση στην Δια Βίου Μάθηση καθώς τυπώνεται το Λευκό βιβλίο με σκοπό την βελτίωση των συστημάτων εκπαίδευσης καθώς και της αρχικής, με παράλληλη ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού, την ισότητα ευκαιριών απασχόλησης όλων των ατόμων ανεξαρτήτως διακρίσεων και την αύξηση ανταγωνιστικότητας για την καταπολέμηση της

ανεργίας μέσω της εκπαίδευσης. Σημαντική πρωτοβουλία που πάρθηκαν ήταν τα εξής προγράμματα :

- Now, που αφορούσε τις γυναίκες για την κατάκτηση γνώσεων σε τομείς της οικονομίας και σε θέσεις στελεχών,
- Horizon, που αφορούσε τα άτομα με ειδικές ανάγκες και τις δυνατότητες απασχόλησης τους.
- Youthstart, το οποίο αφορούσε τα νέα άτομα για την εισαγωγή και την ένταξή τους στην αγορά εργασίας και τέλος
- Integra, το οποίο αφορούσε όλες τις μειονεκτικές ομάδες, όπως μετανάστες, πρόσφυγες, τοξικομανείς και παλιννοστούσες.

Τις επόμενες χρονιές του 1995 με 1999 δίνεται βαρύτητα στην Δια Βίου Μάθηση καθώς εισέρχονται και προγράμματα για την αποτελεσματικότερη ενέργεια των δράσεων της εκπαίδευσης και των δικαιωμάτων των ατόμων. Στις 31 Δεκεμβρίου του 1999 , ολοκληρώθηκε η πρώτη πενταετής φάση του προγράμματος Socrates(1995-1999) που κάλυπτε όλο το πεδίο της εκπαίδευσης (Μπαγάκης, 2001). Σημαντική ήταν η χρηματική συμβολή της , καθώς βοήθησε την μετακίνηση φοιτητών σε άλλα πανεπιστήμια , την βελτίωση της ποιότητας της σχολικής δράσης , την εκμάθηση εξ' αποστάσεως και την εκπαίδευση Ενηλίκων. Κλείνοντας , ουσιαστική ήταν η «διαδικασία της Μπολόνια» άρχισε το 1999 μία μεταρρύθμιση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η διαδικασία αυτή άρχισε το 1998 με τη διακήρυξη της Σορβόνης, την οποία υπέγραψαν η Γαλλία, η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιταλία. Στόχος της ήταν η εκκίνηση μιας διαδικασίας για την εναρμόνιση των πτυχίων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, ήθελε την επίτευξη της συγκρισιμότητας και της αμοιβαίας αναγνώρισης των πανεπιστημιακών πτυχίων ως προϋπόθεσης για την κινητικότητα του ανθρώπινου δυναμικού των ευρωπαϊκών και των συνεργαζόμενων χωρών. (Μπουτσιούκη, 2017)

Οι βασικοί στόχοι της διακήρυξης της Bologna, την οποία υπέγραψαν αρχικά 29 χώρες είναι οι εξής (www.bologna-bergen2005.no):

- Εισαγωγή ενός συστήματος αναγνωρίσιμων και συγκρίσιμων πτυχίων.
- Θεσμοθέτηση μίας ενιαίας δομής της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με δύο κύκλους σπουδών: Bachelor και Master με ενδεικτική διάρκεια 3 + 2 έτη σπουδών.
- Εισαγωγή ενός ευρωπαϊκού συστήματος μεταφοράς διδακτικών μονάδων (ECTS).
- Κατάργηση των εμποδίων της κινητικότητας φοιτητών και ερευνητικού προσωπικού.
- Ευρωπαϊκή συνεργασία στη βελτίωση της ποιότητας στην εκπαίδευση.
- Ενδυνάμωση της ευρωπαϊκής διάστασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

2.3. Αποτίμηση της περιόδου 1990-2000.

Γίνεται φανερό ότι η συγκεκριμένη δεκαετία προχώρησε σε ένα φάσμα πολιτικών και ενεργειών για την ολοκλήρωση κυρίως της Ευρωπαϊκής Ένωσης με σκοπό την επίλυση και την αναβάθμιση σημαντικών ζητημάτων για μια ολοκληρωμένη κοινότητα και οικονομία. Σαφώς, στράφηκε σε μεγάλο βαθμό και σε ειδικευμένα θέματα όσον αφορά την εκπαίδευση και ειδικότερα την συστηματική μετεκπαίδευση των ατόμων και κυρίως των μειονοτικών ομάδων.

Απ' τις αρχές της δεκαετίας του 1990 και μετέπειτα έγιναν πολλές προσπάθειες μέσω προγραμμάτων και πολιτικών, οι οποίες είχαν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Δημιούργησαν μια ενιαία κοινότητα με κύριο γνώμονα την συνεργασία και την αλληλοϋποστήριξη των κρατών μελών, την αναβάθμιση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, της επαγγελματικής και συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και της Δια Βίου Μάθησης. Μέσω των προγραμμάτων Socrates, Leonardo da Vinci, Tempus, Youth και πολιτισμός 2000, δόθηκε η ευκαιρία να βελτιωθεί και να εισχωρήσει στο προσκήνιο μια μεγάλη μερίδα ατόμων που δεν είχαν την δυνατότητα οικονομική ή κοινωνική να ενταχθεί τόσο στον τομέα της απασχόλησης όσο και στην κοινωνικοποίηση τους. Βέβαια, διαδραματίζουν και σημαντικό ρόλο μια σειρά Συνθηκών, όπως έχει προαναφερθεί και παραπάνω, οι οποίες επικύρωσαν ευκαιρίες που να μπορούν όλοι να έχουν δικαίωμα στην γνώση, στην ανακάλυψη και στην βελτίωση των δεξιοτήτων τους, καθώς καταλυτική ήταν η βοήθεια τους στην αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων, του κοινωνικού αποκλεισμού, της ανεργίας και της εκπαιδευτικής φτώχειας, μέσω οικονομικής και κοινωνικής υποστήριξης.

Η Commission το 1995 μέσω του Λευκού βιβλίου, τόνιζε ότι « η διεθνοποίηση του εμπορίου και της οικονομίας, το παγκόσμιο περιεχόμενο της τεχνολογίας, και, πάνω από όλα, η κοινωνία της πληροφορίας, έχουν αυξήσει τις πιθανότητες προσέγγισης στην πληροφορία και στην γνώση για του ανθρώπους αλλά συγχρόνως σαν συνέπεια έχουν μεταβάλλει την οργάνωση της εργασίας και τις αναγκαίες δεξιότητες» (European Commission 1995: 23). Σύμφωνα, με την Commission, η Ευρώπη υστερούσε ως προς την ανταπόκριση αναγκών της τεχνολογικής και πληροφορικής επανάστασης καθώς δεν μπορούσε να εναρμονιστεί με τα παραδοσιακά εκπαιδευτικά συστήματα. Έτσι πυροδοτήθηκε ένα νέο παράδειγμα πολιτικής. Με την παρουσίαση, λοιπόν ενός σχεδίου δράσης για την απασχόληση 2004, η βελτίωση της κατάρτισης, η διάδοση της Δια Βίου Μάθησης και ο

εκουγχρονισμός της οργάνωσης της εργασίας , δημιούργησαν νέα πεδία προβληματισμού τόσο για την χάραξη πολιτικής ,όσο και για την εξέλιξη των εργασιακών σχέσεων (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, 2004). Ταυτόχρονα , είναι απαραίτητο να σημειωθεί ότι σύμφωνα με τον πενταετή απολογισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής παρατηρείται μια σημαντική βελτίωση όσον αφορά τις επιδόσεις της αγοράς –εργασίας καθώς έχει μειωθεί η διαθρωτική ανεργία σχεδόν στα περισσότερα κράτη της Ε.Ε. Σαφώς , είναι δύσκολο να αποδειχτεί η συνολική βελτίωση της απασχόλησης στην Ένωση ή η οικονομική της ανάπτυξη, ωστόσο σύμφωνα με την Επιτροπή έχουν δρομολογηθεί αλλαγές στις εθνικές πολιτικές τόσο στον τομέα της απασχόλησης όσο και στον πεδίο της Δια Βίου Μάθησης (Σιπητάνου, 2014).

Το πέραςμα της χιλιετίας στην συνέχεια δημιούργησε και άλλα ζητήματα προς αναβάθμιση όλων των σχετικών θεμάτων ως προς την εκπαίδευση και τις μελλοντικές εργασίες που θα ενώνονταν και θα περιείχαν προτεραιότητες κοινού ενδιαφέροντος, με στόχο την αποτελεσματικότερη , αποδοτικότερη και εύρυθμη λειτουργία και την κοινοτική συνεργασία στον τομέα της κατάρτισης και εκπαίδευσης. Τα δεδομένα αλλάζουν , καθώς η Ευρωπαϊκή Ένωση περνάει σε μία άλλη δεκαετία που την κατακλείουν νέα δεδομένα , νέες καταστάσεις , δημιουργώντας της έτσι έναν καινούργιο προβληματισμό για την επίλυση , την αναβάθμιση προβλημάτων και την λήψη πολιτικών και στρατηγικών (σχέδιο δράσης) για μια αποτελεσματικότερη κοινωνία γνώσης και μια πιο ισχυρή αγορά – οικονομίας. Όπως επισημαίνει και ο Γράβαρης , «διαφαίνεται ότι η εσωτερική αλληλεπίδραση μεταξύ εκπαιδευτικής αφενός και μακροοικονομικής πολιτικής αφετέρου δεν είναι άμεση. Αντίθετα , αυτή η σχέση διαμεσολαβείτε από μια τρίτη κρατική πολιτική αγορά εργασίας» (Παπαδακής & Γράβαρης, 2005).

2.4. Η περίοδος 2000-2010- Η Στρατηγική της Λισαβόνας.

Με την είσοδο της Ευρώπης σε μια καινούργια δεκαετία και την πρόθεση της για μεγαλύτερη συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης ,

δημιουργήθηκε η εκκίνηση μιας νέας στρατηγικής , την λεγόμενη « Στρατηγική της Λισαβόνας». Κατά την Σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου το Μάρτιο 2000, οι αρχηγοί των κρατών-μελών ακολουθούν για πρώτη φορά μια χάραξη πολιτικής , σύνθετη με κοινή στρατηγική, με μακροπρόθεσμο χαρακτήρα για τον σχεδιασμό και βελτίωση πολιτικών με οικονομικό και κοινωνικό περιεχόμενο, με σκοπό τον επαναπροσδιορισμό μιας πιο αποδοτικότερης και αποτελεσματικότερης θέσης στο πεδίο του διεθνούς ανταγωνισμού. Η στρατηγική αποσκοπεί στην ανάδειξη της ανταγωνιστικότητας μέχρι το 2010. Η Συνθήκη της Λισαβόνας χωρίζεται σε τρεις φάσεις έως την ολοκλήρωση της.

Η πρώτη φάση ξεκινά από την περίοδο 2000 μέχρι το 2005 με την ενίσχυση της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας, με στόχο την διασφάλιση της βιωσιμότητας του Ευρωπαϊκού μοντέλου σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο. Αυτή η στοχοθεσία επιδίωκε στην διαμόρφωση μιας οικονομίας και κοινωνίας που θα εδραιωνόταν στην γνώση, στον εκσυγχρονισμό του Ευρωπαϊκού μοντέλου για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και στην επιδίωξη των κατάλληλων μακροοικονομικών πολιτικών, ώστε να στηριχθούν οι υγιείς οικονομικές προοπτικές. Εν συνεχεία της περιόδου η ΣΤΛ διαμορφώθηκε σταδιακά και αποτέλεσε τρεις πυλώνες πολιτικής δραστηριοποίησης, οι οποίοι αναφέρονται στον οικονομικό , κοινωνικό και περιβαλλοντικό πυλώνα. Αυτό που ενδιέφερε την Ε.Ε ήταν η απασχόληση, η οικονομική ανάπτυξη και η κοινωνική συνοχή. Το σημαντικότερο ,όμως, ήταν η εκπαίδευση και η κατάρτιση καθώς προσπερνούσε τα τρία επίπεδα , με πολιτικές την δημιουργία τοπικών κέντρων μάθησης για όλους και για άτομα με μαθησιακές δυσκολίες, την ανάπτυξη νέων βασικών δεξιοτήτων (νέες τεχνολογίες) και τέλος την διαφάνεια των προσόντων. Άξιο να σημειωθεί η σύνδεση της ΣΤΛ με την διαδικασία του Λουξεμβούργου , όπου η εκπαίδευση ήδη είχε αποκτήσει καθοριστικό ρόλο στον σχεδιασμό πολιτικών. Υπάρχουν τέσσερις τομείς προτεραιότητας , οι οποίες είναι η βελτίωση της απασχολησιμότητας και μείωση της έλλειψης δεξιοτήτων , μεγαλύτερη προτεραιότητα στην Δια Βίου Μάθηση, αύξηση στον τομέα της παροχής υπηρεσιών και τέλος την προώθηση ίσων ευκαιριών. Η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού αποτελούσε το βασικό εργαλείο για την αποτελεσματικότερη επίτευξη στόχων.

Το 2003 γίνεται η πρώτη αναθεώρηση της ΣΤΛ για την απασχόληση , καθώς τα δείγματα της ανεργίας ήταν πολύ ανησυχητικά. Τέσσερις στόχοι ήταν η ενίσχυση της απασχολησιμότητας του εργατικού δυναμικού για την ενίσχυση των άνεργων, την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας (νέες επιχειρήσεις), την βελτίωση της προσαρμοστικότητας εργαζομένων και επιχειρήσεων με την ενίσχυση προσόντων και την προαγωγή ίσων ευκαιριών σε άνδρες και γυναίκες. Αυτό που επιδίωκε είναι η πλήρης απασχόληση , ποιότητα και παραγωγικότητα και κοινωνική συνοχή και ένταξη με το χαρακτηριστικό όνομα «δέκα εντολές», το οποίο κάλυπτε όλες τις ομάδες ατόμων και την καταπολέμηση των οικονομικών και κοινωνικών

ανισοτήτων. Το 2004 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλαν μια έκθεση με το πρόγραμμα « Εκπαίδευση και Κατάρτιση». Υπήρχαν τρεις μοχλοί ενεργοποίησης , την επικέντρωση των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων στους βασικούς τομείς , πραγμάτωση της δια βίου μάθησης, οριστική οικοδόμηση της εκπαίδευσης και κατάρτισης και τέλος το στρατηγικό πλαίσιο «ΕΚ2020» που εισήχθη το 2009 και υπήρξε παιδί του προγράμματος «ΕΚ2010» για την νέα δεκαετία 2010-2020 (Μπουτσιούκη, 2017).

Στην δεύτερη φάση ΣτΛ 2005 με 2008 γίνεται η αναθεώρηση της καθώς τα αποτελέσματα δεν είναι τόσο θετικά. Το αρχικό σχέδιο αποτέλεσε να μετατραπεί σε ένα σύνθετο σχέδιο δράσης με πολλές πολιτικές και στόχους καθώς οι αρμοδιότητες και οι ευθύνες των εθνικών και ευρωπαϊκών αρχών οδηγούσε στην αποτελεσματικότητα. Την αναθεώρηση την ανέλαβε μια ομάδα εμπειρογνώμον υπό τον Wim Kok το Μάρτιο του 2005, θέτοντας νέους στόχους για την επόμενη τριετία 2005-2008. Οι τρεις βασικοί στόχοι της αναθεώρησης ήταν μεγαλύτερη και βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη , περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και καλύτερη διακυβέρνηση. Πιο συγκεκριμένα το κοινοτικό πρόγραμμα είχε τριπλή στόχευση : την γνώση και τη καινοτομία για ανάπτυξη, μετατροπή της Ευρώπης σε ένα ελκυστικό μέρος για επενδύσεις κα εργασία και την δημιουργία για καλύτερες θέσεις εργασίας. Ταυτόχρονα στις οχτώ κατευθυντήριες γραμμές συμπεριληφθήκαν ειδικές αναφορές ως προς την μάθηση , την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Το 2006 γίνεται επαναβεβαίωση της πρώτης αναθεώρησης της ΣτΛ με τέσσερις βασικές προτεραιότητες : την μεγαλύτερη επένδυση στην γνώση και την καινοτομία , απελευθέρωση του δυναμικού των επιχειρήσεων (ΜΜΕ), αύξηση ευκαιριών απασχόλησης για ομάδες προτεραιότητας και πολιτική της Ε.Ε για την κλιματική αλλαγή και την ενέργεια. Κλείνοντας με την δεύτερη περίοδο, το 2005 γίνεται μια ακόμη αναθεώρηση της απασχόλησης καθώς η Ευρώπη εκείνη την στιγμή αντιμετώπιζε δυσμενείς συνθήκες. Οι αλλαγές ήταν οι εξής: προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ατόμων στην απασχόληση και εκσυγχρονισμό, την βελτίωση προσαρμοστικότητας εργαζομένων και επιχειρήσεων και τέλος την αύξηση στο ανθρώπινο κεφάλαιο μέσω καλύτερης εκπαίδευσης και ανάπτυξης των δεξιοτήτων.

Η Τρίτη φάση της Στρατηγικής της Λισαβόνας 2008-2010 συντελείται εντός μιας ιδιαίζουσας κατάστασης με την χρηματοπιστωτική κρίση της Αμερικής και της νομισματικής κρίσης της Ευρώπης, οδηγώντας σοβαρές κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις. Στο τέλος, λοιπόν, του 2007 η Στρατηγική της Λισαβόνας εισήλθε σε μια νέα αναθεώρηση για την επόμενη τριετία, παρόλο ότι θεωρήθηκε θετική η λειτουργία της. Ωστόσο τα ποσοστά και τα δεδομένα δεν είναι εντυπωσιακά. Το σημαντικότερο για εκείνη την περίοδο είναι ότι οι προηγούμενες κατευθυντήριες γραμμές κατέδειξαν την ορθολογικότητα και την ανταπόκρισή τους σε συνθήκες που συνδέονταν με την απασχόληση και την ανάπτυξη, με αποτέλεσμα να μην

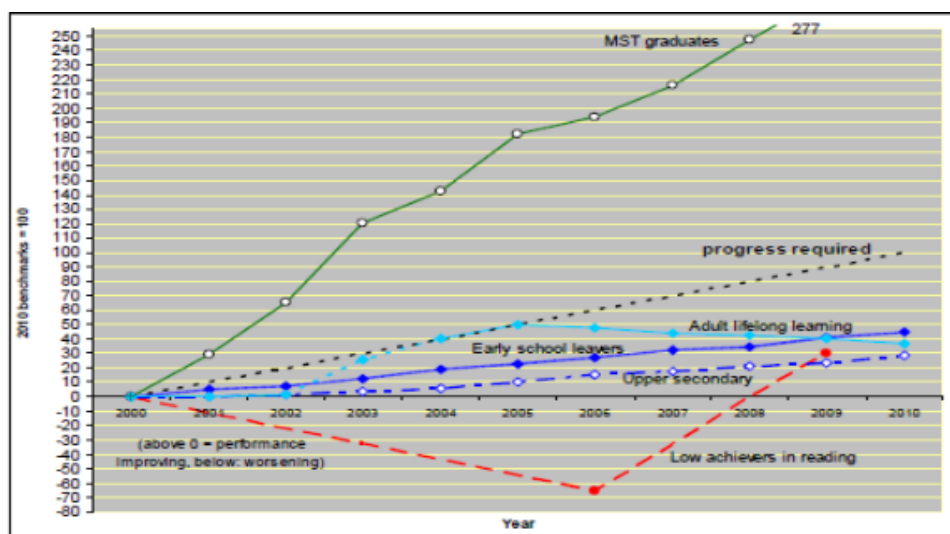
αναθεωρηθούν , απλά να εμπλουτιστούν. Οι οχτώ κατευθυντήριες γραμμές της τρίτης φάσης αποτέλεσε την βάση για την αναπτυξιακή στρατηγική της Ε.Ε για την επόμενη δεκαετία «Ευρώπη 2020). Την επόμενη χρονιά 2008 δημιουργήθηκε το Ευρωπαϊκό σχέδιο για την οικονομική ανασυγκρότηση, με σκοπό την αντιμετώπιση της διεθνούς οικονομικής κρίσης και των αναγκών την ΣτΛ. Το 2009 παρουσιάζετε το στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης «ΕΚ 2020», με τέσσερις στρατηγικούς στόχους, την υλοποίηση της δια βίου μάθησης και κινητικότητας, την βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης και κατάρτισης, την βελτίωση της ποιότητας στην εκπαίδευση μέσω της συνεχούς επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτών και την ενίσχυση της καινοτομίας , της δημιουργικότητας και του επιχειρηματικού πνεύματος σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης/κατάρτισης (Μπουτσιούκη, 2017).

2.5. Αποτίμηση της Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής της Στρατηγικής της Λισαβόνας (2000-2010).

Οι εξελίξεις που δημιουργήθηκαν κατά την περίοδο 2000-2010 σηματοδότησαν την μετατόπιση της πολιτικής για την εκπαίδευση , κατάρτιση και δια βίου μάθηση σε μια ευρύτερη προσέγγιση του συγκεκριμένου τομέα (Παπαδάκης Ν. , Προς την Κοινωνία των Δεξιοτήτων,, 2006).Στο πλαίσιο αυτό, η καινοτομία της Συνθήκης της Λισαβόνας ήταν η σταδιακή διαμόρφωση των δεικτών που θα υπολογίζονταν και θα επιβλέπονταν από τα κράτη-μέλη. Η επίβλεψη αφορούσε κατά κύριο λόγο την εκπαίδευση που επιχειρούσε να ασκήσει η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού. Οι δείκτες που αναδύθηκαν αφορούσαν ότι έχει να κάνει με οικονομικές και κυρίως κοινωνικές διαστάσεις(ποσοστά απασχόληση, εργασίας, ανεργίας, εκπαίδευσης και επενδύσεων) (Μπουτσιούκη, 2017).

Η συμβολή της ΣτΛ είχε αυτοϋπονομευτεί , με αποτέλεσμα να μην επιτύχουν ορισμένοι στόχοι της. Παρόλο την θετική εξέλιξη ορισμένων ζητημάτων , υπήρχαν και οι αρνητικές εξελίξεις ως προς τις τιμές- στόχους.

Διάγραμμα 1. Πρόοδος των κρατών-μελών αναφορικά με τις 5 τιμές-στόχους (benchmarks) της ΣτΛ (2000-2010)

Πηγή: European Commission DG EAC όπ. παρατ. στο European Commission, 2011a: 11.

Με το τέλος της ΣτΛ ο ευρωπαϊκός μέσος όρος για την πρόωρη σχολική εγκατάλειψη έφτασε 14,4%ποσοστίες μονάδες , ξεπερνώντας το 10% τιμή-στόχου για το 2010 (European Commission ,2011).

Αντίστοιχα, όσον αφορά τα παιδιά σε ηλικία 15 ετών με χαμηλές μαθησιακές ικανότητες, ως τιμή-στόχο ήταν η μείωση τους κατά 20%, προκειμένου να μειωθεί στο ποσοστό 17% του 2000 με 21,3%. Το αποτέλεσμα δεν πέτυχε καθώς ο ευρωπαϊκός μέσος όρος ανήλθε στα 20% European(Commission ,2011).

Στον τομέα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ο μέσος όρος της Ε.Ε για το 2010 ανήλθε 78.6% , πράγμα που δηλώνει την ανεπιτυχείς προσπάθεια καθώς είναι 6,4 ποσοστιαίες μονάδες κάτω από το 85% που ήταν αντίστοιχη τιμή στόχος το 2010 (European Commission ,2011).

Η συμμετοχή των ενηλίκων στο πρόγραμμα Δια Βίου Μάθησης έφτασε στο 9.3% ποσοστιαίες μονάδες ενώ ο στόχος του 2010 ήταν 12,5%, παρόλο τις διαφοροποιήσεις που είχα τα κράτη-μέλη (European Commission ,2011).

Απ' την άλλη , όσον αφορά των αριθμός των αποφοίτων στα Μαθηματικά, στις Θετικές Επιστήμες και στην Τεχνολογία αυξήθηκε και επιτεύχθηκε η αντίστοιχη τιμή-στόχος με αύξηση κατά 15% αλλά έως το 2011 ο αριθμός των αποφοίτων από τις συγκεκριμένες επιστήμες είχε αυξηθεί πάνω από 37%. Η μόνη μετρίσιμη στρατηγική που ολοκληρώθηκε με επιτυχία.

Όσον αφορά την νεανική ανεργία τα ποσοστά ήταν αρνητικά. Πιο συγκεκριμένα, το 2011 το 21%(5,5 εκατομμύρια νέους στην ΕΕ) δηλαδή κατά 1,5 εκατομμύριο

περισσότερους συγκριτικά με το 2007 αυξήθηκε (Eurofound, 2012). Υπολογίζεται ότι το 32,4% των νέων που ήταν άνεργοι, ήταν μακροχρόνιοι άνεργοι, γεγονός που επιβάρυνε ακόμα περισσότερο τη θέση τους (European Commission 2013), καθώς και το ότι πριν την κρίση το ποσοστό των νέων ανέργων ήταν μόλις 12,1% .

Στον τομέα της Δια Βίου Μάθησης τα ποσοστά ήταν χαμηλά για τους μακροχρόνια ανέργους , για τους ανέργους και για άτομα μεγάλης ηλικίας. Σύμφωνα με το progress report του 2011 οι ομάδες, οι οποίες αξιοποίησαν κυρίως τις ευκαιρίες της ΔΒΜ ήταν άτομα υψηλού μορφωτικού επιπέδου, εργαζόμενοι στο δημόσιο ((European Commission 2011).

Όσον αφορά τον τομέα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού υπάρχουν ενδείξεις σημαντικές όπως και για τις μειονεκτούσες ομάδες , ωστόσο μεγαλύτερη βαρύτητα δίνετε μετέπειτα με τις μετρήσεις «ΕΥΡΩΠΗ 2020».

Η Συνθήκη της Λισαβόνας, λοιπόν από την έναρξη της έως και την ολοκλήρωση της έκανε σημαντικά βήματα και για την βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό της Ευρώπης σε όλους τους τομείς ειδικά στην εκπαίδευση-κατάρτιση και την αντιμετώπιση ορισμένων κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων. Δημιούργησε πολιτικές και εργαλεία(EQC, PLAs, clusters) που ήταν χρήσιμα στην συγκεκριμένη περίοδο 2000-2010 αλλά και μετέπειτα. Ωστόσο, κατά το ήμισυ απέτυχε σε ορισμένες πτυχές η Συνθήκη της Λισαβόνας , όπως στις τιμές-στόχους (που έχουμε αναφερθεί παραπάνω) στην αδυναμία οργάνωσης και συγκρότησης και στην λήψη ορισμένων στόχων που ασκούσαν πιέσεις στις εθνικές κυβερνήσεις. Ακόμη, η στρατηγική της Λισαβόνας έθετε σε κίνδυνο σημαντικές όψεις του ευρωπαϊκού μοντέλου κυρίως μιας σειράς εργασιακών σχέσεων και της συγκέντρωσης στοιχείων στους οικονομικούς στόχους εις βάρος των κοινωνικών και περιβαλλοντικών αναγκών. Σαφώς μεγάλο ρόλο διαδραμάτισε και η οικονομική κρίση που έπληξε τα περισσότερα κράτη και παράλληλα την διαδικασία της Λισαβόνας. Δεν μπορεί να θεωρηθεί, ωστόσο, ότι η Συνθήκη της Λισαβόνας πέτυχε πλήρως ή απέτυχε ολοκληρωτικά, καθώς προσέφερε και αρνητικά δεδομένα αλλά και θετικά. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ΣτΛ αποτέλεσε την βάση και τα θεμέλια για την δημιουργία και την ανάδειξη μιας νέας στρατηγικής, την λεγόμενη « ΕΥΡΩΠΗ 2020»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ «ΕΥ2020»

3.1. Η Ευρωπαϊκή στρατηγική «ΕΥ2020»- Εισαγωγικές επισημάνσεις

Η ανάδυση της χρηματοπιστωτικής κρίσης και μετέπειτα της οικονομικής κρίσης το 2008 αποτέλεσε τον τερματισμό της Συνθήκης της Λισαβόνας. Οι ευρωπαϊκές οικονομίες αλλά και οι νέες καταστάσεις που προήλθαν, άφησαν πολλά ερωτήματα και αμφισβητήσεις για τον αν είναι ικανή η Ευρώπη να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τα ουσιώδη προβλήματα που την έπληγαν. Ο διάλογος ήταν ο κύριος πυλώνας όπως και η εφαρμογή νέων μέτρων για την διαχείριση των νέων προκλήσεων.

Φανερές ήταν οι ανησυχίες για την ανεργία , την απασχόληση , την εκπαίδευση και γενικότερα τις μεγάλες πιθανότητες για κοινωνική και οικονομική αποσταθεροποίηση, δημιουργώντας με αυτό τον τρόπο την συστηματική ενεργοποίηση και επέμβαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Για αυτό και συστάθηκε το πρόγραμμα «ΕΥΡΩΠΗ 2020», το οποίο είχε ήδη σχεδιαστεί πριν ολοκληρωθεί η ΣΤΛ (το 2009) (Παπαδάκης Ν. , 2016).Τα στοιχεία που παρουσίαζε η Ευρώπη προς τα κράτη είχα ως απώτερο στόχο την ταχύτερη και πιο συντονισμένη δράση , για τον λόγο ότι τα συστήματα των περισσότερων κρατών υπέκυπταν κινδύνους για τις υπόλοιπες.

Το σημαντικότερο της Στρατηγικής ήταν ο διττός χαρακτήρας της , αφενός, όριζε την λήψη μέτρων για να διατηρηθεί η απασχόληση , ώστε να μην αυξηθούν περαιτέρω τα ποσοστά της ανεργίας και να περιοριστούν όσο γίνεται δυνατόν οι κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις τόσο στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, μετανάστες και στην εθνοπολιτισμική προέλευση τους, όσο και στην εκπαιδευτική φτώχεια , που έχει διαμορφώσει μεγάλες διαστάσεις στην σύγχρονη εποχή. Αφετέρου, επιδίωκε την ένταξη των μέτρων με σκοπό την αύξηση της ζήτησης για εργασία, προκειμένου να καταπολεμηθεί η ανεργία και να βελτιωθεί και να αναπτυχθεί η δυναμική των κρατών μελών.

Πιο συγκεκριμένα , η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Μάρτιο του 2010 παρουσίασε το σχέδιο για την ανάπτυξη της δεκαετίας της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» με γνώμονα ένα εκσυγχρονιστικό όραμα, το οποίο έχει τρία επίπεδα προτεραιοτήτων , την επίτευξη έξυπνης , βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης . Με την έξυπνη ανάπτυξη η ΕΕ αναφέρεται στον προσανατολισμό της σε μια οικονομία γνώσης και καινοτομίας που θα επιφέρει ανταγωνιστικότητα και ελκυστικότητα στις παγκόσμιες οικονομικές δυνάμεις. Αυτό επιτυγχάνεται με την βελτίωση της εκπαίδευσης , την ενίσχυση του ερευνητικού προσανατολισμού και της αξιοποίησης της τεχνολογίας σε συνδυασμό με την επιχειρηματικότητα και την χρηματοδότηση των επιμέρους δράσεων .

Όσον αφορά την βιώσιμη ανάπτυξη αναφέρεται στην επιβολή της ανταγωνιστικότητας που θα εδράζεται η ανάπτυξή της στους πόρους και στην πράσινη και ανταγωνιστική οικονομία. Με αυτήν την προοπτική έχει στόχο την επιδίωξη καινοτόμων αναπτυξιακών πρακτικών για να δραστηριοποιηθεί σε νέα πεδία που θα αποτελέσει την δημιουργία περισσότερων ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων στον τομέα της τεχνολογίας και της παραγωγικής δυναμικής.

Στο τρίτο στόχο ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς , σχεδιάζονται πολιτικές από την ΕΕ και τα κράτη μέλη καθώς αποσκοπούν στην αύξηση της απασχόλησης και στην εδραίωση κοινωνικής και γεωγραφικής συνοχής , προκειμένου να μην κινδυνεύουν οι ευρωπαίοι πολίτες , κυρίως οι μετανάστες , οι γυναίκες , οι νέοι , οι μεγαλύτεροι σε ηλικία , οι χαμηλής ειδίκευσης και κατ' επέκταση οι κοινωνικά αποκλεισμένοι. Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή βασικοί στόχοι της « Ευρώπης 2020» είναι οι εξής:

- Απασχόληση να απασχολείται το 75% των ατόμων ηλικίας 20-60 ετών
- Έρευνα και Ανάπτυξη να επενδύεται το 3% του ΑΕΠ της ΕΕ στην Ε&Α
- Κλιματική αλλαγή να μειωθούν οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου κατά 20% σε σχέση με τα επίπεδα του 1990, το 20 % της ενέργειας να προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές και να αυξηθεί η ενεργειακή απόδοση κατά 20%
- Εκπαίδευση να μειωθεί κάτω από 10 % το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν το σχολείο πρόωρα , το 40 % τουλάχιστον των ατόμων 30-34 ετών να έχουν ολοκληρώσει την ανώτατη εκπαίδευση και τέλος η
- Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός να μειωθεί κατά 20 εκατομμύρια ο αριθμός των ατόμων που βρίσκονται ή κινδυνεύουν να βρεθούν σε συνθήκες φτώχεια και κοινωνικού αποκλεισμού (Μπουτσιούκη, 2017).

Βασικό είναι ότι στις αξιολογήσεις που έγιναν της στρατηγικής 2014- 2015 κατέδειξε ότι η εξακολουθεί να θεωρείται ως κατάλληλο πλαίσιο για την προώθηση της απασχόλησης και της ανάπτυξης. Η Επιτροπή αποφάσισε να συνεχίσει την

παρακολούθηση της Στρατηγικής στο πλαίσιο μιας διαδικασίας που είναι γνωστή ως « Ευρωπαϊκό Εξάμηνο»

3.2. Η Ευρωπαϊκή πρωτοβουλία για την Καταπολέμηση της Φτώχειας και του Κοινωνικού Αποκλεισμού

Η Στρατηγική της «Ευρώπης 2020» εισχώρησε και επτά εμβληματικές πρωτοβουλίες , οι οποίες εστιάζουν στην επίτευξη των στόχων που έχουν διατυπωθεί. Η κάθε μια συνδέεται με τις γενικές προτεραιότητες και λειτουργούν με τρόπο συμπληρωματικό. Όπως βλέπουμε στον παρακάτω πίνακα :

ΣΤΡΑΤΙΓΙΚΗ «ΕΥΡΩΠΗ 2020»		
5 Στόχοι	<ul style="list-style-type: none"> • Απασχόληση • Έρευνα και Καινοτομία • Κλιματική Αλλαγή και Ενέργεια • Εκπαίδευση • Καταπολέμηση Φτώχειας 	
Έξυπνη Ανάπτυξη	Βιώσιμη Ανάπτυξη	Ανάπτυξη χωρίς Αποκλεισμούς
<ul style="list-style-type: none"> • ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ • Χρηματοδότηση για την έρευνα και καινοτομία • Ανάπτυξη και θέσεις εργασίας 	<ul style="list-style-type: none"> • ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ • Ενθάρρυνση της ενεργειακής αποδοτικότητας. 	<ul style="list-style-type: none"> • ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ • Εκσυγχρονισμό των αγορών εργασίας και την παροχή δυνατοτήτων στους πολίτες μέσω της δια βίου ανάπτυξης δεξιοτήτων με σκοπό την αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας
<ul style="list-style-type: none"> • ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ • Νεολαία σε κίνηση • Είσοδος των νέων στην αγορά εργασίας 	<ul style="list-style-type: none"> • ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ • Βιώσιμης βιομηχανικής βάσης 	<ul style="list-style-type: none"> • ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΦΤΩΧΕΙΑΣ • Διασφάλιση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής,
<ul style="list-style-type: none"> • ΨΗΦΙΑΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ • Πρόσβασης στο διαδίκτυο υψηλής ταχύτητας 		

(Μπουτσιούκη, 2017).

Στην παρούσα φάση θα εξεταστεί η Ευρωπαϊκή πρωτοβουλία για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Η Στρατηγική «Ευρώπη 2020» στοχεύει στην μείωση κατά 20 εκατομμύρια των ατόμων που βρίσκονται ή κινδυνεύουν να βρεθούν στο όριο της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού. Ο στόχος που τίθεται από την ΕΕ αποτελεί έκφραση ανησυχίας για την όξυνση κάθε ανισότητας που μπορεί να προκαλέσει και τα επακόλουθα κοινωνικά, οικονομικά αλλά και πολιτικά προβλήματα, τα οποία επηρεάζουν μια μεγάλη μερίδα ευρωπαίων πολιτών.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat ο αριθμός των ατόμων στα πλαίσια της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού παραμένει υψηλός, αφού η πρώτη μείωση καταγράφηκε το 2017 κατά 5,1 εκατομμύρια σε σύγκριση με το 2016 (Eurostat). Η Ευρωπαϊκή επιτροπή τον Δεκέμβριο του 2010 δημιούργησε μια πλατφόρμα για την αντιμετώπιση και καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, την προώθηση της δικαιοσύνης και του των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Μετά από έναν χρόνο η πλατφόρμα έρχεται σε συνεργασία με υπευθύνους χάραξης πολιτικής, με σκοπό να βελτιώσουν την κατάσταση. Το 2013 η Επιτροπή παρουσίασε για την καλύτερη και αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου, δύο ακόμη πρωτοβουλίες, οι οποίες είναι οι εξής:

- Στόχος στις κοινωνικές επενδύσεις για την ανάπτυξη και την συνοχή και τη
- Δέσμη μέτρων για τις κοινωνικές επενδύσεις

Η Επιτροπή παρότρυνε τα κράτη μέλη να δώσουν προτεραιότητα στις κοινωνικές επενδύσεις προς όφελος των πολιτών, και ειδικότερα να επενδύσουν στα παιδιά και στα άτομα που ανήκουν σε κοινωνικά ευμαθής ομάδες, προκειμένου να σπάσει ο κύκλος της κοινωνικής και οικονομικής ανισότητας. Ταυτόχρονα, το 2013 δημιουργήθηκε ο κοινωνικός πίνακας για την ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης στη διακυβέρνηση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, ως εργαλείο για την παρακολούθηση των εξελίξεων και την πιο συστηματική ανάλυση και αντιμετώπιση του υπάρχοντος φαινομένου (European Commission, 2019). Για την καλύτερη και πιο αποδοτικότερη αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού ορίστηκαν πέντε βασικοί δείκτες:

- Ανεργία των νέων και ποσοστό νέων εκτός εκπαίδευσης
- Απασχόλησης ή κατάρτισης (ΕΕΑΚ)
- Διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών
- Ποσοστό κινδύνου φτώχειας
- Εισοδηματικές ανισότητες

Το 2015 προστέθηκαν ακόμη τρεις δείκτες για την κατανόηση και την βέλτιστη αντιμετώπιση της κατάστασης που αναφέρονται στην απασχόληση:

- Συμμετοχή στην αγορά εργασίας
- Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας
- Ποσοστό ανεργίας των νέων

Σημαντική ήταν η κίνηση του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου να επανδρώσει με δύο επιπλέον καίριους δείκτες για την εξασθένιση του φαινομένου. Αναφέρονται κατά κύριο λόγο για :

- Τα επίπεδα της παιδικής φτώχειας και
- Την έλλειψη στέγης

Συμπερασματικά, η ΕΕ αξιοποιεί την Ανοιχτή Μέθοδο Συντονισμού(ΑΜΣ), προκειμένου να αντιμετωπίσει πιο αποδοτικά τις συνεργασίες, τις ανταλλαγές διάφορων πρακτικών πολιτικών και την προώθηση ενεργών πολιτικών που αφορούν την διαχείριση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Η ΑΜΣ μπορεί να λειτουργεί ως εργαλείο πειθούς για να παροτρύνει δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς για την καταπολέμηση του φαινομένου και για την διασφάλιση συνθηκών αξιοπρεπούς διαβίωσης χρησιμοποιώντας τα διορθωτικά ταμεία (ΕΚΤ) Μέσω αυτής της πρωτοβουλίας ενισχύεται η ένταξη των πολιτών , η κοινωνική φροντίδα και η επένδυση εκπαίδευσης και κατάρτισης .

Παράλληλα η συγκρότηση από τα Κράτη Μέλη συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης και συνταξιοδότησης , δημιουργούν και διασφαλίζουν σε όλους τους πολίτες ιδίως στα άτομα που είναι ευπαθή την δυνατότητα διασφάλισης του εισοδήματος και της παροχής υγείας.

Όσον αφορά την εκπαίδευση που εμπεριέχεται στις πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση του φαινομένου μπορεί να καταπολέμηση σταδιακά το πρόβλημα με την συνεργασία σαφώς των εθνικών αρχών και των ευρωπαϊκών , προκειμένου να συγκροτήσει συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης που θα έχουν στόχο την ανακάλυψη και προώθηση δεξιοτήτων και ικανοτήτων , στην εύρεση απασχόλησης και στην γενικότερη αποφυγή της φτώχειας και του αποκλείου. Ακόμη να παρθούν μέτρα σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης για ειδικές περιπτώσεις , όπως είναι το Ρομά , των ηλικιωμένων , των μονογονικών οικογενειών, μειονοτήτων , άτομα με ειδικές ανάγκες και αστέγων.

Σαφώς , η πρωτοβουλίες αυτές έχουν απώτερο σκοπό και είναι πανομοιότυπες με τις πρωτοβουλίες της Στρατηγικής « Ευρώπη 2020» , πράγμα που αποτελεί την θετική εξέλιξη του προγράμματος για μια πιο ευρωπαϊκή αναπτυξιακή δυναμική. Η βασική συνεργασία ωστόσο είναι οι σχέσεις των Ευρωπαίων πολιτών , διότι μέσω αυτών θα κινητοποιηθεί η διαδικασία μέσα από τους ξεχωριστούς ρόλους που έχει

ο καθένας, με απώτερο στόχο την αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη έκβαση των δράσεων για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού (Μπουτσιούκη, 2017).

3.3. Το Πρόγραμμα Εργασίας « Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020»(ET2020 Work Programme)

Με την ολοκλήρωση του προγράμματος «ΕΚ2010» το στρατηγικό πλαίσιο για την Ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση διαδέχτηκε το επόμενο πρόγραμμα «ΕΚ2020». Στόχος είναι η συνεργασία των κρατών μελών για καλύτερες πρακτικές , προωθώντας καλύτερες γνώσεις και μεταρρυθμίσεις στην εκπαιδευτική πολιτική σε εθνικό επίπεδο.

Θεμελιώδης αρχή του προγράμματος είναι η Δια Βίου Μάθηση , το πλαίσιο «ΕΚ2020» είναι περισσότερο διευρυμένο από ότι το προηγούμενο, εμπεριέχοντας κάθε είδος μάθησης ,όπως της τυπικής, άτυπης και μη τυπικής , σε όλα τα επίπεδα στην σχολικής βαθμίδας και σε όλες τις μορφές εκπαίδευσης, γενική εκπαίδευση , ενηλίκων και επαγγελματική.

Με το καινούργιο νέο πλαίσιο , το οποίο φαίνεται να είναι πιο οργανωμένο δίνονται τέσσερις βασικοί στρατηγικοί στόχοι σε επίπεδο ΕΕ και τρόποι για την καλύτερη επίτευξη τους. Πιο συγκεκριμένα οι στόχοι είναι οι εξής:

- Υλοποίηση της Δια Βίου Μάθησης και της κινητικότητας . Μέσω αυτής δημιουργούνται εθνικά πλαίσια προσόντων , τα οποία τεκμηριώνονται από τα αποτελέσματα τα μαθησιακά καθώς συνδέονται με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελμάτων Προσόντων. Ευελιξία στην μεταβίβαση εκπαίδευσης και κατάρτισης καθώς διευρύνεται το ενδιαφέρον της τυπικής και μη τυπικής μάθησης για όλους. Δίνεται η ευκαιρία δημιουργίας νέων μορφών μάθησης μέσω της τεχνολογίας καθώς ενισχύεται η συμβουλευτική και προσανατολιστική εκπαίδευση. Σημαντικό είναι η ενίσχυση της απασχολησιμότητας και της προσαρμοστικότητας των ατόμων , κυρίως αυτών που βρίσκονται στο περιθώριο λόγω των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων που αντιμετωπίζουν ή των προβλημάτων υγείας και κατ επέκταση στην γενικότερη έμφυλη διάσταση τους.
- Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας στην εκπαίδευση και κατάρτιση. Βασικό σε αυτόν τον στόχο είναι η εξασφάλιση των βασικών ικανοτήτων προς όλους και στους μετανάστες και στα άτομα με ειδικές ανάγκες και γενικότερα στους αποκλεισμένους. Προάγεται σε μεγάλο βαθμό και οι γλωσσικές ικανότητες , των θετικών επιστημών και της τεχνολογίας

καθώς βελτιώνεται η ποιότητα της εκπαίδευσης μέσω συνεχούς ανάπτυξης των εκπαιδευτών και αναμόρφωσης των συστημάτων , προκειμένου τα αποτελέσματα να είναι αξιόπιστα και λειτουργικά.

- Προαγωγή της ισοτιμίας, της κοινωνικής συνοχής και της ενεργού συμμετοχής στα κοινά. Δίνεται σε όλους τους πολίτες ανεξαρτήτως προέλευσης της δια βίου να αποκτήσουν και να εξελίσουν τις ικανότητες και δεξιότητες τους, με σκοπό της διεύρυνση και την εξασφάλιση της απασχολησιμότητας και την ικανότητα άσκησης της ιδιότητας του πολίτη. Εστιάζει σε μεγάλο βαθμό στα άτομα με ειδικές ανάγκες με εξατομικευμένες παρεμβάσεις καθώς προάγει τις αρχές και τις αξίες του σεβασμού και ταυτόχρονα τα θεμελιώδη δικαιώματα για την καταπολέμηση των ανισοτήτων και των διακρίσεων κάθε μορφής.
- Ενίσχυση της καινοτομίας, δημιουργικότητας και επιχειρηματικού πνεύματος , σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης και κατάρτισης. Μέσω του συγκεκριμένου στόχου δίνεται η δυνατότητα για προσωπική ολοκλήρωση και την δημιουργία για μια αιεφόρου οικονομικής ανάπτυξης. Ο ανταγωνισμός και η καινοτομία είναι δύο στοιχεία που συμβάλουν στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό περιβάλλον. Με την προώθηση πρωτοβουλιών δίνεται η ευκαιρία ανάπτυξης ψηφιακών ικανοτήτων , επιχειρηματικού πνεύματος και τέλος πολιτισμικής συνείδησης. Το βασικότερο είναι ότι προσφέρονται εκείνες οι γνώσεις που αποτελούν την αφορμή για την ανάδυση των ικανοτήτων αλλά και δεξιοτήτων , συμβάλλοντας στην καλύτερη εστίαση στον τομέα της αγοράς και εργασίας και ταυτόχρονα στην εξασφάλιση της ενεργούς συμμετοχής διαφορετικών ομάδων για την διαμόρφωση ενός κλίματος συνεργασίας που θα εξυπηρετεί τις κοινωνικές ανάγκες και την προσωπική επίτευξη του καθενός πολίτη.

Το νέο στρατηγικό πλαίσιο «ΕΚ2020» όρισε ωστόσο πέντε καινούργιες προτεραιότητες και αναφέρονται κατά κύριο λόγο στα εξής:

- Προώθηση της μάθησης στον χώρο εργασίας σε όλες τις μορφές της καθώς με την συμμετοχή ευρύτερων ομάδων(κοινωνικοί εταίροι, οι επιχειρήσεις , οι πάροχοι της ΕΕΚ) ενισχύουν η συγκεκριμένη προοπτική.
- Περαιτέρω ανάπτυξη μηχανισμών για την διασφάλιση ποιότητας στην ΕΕΚ μέσω των παρακολουθήσεων της αρχικής και συνεχιζόμενης ΕΕΚ.
- Ενίσχυση της πρόσβασης στην ΕΕΚ και τα επαγγελματικά προσόντα για όλους.

- Εξασφάλιση συστηματικότερης προσέγγισης περισσότερων ευκαιριών για συμμετοχή στην αρχική και συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση τόσο στο σχολικό περιβάλλον όσο και στον εργασιακό χώρο (Μπουτσιούκη, 2017).

Το στρατηγικό πλαίσιο «ΕΚ 2020» στηρίζει επίσης και την επίτευξη των ακόλουθων τιμών στόχων σε ευρωπαϊκό επίπεδο μέχρι το 2020:

- Τουλάχιστον το 95% των παιδιών θα πρέπει να συμμετέχει στην προσχολική εκπαίδευση·
- Το ποσοστό των παιδιών ηλικίας (Eurorean Commission, 2018) 15 ετών με χαμηλές επιδόσεις στην ανάγνωση, τα μαθηματικά και τις θετικές επιστήμες πρέπει να είναι κάτω από 15%
- Το ποσοστό των νέων ηλικίας 18-24 ετών που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση πρέπει να είναι κάτω από 10%
- Το 40% τουλάχιστον των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών πρέπει να έχει ολοκληρώσει κάποιο κύκλο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης·
- Το 15% τουλάχιστον των ενηλίκων πρέπει να συμμετέχει σε δραστηριότητα μάθησης·
- Το 20% τουλάχιστον των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και το 6% των ατόμων ηλικίας 18-34 ετών με αρχική επαγγελματική κατάρτιση θα πρέπει να έχουν περάσει κάποιο διάστημα σπουδών ή κατάρτισης στο εξωτερικό·
- Το ποσοστό των εργαζόμενων αποφοίτων (ηλικίας 20-34 ετών που έχουν τελειώσει τουλάχιστον την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και που ολοκλήρωσαν τις σπουδές τους πριν από 1-3 χρόνια) πρέπει να είναι τουλάχιστον 82% (Eurorean Commission, 2018).

Γίνεται φανερό ότι η ΕΕΚ και γενικότερα η εκπαίδευση αναβαθμίστηκε σημαντικά κατά την πάροδο του χρόνου. Μέσω της ΕΕΚ τα κράτη διευκολύνονται για την αναζήτηση και την εφαρμογή καλύτερων πρακτικών και δράσεων , αυξάνοντας με αυτόν τον τρόπο τις ευκαιρίες για συνεργασία και επιτυχίας. Με το νέο πρόγραμμα «ΕΚ2020» δίνεται έμφαση στην κοινωνική και οικονομική διάσταση των ατόμων. Ουσιαστική είναι σε όλα τα σημεία η ανάγκη για βελτίωση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης και όλης της διαδικασίας του προγράμματος με βασικό στόχο την βοήθεια και την προώθηση των ατόμων που είναι κοινωνικά αποκλεισμένοι , μετανάστες , άτομα με αναπηρία, και γενικότερα σε αυτούς που αντιμετωπίζουν κάθε είδους κοινωνική και οικονομική ανισότητα . Σκοπός του προγράμματος είναι να μπορέσει να εξασφαλίσει στα άτομα γνώσεις και αξίες που θα τους βοηθήσουν να ανακαλύψουν και να αναπτύξουν εκείνες τις δεξιότητες και ικανότητες που θα τους προσφέρουν μια ομαλή ένταξη σε όλους τους τομείς της ζωής τους , κυρίως στον τομέα της αγοράς εργασίας αλλά και στην κοινωνική ενσωμάτωσής τους. Με την διαδικασία αυτή παρέχεται στα περισσότερα άτομα η δυνατότητα να

αποφεύγουν ακραίες καταστάσεις που θα τους οδηγήσουν στην φτώχεια και στον κοινωνικό αποκλεισμό.

3.4. Πρόοδος Ευρωπαϊκών Τιμών- Στόχων (EU Benchmarks) στην Ε.Ε 28

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσα στην εικοσαετία 2010 με 2020 έχει δημιουργήσει πλαίσια , στρατηγικές και πολιτικές για την βελτίωση και την αναδιαμόρφωση της. Βασικό γνώρισμα είναι ότι στην πρώτη δεκαετία (2010) υπήρχαν διαφορετικοί στόχοι όσον αφορά τον συγκεκριμένο τομέα, οι οποίοι είναι οι εξής:

- Όσοι εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο να μην υπερβαίνουν το 10%
- Μείωση κατά τουλάχιστον 20% του ποσοστού των μαθητών με χαμηλή επίδοση στην ικανότητα ανάγνωσης
- Τουλάχιστον το 85% των νέων πρέπει να έχει ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- Αύξηση κατά τουλάχιστον 15% του αριθμού των τριτοβάθμιων αποφοίτων των Μαθηματικών, Επιστημών και Τεχνολογίας (MST), με ταυτόχρονη μείωση της ανισορροπίας μεταξύ των φύλων.
- Το 12,5% του ενήλικου πληθυσμού θα πρέπει να συμμετέχει στη δια βίου μάθηση (European Commission , 2011)

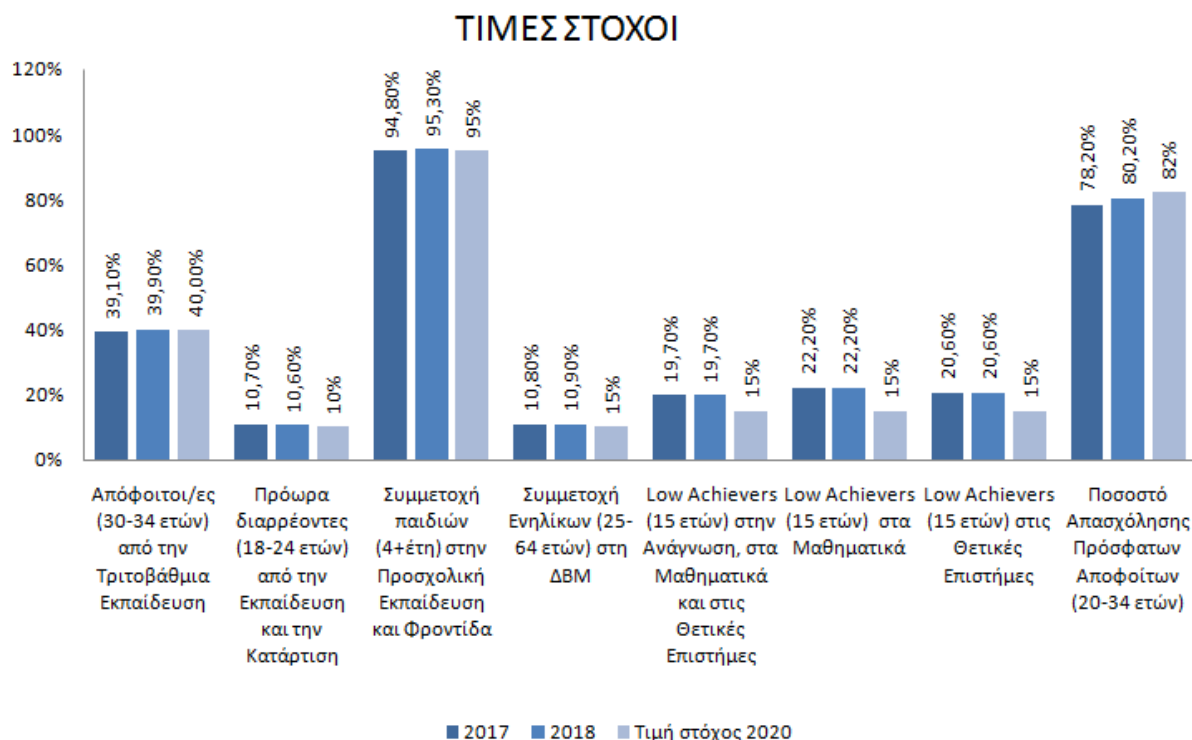
Κατά την επόμενη δεκαετία (2020) αυξήθηκαν οι στόχοι και άλλαξαν τα ποσοστά. Σύμφωνα με Education & Training Monitor 2017 και 2018 έχουν ως εξής:

- Απόφοιτοι/ες (30-34 ετών) από την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση να είναι τουλάχιστον 40%
- Πρόωρα διαρρέοντες (18-24 ετών) από την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση να είναι κάτω από το 10%
- Συμμετοχή παιδιών (4+έτη) στην Προσχολική Εκπαίδευση και Φροντίδα να είναι στο 95%
- Συμμετοχή Ενηλίκων (25-64 ετών) στη ΔΒΜ να είναι στο 15%
- Low Achievers (15 ετών) να είναι στην Ανάγνωση 19.7%, στα Μαθηματικά 22.2% και στις Θετικές Επιστήμες 20.6% στο σύνολο 15%
- Ποσοστό Απασχόλησης Πρόσφατων Αποφοίτων (20-34 ετών) είναι το 82% (European Commission, 2018)

Η πρόοδος 2010 τέθηκε στην αύξηση των θετικών επιστημών καθώς στους υπόλοιπους τομείς ήταν ανεπιτυχείς, όπως έχει αναφερθεί παραπάνω στο δεύτερο

κεφάλαιο(βλ,5.2 υποκεφάλαιο).Μετά την έκβαση αυτής της δεκαετίας προερχόμαστε στην επόμενη με εμφανής θετικά στοιχεία. Σαφώς και στις δύο περιπτώσεις υπάρχουν και θετικά και αρνητικά αποτελέσματα.

Διάγραμμα 2 1 Τιμές -στόχοι και οι δείκτες 2016-2017

Πηγή : Eurostat και Education and training Monitor (2017-2018)

Η εξέλιξη ωστόσο των τιμών είναι εμφανής από το 2010 έως το 2018. Όσον αφορά την χρονιά 2017 προς την περίοδο 2018 φαίνεται ότι οι δείκτες έχουν βελτιωθεί χωρίς όμως να έχει επιτευχθεί ο απαιτούμενος στόχος.

Όσον αφορά τους απόφοιτους /τες (30-34) από την τριτοβάθμια εκπαίδευση το 2017 με 39, 1% στο 2018 με 39,9% είναι φανερή η αύξηση κατά 0,8% ποσοστιαίες μονάδες , στόχος του οποίου είναι 40%.

Κατά 0,1% αύξηση οι πρόωρα διαρρέοντες (18-24) από την εκπαίδευση και κατάρτιση από το 2017 στο 2018 με στόχο τουλάχιστον το 10%, πράγμα που δηλώνει την ανεπιτυχής προσπάθεια.

Η συμμετοχή παιδιών (4 + έτη) στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα αυξήθηκε κατά 0,7% ποσοστιαίες μονάδες μεταξύ των συγκεκριμένων χρονολογιών από 94,8% σε 95,3% με στο 95 % , παρόλο την σημαντική συμβολή της δεν κατάφερε σε ευρωπαϊκό επίπεδο να ολοκληρώσει τον στόχο. Ταυτόχρονα και στον δείκτη συμμετοχή ενηλίκων (25-64) στην δια βίου μάθηση κατά 0,1% αύξηση υπήρχε 10,8% στο 2017 και 10,9% το 2018 με στόχο το 15%.

Ίδια παραμένουν τα στατιστικά όσον αφορά low achievers (15 ετών) και στις δύο χρονολογίες με ποσοστά στο διάβασμα 19,7% στα μαθηματικά 22,2% και στις επιστήμες 20,6% με στόχο 15% αποτελώντας τον μοναδικό δείκτη που έχει επιτύχει τον σκοπό του από το 2010 μέχρι και σήμερα.

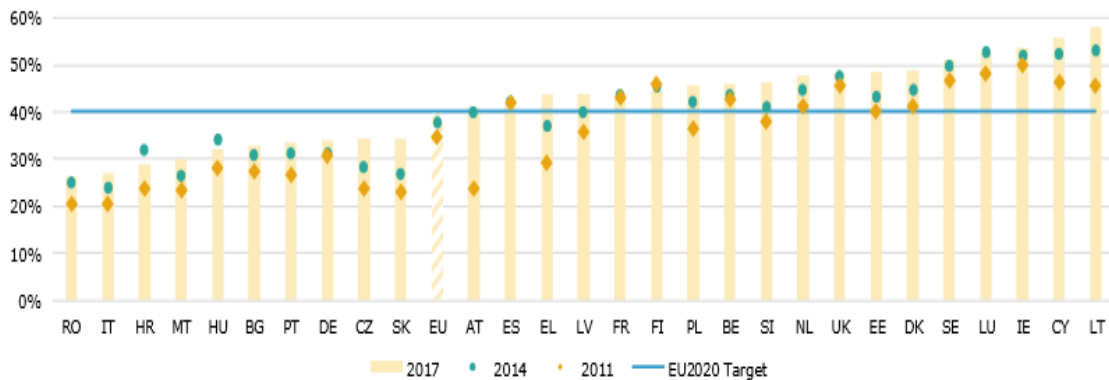
Το ποσοστό απασχόλησης των πρόσφατων αποφοίτων (20-34 ετών) παρόλο που δεν εκπληρώθηκε ο στόχος 82% , γίνεται φανερό ότι από το 2017 με ποσοστό 78,2% το 2018 αυξήθηκε κατά 2% , φτάνοντας το 80,2%.(Education and training, 2017, 2018)

Το 2010 τα άτομα που εγκατέλειπαν το σχολείο είχε ξεπεράσει το 14,4% με τιμή στόχο το 10% και ταυτόχρονα οι συμμετέχοντες της Δια Βίου Μάθησης ανήλθε το ποσοστό 78,6% κάτω από την τιμή στόχου 85% (βλ. 2.5 υποκεφάλαιο). Ωστόσο, είναι φανερό ότι από το 2010 μέχρι και σήμερα η πρόοδος είναι εμφανής χωρίς να εκπληρώνεται η τιμή στόχου στους προαπαιτούμενους δείκτες, πράγμα που διαβιβάζει την βελτίωση της κατάστασης για όσον τον δυνατόν θετικά αποτελέσματα που θα εκπληρώσουν τους στόχους. (European Commission, 2018).

3.4.1. Απόφοιτοι/τες (30-34 ετών) από την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση διαδραματίζει καίριο ρόλο για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη καθώς προωθούν την καινοτομία και την εξέλιξη και δημιουργούν αλλαγές όσον αφορά την εργασία και απασχόληση σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Σημαντική είναι η πρόοδος από το 2010 μέχρι και 2017, όσον αφορά τους απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με ποσοστό να φτάνει πλέον στο 39,9% και να ξεπερνά κατά 6 ποσοστιαίες μονάδες του 2010. Ο στόχος έχει επιτύχει ουσιαστικά σε ευρωπαϊκό επίπεδο που θέτει η στρατηγική «Ευρώπη 2020» για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και της απασχόλησης. Διακρίνεται ωστόσο διαφορά μεταξύ των φύλων και ορισμένων κρατών ως προς αυτό τον τομέα.

Διάγραμμα 3.1 Απόφοιτοι/τες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 2011, 2014 και 2017

Πηγή: Education and training monitor(2017-2018) και EU Labour Force Survey, Eurostat.

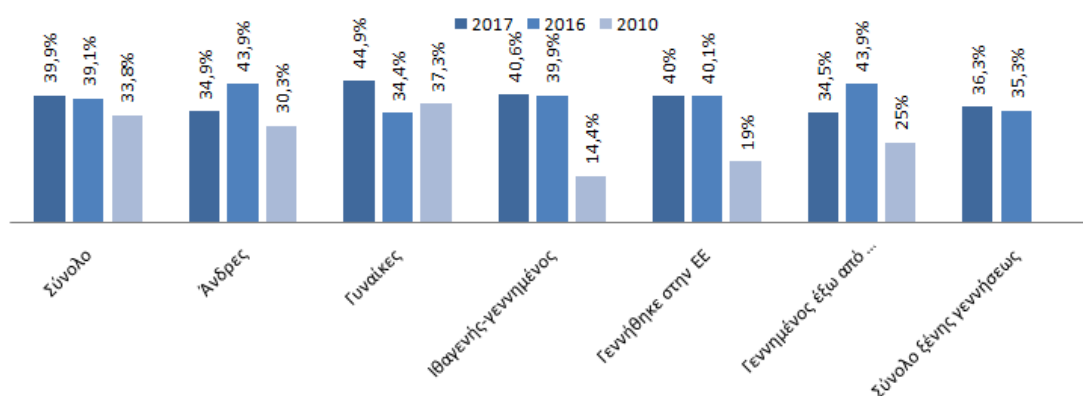
Στα πλαίσια των ευρωπαϊκών προγραμμάτων η κάθε χώρα έχει δημιουργήσει εθνικούς στόχους προκειμένου να αυξήσει τον πληθυσμό που θα τελειώνει την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Εξαιρέση αποτελεί μόνο η Ηνωμένο Βασίλειο, με 10 εθνικούς στόχους να είναι χαμηλότεροι του 40% και 17 υψηλότεροι .

Στο διάγραμμα διαφαίνεται ότι από το 2011 και 2014 έως 2017 τα ποσοστά αυξήθηκαν σχεδόν στα περισσότερα κράτη της Ευρώπης. Εξαιρέση αποτελεί η Κροατία και η Ουγγαρία καθώς σε χαμηλότερο επίπεδο είναι η Ισπανία και Φιλανδία, εξαιτίας της μείωσης των ατόμων που τέλειωναν την τριτοβάθμια εκπαίδευση, πράγμα που δεν ισοδυναμεί με το στόχο τους που ήταν ψηλότερος από το 40%. Ταυτόχρονα, παρατηρείται την ίδια περίοδο ανάπτυξη μεγαλύτερη από 6 μονάδες στην Τσεχική Δημοκρατία, την Ελλάδα και τη Σλοβακία. Ωστόσο, ούτε η Τσεχική Δημοκρατία ούτε η Σλοβακία δεν έχουν επιτύχει ακόμη το στόχο του 40%. Η Ρουμανία , η Ιταλία και η Κροατία δεν έχουν φτάσει το ποσοστό του 30%.Αντίθετα η Σουηδία, το Λουξεμβούργο, η Ιρλανδία και η Κύπρος υπερβαίνουν το 50% ενώ σημαντική εξέλιξη είχε η Λιθουανία από το 2010 μέχρι και σήμερα φτάνοντας στο 58%. Το σημαντικότερο είναι ότι μετά από τις περιόδους αυτές τα κράτη άρχισαν να πιάνουν περίπου τα ποσοστά της τιμής στόχου «Ευρώπη 2020».

Το 2010 το συνολικό ποσοστό των ατόμων που ολοκλήρωσαν την τριτοβάθμια εκπαίδευση σε ηλικία 30-34 ετών ήταν στο 33,8% ενώ το 2016 φτάνει στο 39,1%. Διαφαίνεται λοιπόν ότι υπάρχει ένα χάσμα σημαντικό από το 2010 έως το 2017 σύμφωνα με το Education and Training Monitor 2016-2017 καθώς τα ποσοστά αυξήθηκαν κατά 6 ποσοστιαίες μονάδες με βάση τα στοιχεία του . Παρόλο την πρόοδο που τέθηκε υπάρχουν ορισμένες χώρες που δεν έχουν έως και το ελάχιστο τιμή στόχο του 40% , όπως αναφέρθηκε και παραπάνω.

Στο παρακάτω διάγραμμα φανερώνονται τα ποσοστά των ατόμων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 30-34 ετών ανά φύλο ,Ιθαγενής-γεννημένους εντός και εκτός της Ευρώπης και όσον αφορά τους μετανάστες μεταξύ των χρονολογιών 2010 , 2016 και 2017. Είναι εμφανές ότι σε όλοι οι δείκτες σε Ευρωπαϊκό επίπεδο από το 2010 έως και το 2017 έχουν αυξηθεί.

Διάγραμμα 3.2 Τριτοβάθμια εκπαίδευση (20-34 ετών) ανά φύλο και την χώρα γέννησης στην Ευρώπη

Πηγή: Education and training monitor(2017-2018) και EU Labour Force Survey, Eurostat.

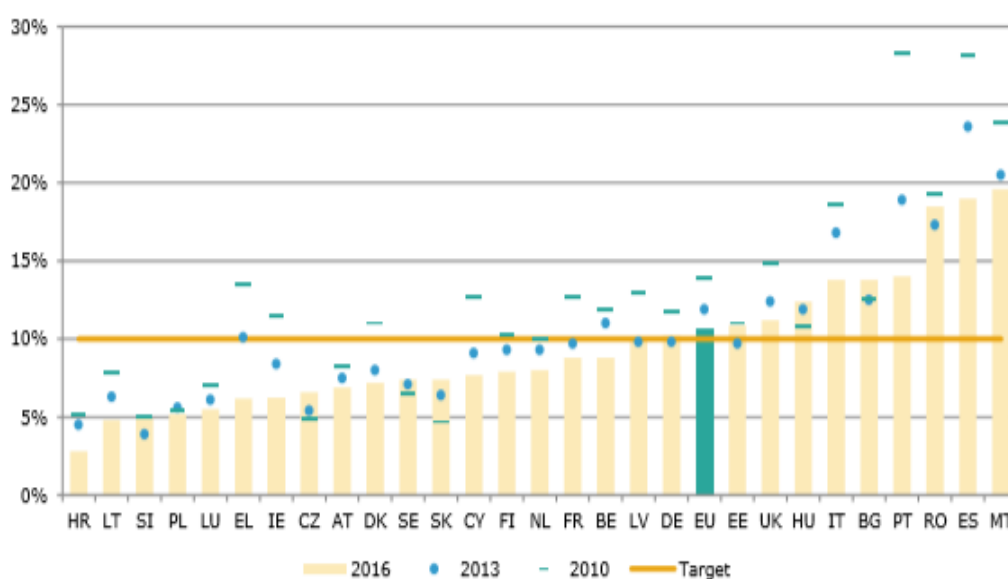
Μεγάλη εντύπωση κάνει ότι οι γυναίκες σε ευρωπαϊκό επίπεδο στην ηλικιακή κλίμακα 30-34 με 37,3% το 2010 και το 2017 με 44,9% έχουν μεγαλύτερο ποσοστό από τους άντρες της ίδιας ηλικίας με 30,3% 2010 και το 2017 με 34,9%, μόνο το 2017 είχαν υψηλότερα ποσοστά με 43,9% οι άντρες το 2016 και οι γυναίκες 34,4% . Όσον αφορά τους γεννημένους –Ιθαγενής ολοκληρώνουν την τριτοβάθμια εκπαίδευση τους περισσότερο το 2016 με ποσοστο39,9% ,το 2017 40,6 % από ότι το 2010 με 14,4%. Η ίδια κατάσταση επικρατεί και σε αυτούς που γεννήθηκαν εντός της Ευρώπης , το 2010 με 19% καθώς εκτοπίστηκε στο 40 % το 2016-2017. Όσον αφορά τα άτομα που γεννήθηκαν εκτός της Ευρώπης υπάρχει μια κλιμάκωση στα ποσοστά το 2010 να βρίσκονται στο 25% και να αυξάνατε το 2016 στο 43,9% και ενώ την επόμενη χρονιά 2017 να πέφτει στο 34,5%.

3.4.2. Πρόωρα διαρρέοντες (18-24 ετών) από την Εκπαίδευση και Κατάρτιση

Τα υψηλά επίπεδα εκπαίδευσης διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο για την ανάπτυξη της οικονομίας και την γενικότερη εξέλιξη σε όλους τους τομείς των

ατόμων , προκειμένου να καλύψουν αποδοτικές θέσεις εργασίας ,ποιοτικότερο ωράριο και εισόδημα και καλύτερη περίθαλψη. Αντιστρόφως η πρόωρη διαρροή σε ηλικιακή κλίμακα 18-24 ετών από την Εκπαίδευση και Κατάρτιση συνδέεται με την αύξηση της ανεργίας, τον κοινωνικό αποκλεισμό , την φτώχεια και κυρίως την εκπαιδευτική φτώχεια.

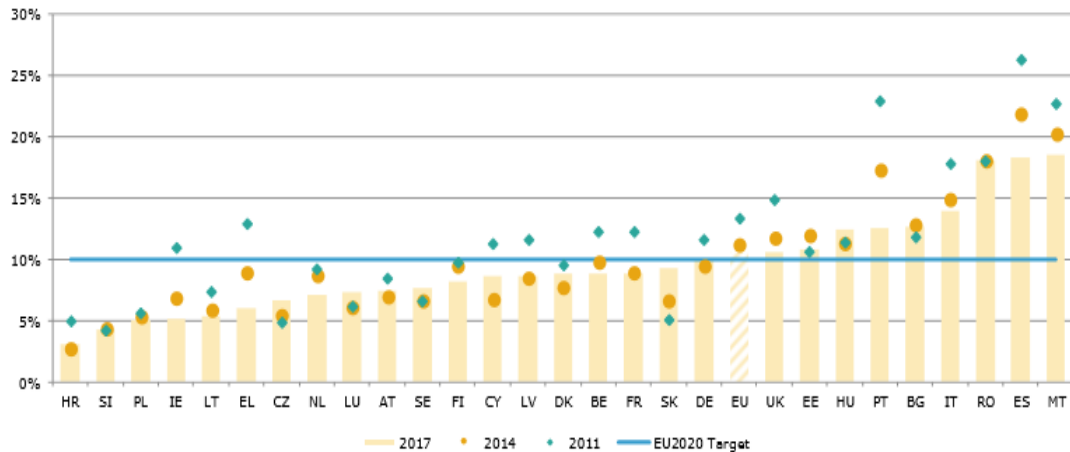
Διάγραμμα 3.1 Πρόωρη διαρρέοντες (18-24 ετών) στην Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010 με 2017

Πηγή: Education and training monitor(2017-2018) και EU Labour Force Survey, Eurostat.

Όσον αφορά την περίοδο 2010 το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο ήταν 13,9% καθώς μειώθηκε σε μεγάλο βαθμό μέχρι το 2016 με 10,7% και το 2017 με ποσοστό 10,6% ,πράγμα που ισοδυναμεί με την θετική στάση ολοκλήρωσης τιμή στόχου 10%. Όπως διαφαίνεται και στο γράφημα Η μεγαλύτερη μείωση από το 2010 έχει επιτευχθεί από την Πορτογαλία, στο 14,0%, ακολουθώντας την ίδια πορεία η Ισπανία στο 19,0% από το 2010 καθώς έκανε σημαντική επιτυχία και η Ελλάδα με τιμή 6,2%. Τα υπόλοιπα κράτη έχουν ήδη πετύχει τον στόχο τους.

Διάγραμμα 3.2 Πρόωρη διαρρέοντες (18-24 ετών) στην Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2011 με 2017 στην Ευρώπη

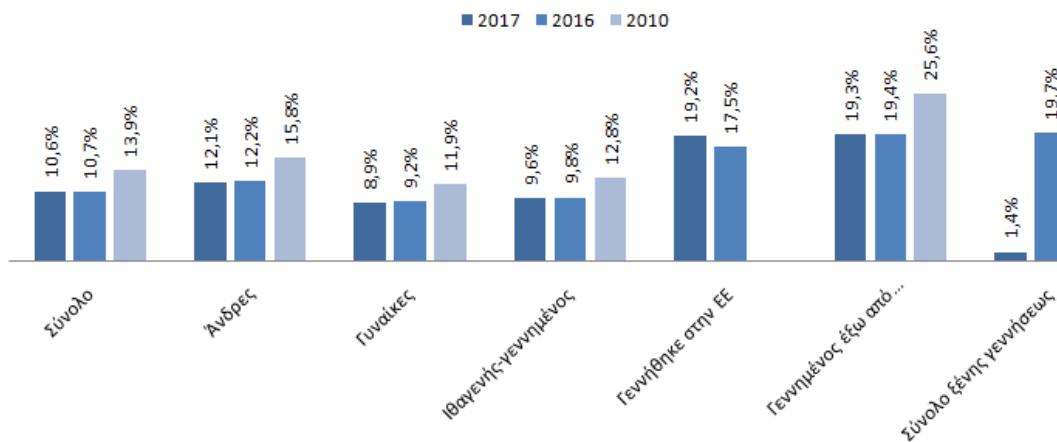
Πηγή: Education and training monitor(2017-2018) και EU Labour Force Survey, Eurostat.

Σύμφωνα και με τα δύο διαγράμματα η επιτυχία της τιμή-στόχου είναι σε θετική εξέλιξη καθώς οι περισσότερες χώρες όπως η Κροατία (3,1%), η Σλοβενία (4.3%), η Πολωνία (5.0%), η Ιρλανδία (5.1%) η Λιθουανία (5.4%), η Ελλάδα (6.0%), η Τσεχία (6.7%) , οι Κάτω Χώρες (7.1%), το Λουξεμβούργο (7.3%), η Αυστρία (7.4%), η Σουηδία (7.7%), η Φινλανδία (8.2%), η Λετονία(8.6%),η Κύπρος (8.6%),η Δανία(8.8%) και το Βέλγιο(7.4%) έχουν φτάσει στην επίτευξη ολοκλήρωση της τιμή-στόχου 10%. Το Ηνωμένο Βασίλειο (10,6%) και η Εσθονία (10,8%) είναι πολύ κοντά στην επίτευξη του. Η Μάλτα (18,6%), η Ισπανία (18,1%) και η Ρουμανία (18,1%) προσπαθούν προκειμένου να βελτιώσουν την διαρροή ατόμων από τα σχολεία ενώ ταυτόχρονα η Ρουμανία (18.1%) είναι στα ίδια επίπεδα.

Το σημαντικότερο από όλη αυτήν την δεκαετία είναι η Ισπανία και η Πορτογαλία που είχαν πάνω από 23% και το μείωσαν στο 19% παρόλο που δεν έχουν φτάσει στην τιμή-στόχο. Τέλος σημαντική πρόοδο έκανε η Σλοβακία με ρυθμό υψηλότερο κατά 4,2 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2011.

Στο παρακάτω γράφημα γίνεται η σύγκριση μεταξύ του 2010 με 2016 και 2017 σε όλη την Ευρώπη για τα άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την Εκπαίδευση και Κατάρτιση σε ηλικία 18-24 ετών.

Διάγραμμα 3.3 Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση (18-24) ανά φύλο και χώρα γέννησης στην Ευρώπη

Πηγή: Education and training monitor(2017-2018) και Eurostat.

Αξιοσημείωτο είναι ότι οι γυναίκες το 2010 με 11,9% εγκατάλειψης στα σχολεία το μείωσαν το 2016 σε 9,2% και το 2017 σε 8,9% πετυχαίνοντας την τιμή στόχο τουλάχιστον 10% καθώς οι άνδρες δεν έχουν εκπληρώσει την τιμή. Έχει σαφώς μειωθεί από το 2010 με 15,8% σε 12,2% το 2016 και το 2017 σε 12,1%. Σημαντικό επίσης είναι η αύξηση για τους γεννημένους στην Ευρώπη το 2016 με 17,5% και το 2017 με 19,2%. Σημαντική είναι και η μείωση των ατόμων που είναι γεννημένοι εκτός Ευρώπης με 25,6% το 2010 να μετατοπίζεται στο 19,4% το 2016 και 19,3% το 2017

Στις περισσότερες χώρες, τα άτομα με μεταναστευτικό υπόβαθρο αντιμετωπίζουν πρόσθετες δυσκολίες στο σχολείο και διακόπτουν πρόωρα την εκπαίδευσή τους. Το αντίστροφο ισχύει μόνο σε λίγες χώρες, όπως είναι η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο καθώς και η Πορτογαλία. Τα ποσοστά των εγγενών και των αλλοδαπών δεν δείχνουν διαφορά στη Δανία και τις Κάτω Χώρες. Το ποσοστό τους είναι σχεδόν διπλάσιο σε σχέση με το σύνολο της ΕΕ ,δηλαδή19,7% για τους αλλοδαπούς έναντι 9,8% για τους εγγενείς ανθρώπους. Περίπου στην ίδια αναλογία με το Βέλγιο, την Τσεχική Δημοκρατία, την Ισπανία, τη Φινλανδία και τη Γαλλία. Η διαφορά είναι ακόμη πιο έντονη στην Αυστρία, τη Γερμανία, την Ελλάδα, την Ιταλία, τη Σλοβενία, την Κύπρο και τη Σουηδία, όπου περίπου τρεις φορές περισσότεροι από τους ξένους γονείς εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο σε σύγκριση με τους γηγενείς. οι οποίοι σε πολλές περιπτώσεις έχουν χαμηλότερη κοινωνικοοικονομική κατάσταση και χαμηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης, γεγονός που επηρεάζει και τα παιδιά τους. Έτσι, τα ποσοστά των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο είναι πολύ χαμηλότερα μεταξύ των γενεθλίων από ό, τι σε εκείνους που γεννήθηκαν στο εξωτερικό. Ενώ το ποσοστό ELET μεταξύ των εγγενώς γεννηθέντων το 2017 ήταν 9,6% - κάτω από το όριο αναφοράς και χαμηλότερο από το 12,3% το 2011 - ο

ρυθμός ήταν διπλάσιος μεταξύ των αλλοδαπών στην ΕΕ των 28. Αυτή η διπλασιασμένη επικράτηση συμβαίνει εξίσου με το εάν οι γεννημένοι στο εξωτερικό άνθρωποι γεννήθηκαν σε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ ή εκτός της ΕΕ.

Οι τιμές των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο από την εκπαίδευση και την κατάρτιση είναι ιδιαίτερα χαμηλά στην Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο και τις Κάτω Χώρες - πολύ χαμηλότερα από το 10%, ενώ είναι εξαιρετικά υψηλά στην Ισπανία (31,9%) και στην Ιταλία (30,1%). Η Ισπανία είναι το κράτος με το υψηλότερο κενό 8,3% ποσοστιαίες μονάδες μεταξύ του ποσοστού του ευρωπαϊού αλλοδαπού (38,3%) και του αλλοδαπού που γεννήθηκε εκτός της ΕΕ (30,8%). Μεγαλύτερες μετοχές άνω των 20% για όλα τα παιδιά (ηλικίας 18-24 ετών) που προέρχονται από την ΕΕ και από τρίτες χώρες βρίσκονται επίσης στη Γερμανία. Τα άτομα που γεννήθηκαν στην ΕΕ είναι επίσης χειρότερα με 25,2% από εκείνα που γεννήθηκαν εκτός της ΕΕ με 21,8%. Το αντίστροφο συμβαίνει στην Αυστρία, όπου ο αλλοδαπός στην ΕΕ έχει ποσοστό 12,9%, το οποίο είναι σχεδόν 10% χαμηλότερο από τα άτομα που δεν γεννήθηκαν στην ΕΕ με ποσοστό 22%. (Education and training monitor, 2017-2018).

Αυτό δείχνει μια πολύ διαφορετική εικόνα της κατάστασης των αλλοδαπών που γεννήθηκαν στην ΕΕ και εκτός της ΕΕ σε διαφορετικά κράτη μέλη της. Αυτό πιθανότατα αντικατοπτρίζει την προέλευση του μεταναστευτικού πληθυσμού στις διάφορες χώρες υποδοχής, η οποία μπορεί να είναι αρκετά διαφορετική. Η απόδοση των ξένων γεννημένων σε σύγκριση με τους γηγενείς ανθρώπους εξαρτάται ακόμη από την αρχική κοινωνικοοικονομική κατάσταση των μεταναστών και τον τρόπο ένταξής τους.

3.4.3. Συμμετοχή των παιδιών (4+ έτη) στην Προσχολική Εκπαίδευση και Φροντίδα

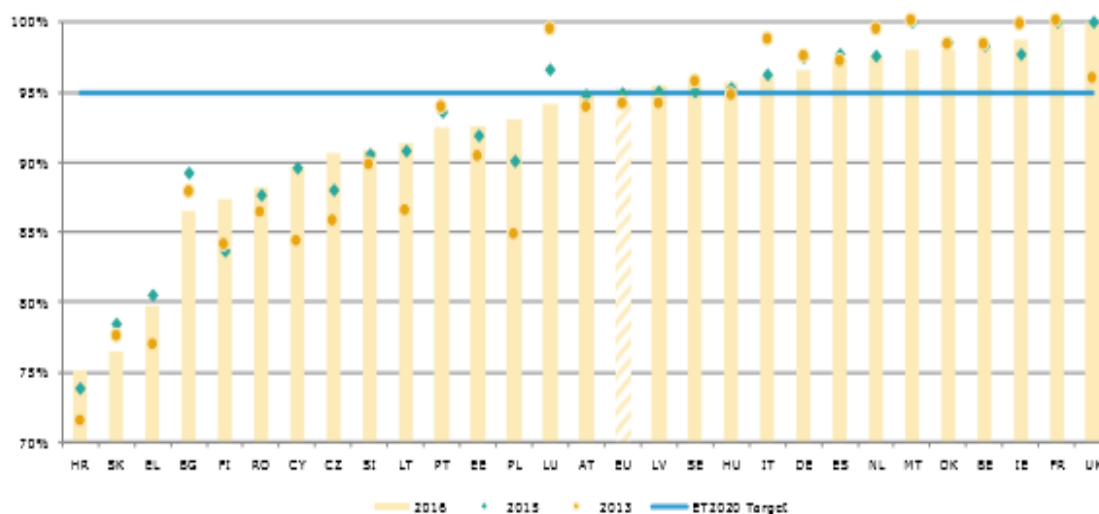
Τα παιδιά πριν την υποχρεωτική εκπαίδευση τους, μπορούν να συμμετάσχουν στην πρώιμη ηλικία 4+ στην προσχολική Εκπαίδευση και φροντίδα τους είτε σε δημόσια σχολεία είτε σε ιδιωτικά. Μέσω της συμμετοχής τους στα σχολεία απολαμβάνουν μακροπρόθεσμα εκπαιδευτικά οφέλη, συμπεριλαμβάνοντας καλύτερες και γνωστικές ικανότητες, υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης, μειώνοντας με αυτό τον τρόπο την πρόωρη εγκατάλειψη τους από την εκπαίδευση. Ορισμένες έρευνες παρουσιάζουν ότι τα παιδιά με χαμηλή κοινωνικοοικονομική κατάσταση τείνουν να συμμετέχουν και να προοδεύουν μέσω της διαδικασίας αυτής, ωστόσο δεν είναι δεδομένο ότι θα έχει μακροπρόθεσμα οφέλη αυτή η κατάσταση. Με την συγκεκριμένη κατάσταση αυξάνεται η κινητικότητα και προωθείται η

κοινωνικοοικονομική και πολιτισμική ενσωμάτωση καθώς βοηθούνται οι οικογένειες και τα παιδιά που βρίσκονται σε μειονεκτικές θέσεις και περιβάλλοντα, κυρίως μετανάστες και περιθωριοποιημένα άτομα.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο 2009 τέθηκε ως σημείο αναφοράς ο συγκεκριμένος δείκτης για την Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010-2020. Η μέση εκπαίδευση μέχρι το 2010 στην πρώιμη ηλικία είναι σημαντικά υψηλή σύμφωνα με το σύνολο 95% καθώς πολλές χώρες το έχουν ξεπεράσει (η Γαλλία, η Ολλανδία, το Βέλγιο, η Ισπανία, η Ιταλία και η Μάλτα) ενώ κάποιες άλλες χώρες είναι κάτω από την τιμή-στόχου, όπως η Κύπρος, η Λετονία και η Ρουμανία παρουσιάζουν απότομη αύξηση προς ποσοστά άνω του 82%. Μια μικρή ομάδα χωρών έχουν χαμηλότερα επίπεδα και αποκλίνει από το γενικό πρότυπο. Σε αυτές περιλαμβάνονται η Πολωνία και η Ελλάδα με 68% το έτος 2000 και η Φινλανδία με 70,9%, που απέχουν αρκετά από το σημείο αναφοράς. Το υψηλότερο ποσοστό συμμετοχής βρίσκεται στην Κροατία με 68% ενώ στην Τουρκία και την Βόρεια Μακεδονία μόνο το ένα τρίτο περίπου των παιδιών παρακολουθούν προσχολική εκπαίδευση.

Ωστόσο την περίοδο 2016 με 2017 σύμφωνα με το education and training monitor 2017-2018 τα στοιχεία είναι θετικά καθώς οι περισσότερες χώρες έχουν ξεπεράσει κατά πολύ την τιμή-στόχο και κάποιες χώρες να προσπαθούν να την φτάσουν με αποτελεσματικά προσπάθεια.

Διάγραμμα 3.4 Συμμετοχή των παιδιών πρώιμης ηλικίας (4+) 2013, 2015 και 2016

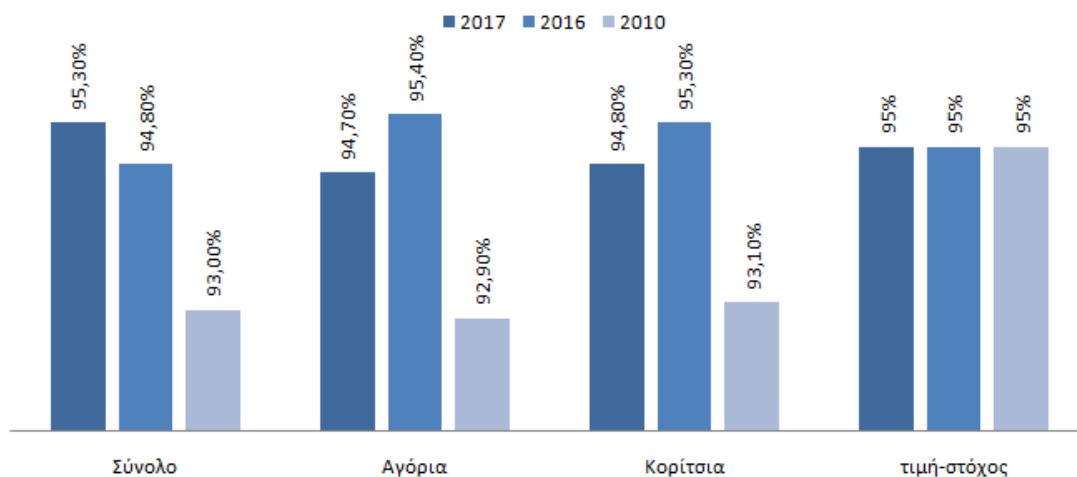

Πηγή: Education and training monitor(2017-2018) και Eurostat.

Σύμφωνα με το γράφημα βλέπουμε ότι υπάρχουν διαφορές μεταξύ των χωρών, ωστόσο όλες οι χώρες έχουν πετύχει τον στόχο ή είναι σε καλό επίπεδο για την ολοκλήρωση του. Το 95,3% των παιδιών μεταξύ 4 και της ηλικίας έναρξης της υποχρεωτικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης συμμετείχε στην παιδική εκπαίδευση και φροντίδα. Το ποσοστό αυτό είναι 0,6 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο από το 2015 και 1,4 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο από το 2013. Το έτος του 2017 είναι αξιοσημείωτο καθώς οι έρευνες αποδεικνύουν θετικά αποτελέσματα για όλες τις χώρες. Το 2016, ο στόχος 95% για 4+ παιδιά έχει επιτευχθεί από 14 χώρες την Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιρλανδία, το Βέλγιο, τη Δανία, τη Μάλτα, τις Κάτω Χώρες, την Ισπανία, την Γερμανία, την Ιταλία, την Ουγγαρία, την Σουηδία, την Λετονία και την Αυστρία.

Οι χώρες που βρίσκονται κάτω από την τιμή-στόχου αλλά βελτιώνονται σε μεγάλο βαθμό μεταξύ 2013 και 2016 αλλά και 2017 είναι στην Πολωνία, την Κύπρο, την Τσεχική Δημοκρατία και τη Λιθουανία. Σημαντική είναι η περίπτωση της Κροατία με 75,1% και της Σλοβακίας με 76,5% το 2017, με ποσοστά συμμετοχής μόλις πάνω από 75% όπως και η Ελλάδα με ποσοστό 79,8%.

Διάγραμμα 3.5 Συμμετοχή παιδιών (4+ έτη) στην Προσχολική Εκπαίδευση και Φροντίδα ανά φύλο στην Ευρώπη

Πηγή: Education and training monitor(2017-2018) και Eurostat

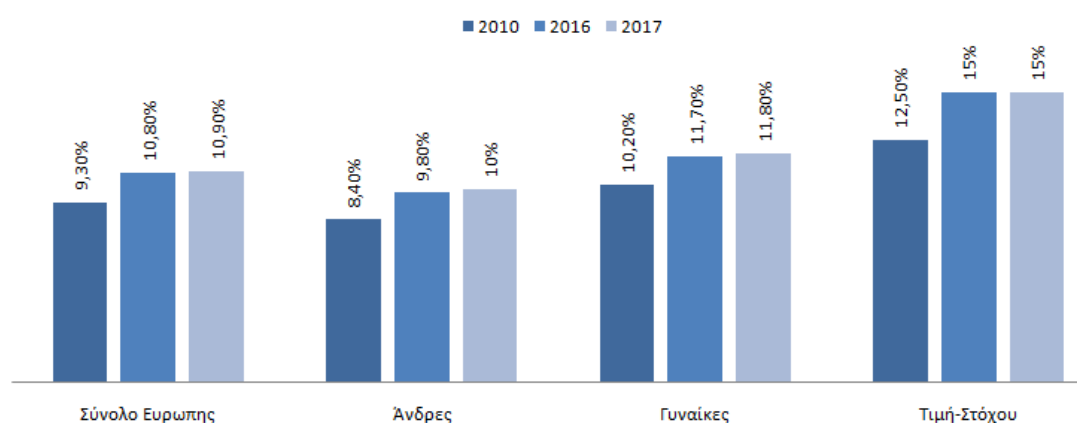
Είναι φανερό λοιπόν ότι από το 2010 σε σύγκριση με το 2016 και 2017 υπάρχει ανάπτυξη και θετικά αποτελέσματα ως προς το Ευρωπαϊκό σύνολο των παιδιών 4+.Στις χρονολογίες όπως διαφαίνεται τα αγόρια και τα κορίτσια έχουν μικρές αποκλείσεις το 2010 τα κορίτσια είχαν ποσοστό 93,1% από τα αγόρια που είχαν

92,9%, το 2016 τα κορίτσια είχαν 95,3% από τα αγόρια που είχαν την ίδια μείον κατά 0,1% με 95,4% . Ταυτόχρονα και το 2017 τα κορίτσια με ποσοστό 95,4% ξεπερνούν κατά 0,1% τα αγόρια με 94,7%.

3.4.4 Συμμετοχή Ενηλίκων (25-64 ετών) στην Δια Βίου Μάθηση

Η συνεχής μάθηση ιδίως μετά την υποχρεωτική εκπαίδευση είναι σημαντική για να μπορούν τα άτομα να συμβαδίζουν με τις κοινωνικές , οικονομικές και τεχνολογικές αλλαγές. Η μάθηση για τους ενήλικες είναι ένα εφόδιο που τους προσφέρει πνευματική θαλπωρή και τους οπλίζει με ικανότητες και δεξιότητες για την επίτευξη ενός αποτελεσματικού ανταγωνιστικού και βελτιωμένου περιβάλλοντος όσον αφορά και την εκπαίδευση αλλά και την σύνδεση του με την αγορά εργασίας. Σαφώς από χώρα σε χώρα υπάρχει διαφορά για την εκπαίδευση των ενηλίκων. Πιο συγκεκριμένα η κατοχή ενός ανώτατου πτυχίου δεν σημαίνει το ίδιο σε όλες τις χώρες καθώς οφείλεται από τις οικονομική δυνατότητα της χώρας , το βιομηχανικό της προφίλ, ζητούν διαφορετικά προσόντα και δεξιότητας και τέλος στην αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών συστημάτων , αν κατά πόσο η προσφορά των γνώσεων και δεξιοτήτων θα μπορούν να απορροφηθούν από την αγορά εργασίας.

Διάγραμμα 3.6 Συμμετοχή ενηλίκων στην Ευρώπη (25-64 ετών) ανά φύλο στην Δια Βίου Μάθη

ση

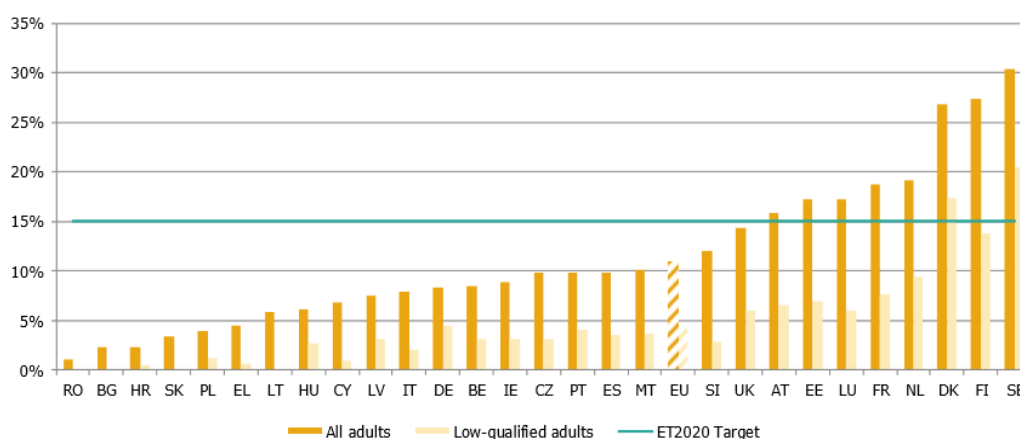
Πηγή: Education and training monitor(2017-2018) και Eurostat

Πιο αναλυτικά στο γράφημα γίνεται κατανοητό ότι οι τιμές-στόχοι του 2010 με 12,5% και του 2016-2017 με 15% ήταν ανεπιτυχείς. Υπάρχει μια αύξηση περίπου κατά 2% ποσοστιαίες μονάδες από το 2010 μέχρι το 2017, ωστόσο τα αποτελέσματα είναι αρνητικά σε όλοι την Ευρωπαϊκή κλίμακα ως προς το σύνολο

της και ως προς το φύλο. Στις τρεις χρονολογίες είναι φανερό η με μεγάλη προσπάθεια των γυναικών από ότι των αντρών. Το 2010 οι άντρες με 8,4% χαμηλότερα από τις γυναίκες με 10,2%. Αντίστοιχα είναι και οι αριθμοί το 2016 με τις γυναίκες να έχουν μια μικρή αύξηση το 2010 με 11,7% και οι άντρες μόλις 9,8%. Το 2017 δεν υπάρχει μεγάλη διαφορά με την χρονολογία του 2016 ,καθώς αυξήθηκαν κατά 0,1% οι γυναίκες με 11,8% και οι άντρες με 10%.

Παρόλο την μακροπρόθεσμη πολιτική για την προώθηση της εκπαίδευσης ενηλίκων τα ποσοστά συμμετοχής παραμένουν χαμηλά. Όπως έγινε και αναφορά παραπάνω.

Διάγραμμα 3.7 Συμμετοχή στην Εκπαίδευση ενηλίκων (25-64 ετών) σε μη τυπικό , επίσημο και το σύνολο του στόχου 2017

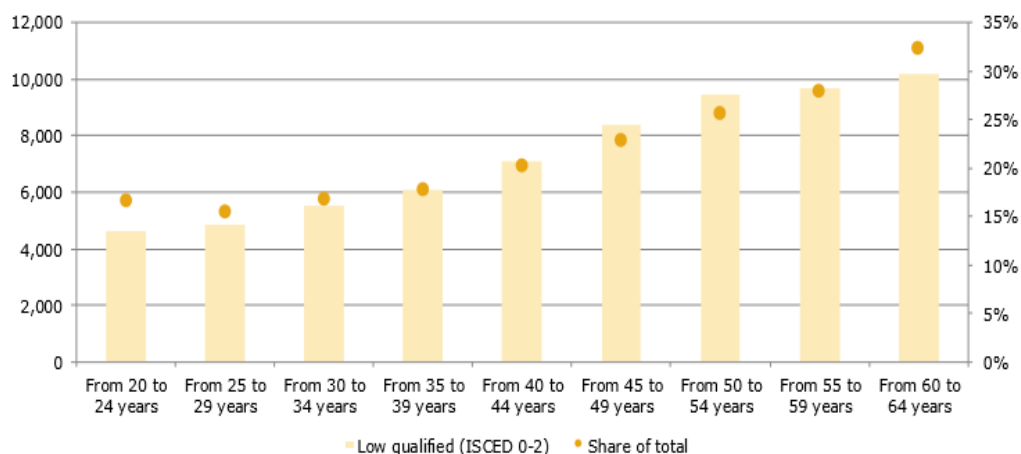
Πηγή: Education and training monitor(2017-2018) και Eurostat

Ορισμένες χώρες ξεπέρασαν την τιμή στόχο καθώς οδεύουν σε μια σταθερή πορεία, η Αυστρία (15,8%), η Δανία (26,8%), η Εσθονία (17,2%), η Φιλανδία (27,4%), η Γαλλία (18,7%), το Λουξεμβούργο (17,2%) και η Ολλανδία (19,1%). Σημαντική άνοδο έχει η Σουηδία με 30,4% επιτυχία από την τιμή-στόχου 15%. Ανησυχητικά είναι τα αποτελέσματα για τις υπόλοιπες χώρες καθώς οι περισσότερες δεν μπορούν να ξεπεράσουν και το 5%. Η Βουλγαρία με 2,3% όπως και η Κροατία, η Ελλάδα με 4,5%, η Πολωνία με 4% και μόλις η Ρουμανία με 1,1% και ακολουθεί η Σλοβακία με 3,4%. Οι υπόλοιπες χώρες βρίσκονται κοντά στο 10%. Γίνεται λοιπόν φανερό η ανεπιτυχείς προσπάθεια ολοκλήρωσης και επίτευξης του στόχου στο γενικό σύνολο της Ευρώπης.

Το 2016, χρησιμοποιώντας την περίοδο αναφοράς τεσσάρων εβδομάδων, το 10,8% των ενηλίκων συμμετείχε σε κάποια επίσημη ή και μη τυπική μάθηση, ενώ μόνο το 3,1% συμμετείχε στην επίσημη μάθηση.

Ομοίως, το ίδιο έτος, χρησιμοποιώντας μια περίοδο αναφοράς 12 μηνών, το 45,1% των ενηλίκων δήλωσε ότι έχουν κάνει κάποια επίσημη ή μη τυπική μάθηση, αλλά μόνο το 5,8% δήλωσε ότι έχουν κάνει οποιαδήποτε τυπική εκπαίδευση ενηλίκων κατά τη διάρκεια του έτους (Education and training Monitor, 2017-2018).

Διάγραμμα 3.8 Συνολικός αριθμός ενηλίκων χαμηλής ειδίκευσης κατά ηλικία , 2017

Πηγή: Education and training monitor(2017-2018) και Eurostat

Η συμμετοχή των ενηλίκων χαμηλής ειδίκευσης που δεν απέκτησαν ένα τίτλο σπουδών μεσαίου επιπέδου ή ισοδύναμο τουλάχιστον διπλώματος ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, παρέμεινε ιδιαίτερα χαμηλός. Παρά την οριακή βελτίωση του συνολικού ποσοστού συμμετοχής, η κατάσταση των ενηλίκων χαμηλής ειδίκευσης δεν έχει αλλάξει αισθητά από την αρχή της δεκαετίας. Το ποσοστό συμμετοχής αυξήθηκε από 3,9% το 2010 σε 4,5% το 2015, αλλά στη συνέχεια υποχώρησε στο 4,3% το 2017. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι από την αρχή της τελευταίας δεκαετίας το ποσοστό των ενηλίκων χαμηλής ειδίκευσης (25-64 ετών) στην ΕΕ μειώθηκε σημαντικά από το 34,1% το 2002 σε 22,5% το 2017, με τα χαμηλότερα ποσοστά στη Λιθουανία (5,2%), στη Δημοκρατία της Τσεχίας (6,2%) και στην Πολωνία στο 7,9% (Education and training Monitor, 2017-2018).

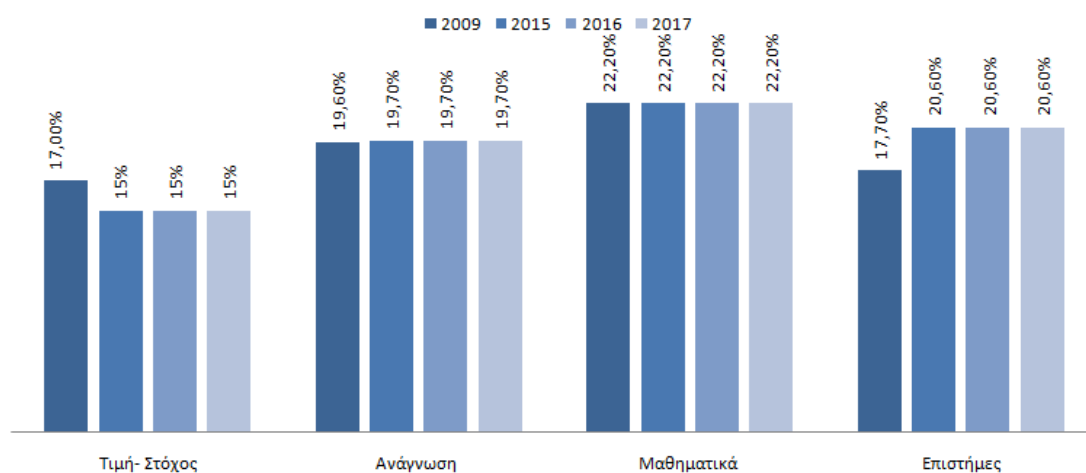
Το 2017 περίπου 4,6 εκατομμύρια νέοι ενήλικες ηλικίας 20-24 ετών δεν κατείχαν τουλάχιστον τίτλο μεσαίου επιπέδου, σε σύγκριση με 10,2 εκατομμύρια ενήλικες ηλικίας 60-64 ετών.

Βασικό, μεταξύ των ατόμων ηλικίας 20-24 ετών το 17% ήταν χαμηλής ειδίκευσης μια μικρή οριακή βελτίωση υπήρξε στην ηλικιακή ομάδα 35-39 ετών, όπου το 18% ήταν χαμηλής ειδίκευσης. Ωστόσο, σε πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, ο αριθμός των χαμηλά ειδικευμένων ενηλίκων ηλικίας 20-64 ετών μειώθηκε στην ΕΕ από 88 εκατομμύρια το 2002 σε 66 εκατομμύρια το 2017.

3.4.5. Low Achievers (15 ετών) στην Ανάγνωση, στα Μαθηματικά και στις Θετικές Επιστήμες

Το Ευρωπαϊκό κριτήριο αναφοράς για το 2010 όσον αφορά της χαμηλής ειδίκευσης (15 ετών) στην Ανάγνωση υποδηλώνει ότι θα πρέπει να μειωθεί από 21,3% το 2000 σε 17% μέχρι το 2009. Η συγκεκριμένη αναφορά πηγάζει από την έρευνα της PISA και αξιολογεί τα επίπεδα χαμηλής ειδίκευσης των παιδιών. Όσον αφορά την νέα δεκαετία το κριτήριο αναφοράς ήταν να μειωθεί τουλάχιστον στο 15% στην Ανάγνωση , στα Μαθηματικά και στις Επιστήμες.

Διάγραμμα 3.9 Ευρωπαϊκή χαμηλή επίδοση ατόμων (15 ετών) στην Ανάγνωση , στα Μαθηματικά και στις Επιστήμες

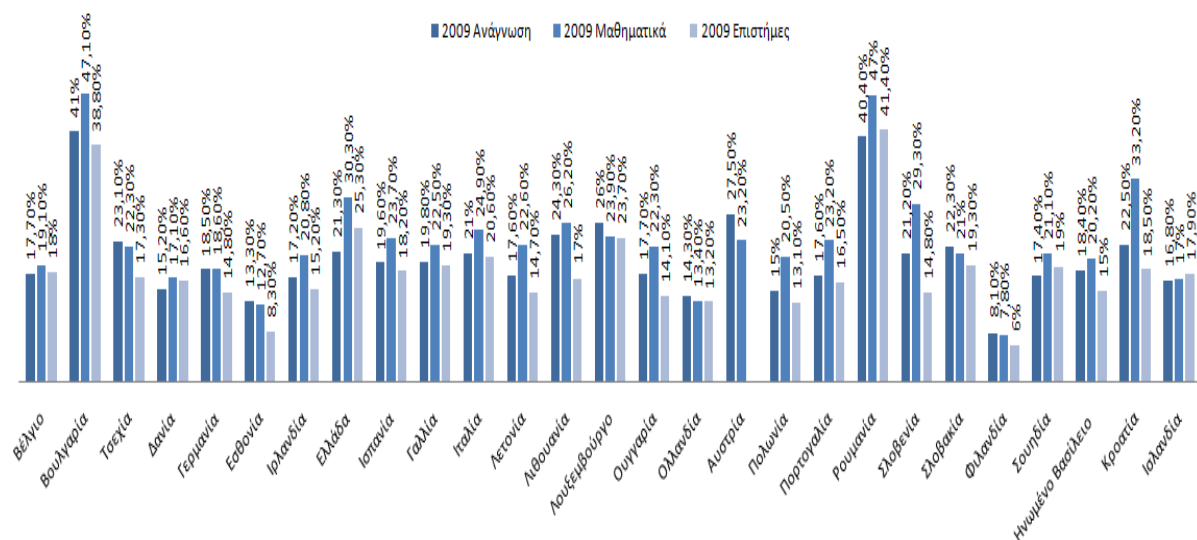

Πηγή: Education and training monitor(2017-2018) Eurostat και ΟΟΑΣΑ.

Πιο συγκεκριμένα το 2010 ως δείκτης για την βελτίωση του ήταν μόνο η ανάγνωση, η οποία από το 2000 μέχρι το 2009 μειώθηκε κατά 1,3% ποσοστιαίες μονάδες 20 % το 2009 από 21,3% το 2000. Σε σύγκριση με τις άλλες χώρες εκτός Ε.Ε η Ευρώπη είχε τα περισσότερα άτομα με χαμηλή επίδοση. Διανύοντας λοιπόν την νέα δεκαετία 2010-2020 το Συμβούλιο ανέκρινε ένα καινούργιο σημείο αναφοράς που συμπεριελάμβανε έκτος την ανάγνωσης και τα μαθηματικά και τις επιστήμες. Όπως προαναφέρθηκε και παραπάνω μέχρι το 2020 τα άτομα με χαμηλή ειδίκευση στους συγκεκριμένους τομείς πρέπει να είναι κάτω του 15%.

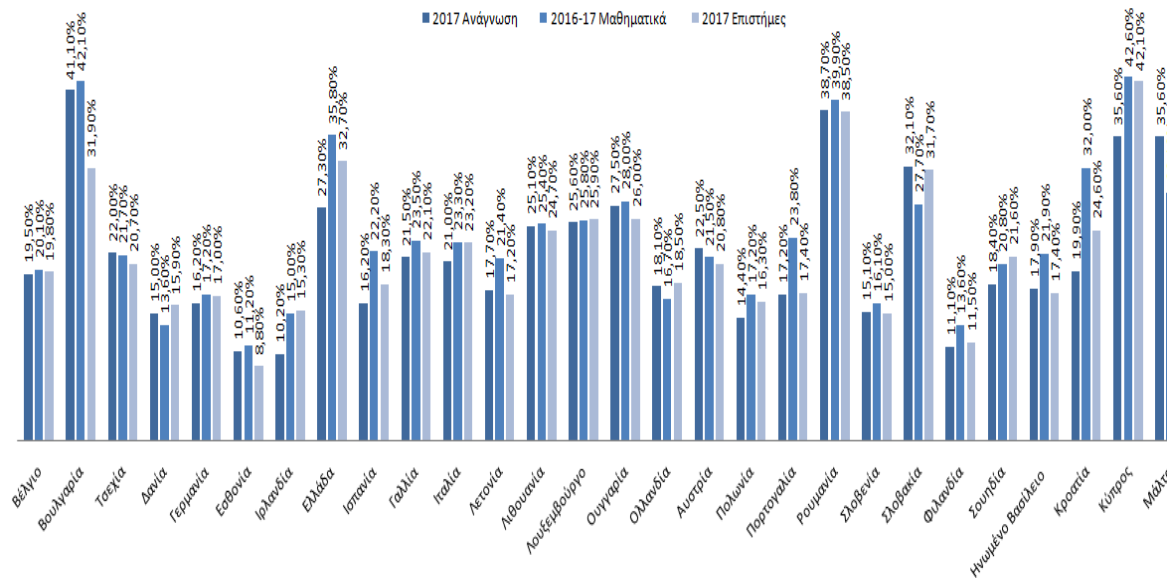
Από την δεκαετία του 2010 έχουν γίνει σαφώς πολλές αλλαγές και βελτιώσεις όσον αφορά στα άτομα με χαμηλή επίδοση(15 ετών). Για να βελτιωθεί η κατάσταση η τιμή στόχος έπεσε κατά 3 μονάδες από 17 % σε 15%. Όπως παρουσιάζεται και στον πίνακα οι χρονολογίες του 2016-2017 είναι ίδιες όσον αφορά τα ποσοστά, όμως σε σύγκριση από το 2010 υπάρχουν διαφορές ωστόσο όχι τόσο σημαντικές.

Διάγραμμα 3.10 Ποσοστά 2009 στην Ευρώπη με τιμή στόχου 17% για άτομα με χαμηλές επιδόσεις(15ετών) στην Ανάγνωση , στα Μαθηματικά και στις Επιστήμες

Διάγραμμα 3.11 Ποσοστά 2017 στην Ευρώπη με τιμή στόχου 15% για άτομα με χαμηλές επιδόσεις(15ετών) στην Ανάγνωση , στα Μαθηματικά και στις Επιστήμες

Πηγή: Education and training monitor(2017-2018) Eurostat, ΟΟΑΣΑ και PROGRESS TOWARDS THE COMMON EUROPEAN OBJECTIVES IN EDUCATION AND TRAINING 2010-2011.

Είναι φανερό λοιπόν ότι υπάρχουν βελτιώσεις από το 2009 μέχρι το 2017 ωστόσο όχι τόσο σημαντικές. Εντύπωση παρουσιάζουν ορισμένες χώρες που από το 2009 μέχρι το 2017 που έχουν ξεπεράσει την τιμή-στόχο ή είναι κοντά για την ολοκλήρωση του. Η Φιλανδία το 2010 είχε ξεπεράσει την τιμή στόχου και στα τρία επίπεδα όπως και το 2017 με εξαιρετικά χαμηλά ποσοστά (ανάγνωση 11,1%, μαθηματικά 13,6% και επιστήμες 11,5% το 2017). Ακολουθούν επίσης η Εσθονία (ανάγνωση 10,6%, μαθηματικά 11,2% και επιστήμες 8,8%), η Ιρλανδία (ανάγνωση 10,2% , μαθηματικά 15% και επιστήμες 15,3%), Πολωνία (ανάγνωση 14,4%, μαθηματικά 17,2% και στις επιστήμες 16,3%), η Σλοβενία (ανάγνωση 15,1%, μαθηματικά 16,1% και στις επιστήμες 15%) και η Δανία (ανάγνωση 15%, μαθηματικά 13,6% και στις επιστήμες 15,9% 2017).

Ανησυχητική είναι η χαμηλή επίδοση το 2010 και το 2017 της Ρουμανίας με ποσοστό το 2017 να αγγίζει στην ανάγνωση 38,7%, στα μαθηματικά 39,9% και στις επιστήμες 38,5% με τιμή στόχου κάτω από το 15%. Στην συνέχεια η Σλοβακία (ανάγνωση 32,1%, μαθηματικά 27,7% και στις επιστήμες 30,7%) με ακόμη πιο υψηλά ποσοστά ανήκει η Κύπρος (ανάγνωση 35,6%, μαθηματικά 42,6% και στις επιστήμες 42,1%) και η Βουλγαρία (ανάγνωση 41,5%, μαθηματικά 42,1% και τις επιστήμες 37,9%). Η Μάλτα έχει ξεπεράσει το 30% όπως και η Ελλάδα, ακλουθώντας η Ουγγαρία με 2% ποσοστιαίες μονάδες πιο κάτω.

Οι υπόλοιπες χώρες μπορεί να μην έχουν εκπληρώσει τον στόχο, ωστόσο παρουσιάζουν σχετική σύγκλιση με την τιμή με ποσοστά από το 16% έως 25%. Οι χώρες αυτές είναι η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, το Λουξεμβούργο, η Τσεχία, η Λετονία, Γαλλία, Βέλγιο, Κροατία, Ουγγαρία, Πορτογαλία, Σουηδία και Ολλανδία. Παρά τα θετικά στοιχεία που παρουσιάζουν ορισμένες χώρες σε Ευρωπαϊκή κλίμακα ο στόχος δεν έχει επιτευχθεί.

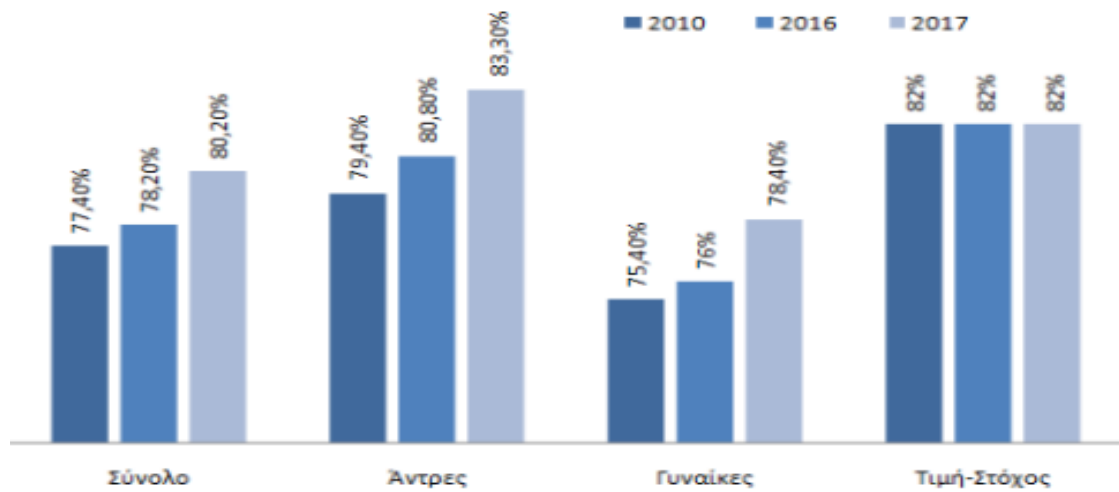
Όσον αφορά τους μετανάστες για την επιμόρφωση τους στα τρία πεδία που έχουν προαναφερθεί είναι σχεδόν τα ίδια ποσοστά με ακόμη χαμηλότερες επιδόσεις λόγω την γλώσσας και του τρόπου ένταξης τους. Κατά μέσο όρο, στα κράτη μέλη της ΕΕ που διαθέτουν έγκυρες πληροφορίες για τις δύο ομάδες φοιτητών, η διαφορά μεταξύ των γηγενών φοιτητών και των μεταναστών πρώτης γενιάς έχει διαφορά 23 μονάδες. Υπάρχουν εξαιρετικά μεγάλες διαφορές μεταξύ 35 και 40 μονάδων στη Φινλανδία, την Αυστρία, τη Σουηδία, τη Γερμανία, τη Γαλλία και τη Σλοβακία, αν και η Σλοβακία έχει πολύ μικρό μεταναστευτικό πληθυσμό σε σύγκριση με τις άλλες χώρες.

Η διαφορά είναι μικρότερη από 20 μονάδες μόνο στο Ηνωμένο Βασίλειο, την Πορτογαλία, την Ιρλανδία και την Τσεχική Δημοκρατία. Πολλοί από τους μετανάστες σε αυτά τα τρία κράτη μέλη μπορεί να έχουν το πλεονέκτημα ότι γνωρίζουν ήδη την εθνική γλώσσα ή μιλούν γλώσσα παρόμοια με εκείνη της χώρας υποδοχής(Education and Training Monitor, 2018).

4.4.6. Ποσοστό Απασχόλησης Πρόσφατων Αποφοίτων (20-34 ετών)

Το ποσοστό απασχόλησης των πρόσφατων αποφοίτων από το 2010 και το 2016 και 2017 έχει εμφανής διαφορές καθώς με την πάροδο του χρόνου τα εκπαιδευτικά συστήματα και η γενικότερη εικόνα της εκπαίδευσης έχει βελτιωθεί και αναβαθμιστεί, εξαιτίας του εκσυγχρονισμού και κατ' επέκταση των γρήγορων ρυθμών ζωής.

Διάγραμμα 3.12 Ποσοστό Απασχόλησης πρόσφατων αποφοίτων (20-34 ετών) στην Ευρώπη

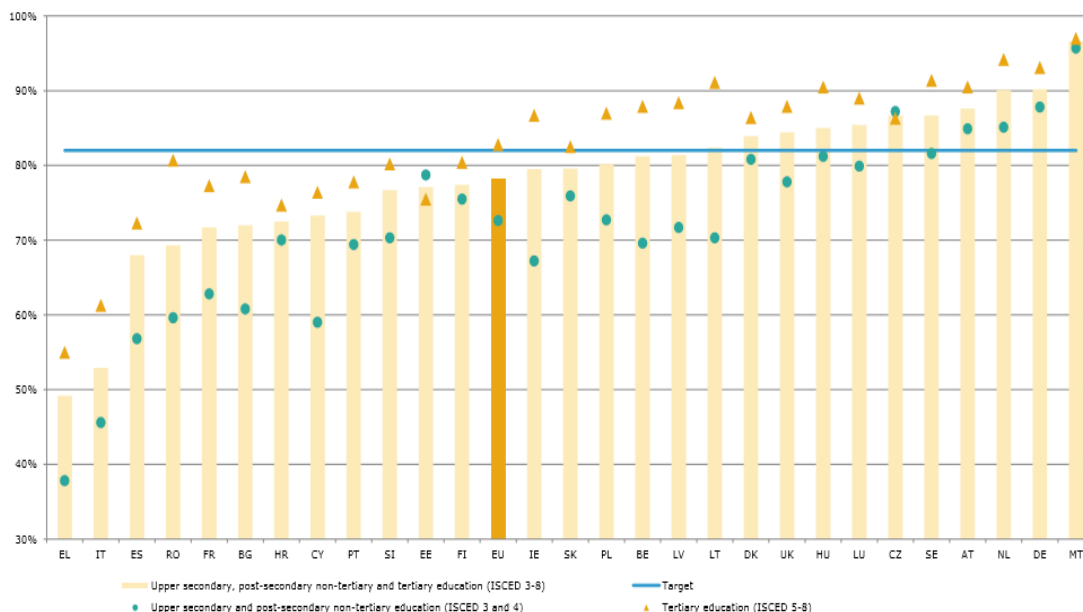

Πηγή: Education and training monitor(2017-2018) Eurostat, και ΟΟΑΣΑ .

Σύμφωνα με την Eurostat το 2010 τα ποσοστά πρόσφατα απόφοιτων έφτασαν στο 77,4% μεταξύ του οποίου οι άντρες έφτασαν στο 79,4% περισσότερο από τις γυναίκες με ποσοστό 75,4%. Το 2016 αυξάνεται κατά 78,2% με ποσοστά στους άντρες 80,8% περισσότερο από τις γυναίκες με 76%. Ταυτόχρονα και την περίοδο 2017 ο δείκτης ο συνολικός έφτασε στο 80,3% με τις γυναίκες να είναι χαμηλότερα με 78,4% από τους άντρες με ποσοστό 83,3%. Φαινομενικά το 2017 μπορεί να φτάνει την τιμή-στόχο ωστόσο ορισμένες χώρες θέλουν περισσότερη προσπάθεια για την εκπλήρωση και την επίτευξη του συγκεκριμένου δείκτη.

Το 2016 έχουν βελτιωθεί τα ποσοστά σε σύγκριση με την χρονολογία του 2010, όπως διαφαίνεται και στο διάγραμμα. Ωστόσο οι περισσότερες χώρες είναι κοντά στην επίτευξη σε σύγκριση με ορισμένες χώρες.

Διάγραμμα 3.13 Ποσοστό απασχόλησης πρόσφατων πτυχιούχων (20-34 ετών) ανά επίπεδο ISCED, 2016 στην Ευρώπη

Πηγή: Education and training monitor(2017-2018) Eurostat, και ΟΟΑΣΑ.

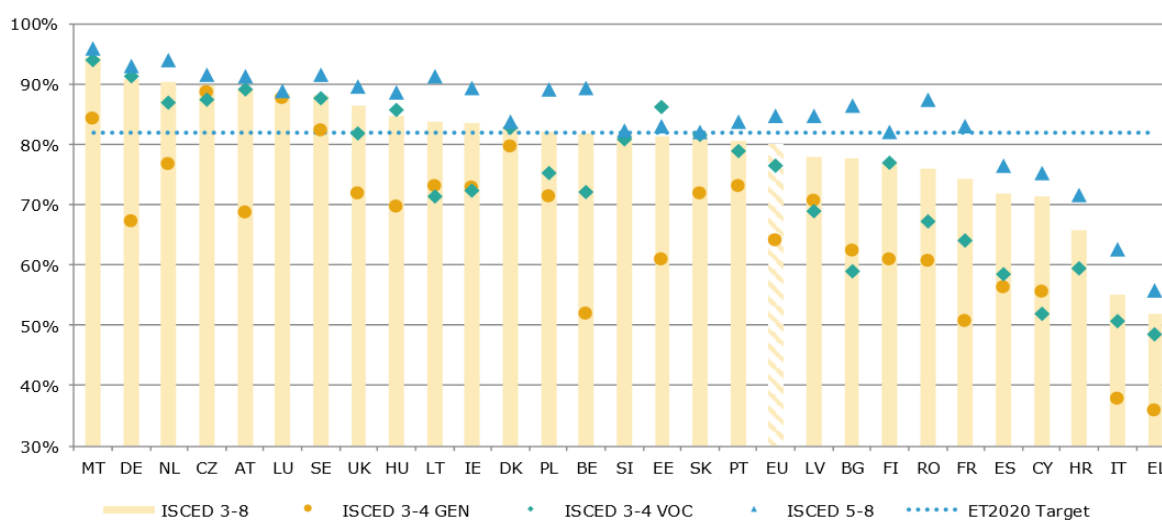
Οι χώρες που απέχουν κατά πολύ από το σημείο αναφοράς για την χρονολογία 2016 είναι η Ελλάδα με ποσοστό 49,2% και η Ιταλία με 52,9% καθώς η τιμή στόχος είναι 82 %. Το συνολικό ποσοστό ολόκληρης της Ευρώπης έφτασε στα 78,2% με πολλές χώρες να ξεπερνούν το συγκεκριμένο ποσοστό αλλά και την τιμή στόχο. Το πιο σημαντικό είναι η Κύπρος που από 62,1% έφτασε στο 73,3%, η Ουγγαρία από 74,2% σε 85,% και η Κροατία από 53,8% σε 72,5%. Από την άλλη τρεις χώρες είχαν αρνητική εξέλιξη με την πιο σημαντική πτώση της Γαλλίας από 76,3% σε 71,7%, της Φιλανδίας από 79,8% σε 77,4% και της Αυστρίας με ποσοστό από 89,7% σε 87,6%. Οι υπόλοιπες χώρες είχαν θετική εξέλιξη καθώς ορισμένες ξεπέρασαν τον στόχο και άλλες κάνουν μια αξιοπρεπή προσπάθεια.

Τα ποσοστά των πρόσφατων αποφοίτων της τριτοβάθμιας αυξήθηκαν από το 2013 με 80,2% στο 2016 με 82,8%, πράγμα που ξεπερνά την τιμή- στόχο. Από την άλλη το ποσοστό της απασχόλησης αποφοίτων που ολοκληρώνουν το μεσαίο επίπεδο εκπαίδευσης εξακολουθεί να είναι χαμηλό παρόλο την αύξηση σε 72,6% το 2016 σε σύγκριση με το 2010 καθώς πολλές χώρες εμφανίζουν ποσοστά πάνω από 82% όπως είναι η Γερμανία , η Σουηδία, η Ουγγαρία, η Αυστρία , η Τσέχικη

Δημοκρατία , η Μάλτα και η Εσθονία. Ορισμένες χώρες είναι κάτω του 70% όπως είναι η Κύπρος , Ρουμανία, το Βέλγιο, η Πορτογαλία, η Γαλλία και η Βουλγαρία.

Όσον αφορά την χρονολογία του 2017 σε σύγκριση με το 2016 υπάρχει μια μικρή βελτίωση στους πρόσφατους απόφοιτες για την απασχόληση. Μετά την κρίση το ποσοστό ανήλθε στο 80,2% καθώς η ηλικιακή κλίμακα 20-34 ετών έχει καλύτερες προοπτικές για την απασχόληση τους.

Διάγραμμα 3.14 Ποσοστό απασχόλησης πρόσφατων πτυχιούχων (20-34 ετών) ανά επίπεδο ISCED , 2017 στην Ευρώπη

Πηγή: Education and training monitor(2017-2018) Eurostat, και ΟΟΑΣΑ .

Τα ποσοστά όλων των χωρών είναι περίπου τα ίδια με του 2016 με μια μικρή άνοδο σε όλες τις χώρες. Στην Ελλάδα ο δείκτης έφτασε 52% το 2017 σε σύγκριση με το 2016 49,2% και η Ιταλία από 52,9% το 2016 σε 55,2% το 2017. Πιο συγκεκριμένα το ποσοστό απασχόλησης των πρόσφατων πτυχιούχων στη ανώτατη δευτεροβάθμια , μεταδευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση έφθασε στο 80,2% με πολλές διαφορές ανάλογα τα πεδία της εκπαίδευσης. Οι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανήλθαν σε 84,9%, οι σπουδαστές με ανώτεροι ή μέση εκπαίδευση στην δευτεροβάθμια επαγγελματική κατάρτιση με ποσοστό 76,6% και με 64,1% για τους πτυχιούχους ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Το 2017 , το ποσοστό της απασχόλησης των πρόσφατων πτυχιούχων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ήταν 0,9 % υψηλότερο από το σύνολο των ενήλικων εργαζόμενων με το ίδιο μορφωτικό επίπεδο. Η μεγαλύτερη αύξηση της απασχόλησης σε ηλικία 20-34 ετών είναι εμφανής στην Τσέχικη Δημοκρατία, Αυστρία, στην Μάλτα, στο Βέλγιο και στην Ολλανδία. Δεν αυξήθηκε στην Κροατία,

την Εσθονία, τη Λετονία, και τη Δανία. Παρόλο την αύξηση του δείκτη και την βελτίωση της κατάστασης οι περισσότεροι απόφοιτοι στην Ελλάδα, Ιταλία, Κύπρο, Σλοβενία, Κροατία και η Ισπανία αντιμετωπίζουν προβλήματα καθώς μεγάλο μέρος της κατάστασης αυτής ευθύνεται η οικονομική, η κοινωνική και η πολιτική διαδικασία που έχει η κάθε χώρα ξεχωριστά. Ταυτόχρονα με τους πρόσφατους απόφοιτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όσοι ολοκλήρωσαν ένα προσανατολισμένο πρόγραμμα επαγγελματική εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ) ανώτερης δευτεροβάθμιας ή μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ωφελούνται κατά μέσο όρο για την απασχόληση με 5,7 μονάδες το 2017 από τους απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Μεγαλύτερη αύξηση της απασχόλησης στην ηλικία 20-34 ετών είναι στην Μάλτα, στην Αυστρία, στην Ουγγαρία και στην Γερμανία ενώ μικρότερο ποσοστό απασχόλησης είναι στην Ιταλία, στην Κύπρο και στην Βουλγαρία. Σημαντικό είναι ότι στην χρονιά του 2017 βελτιώθηκε ο δείκτης αυτός στην Σλοβενία, στην Πορτογαλία, στην Ιταλία ταυτόχρονα, στην Ιρλανδία και στην Κροατία. Αρνητικά έχει επιδεινωθεί στην Κύπρο και στην Βουλγαρία

3.4.7 Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ΕΕΚ, ΑΕΕΚ ΚΑΙ ΣΕΕΚ) και σύνδεση με την Απασχόληση και την Αγορά Εργασίας

Η μεταβίβαση από την εκπαίδευση στην εργασία μπορεί να έχει μακροχρόνιες αρνητικές αλλά και θετικές επιπτώσεις, τόσο για το ίδιο το άτομο όσο και για την ίδια την κοινωνία. Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι η κάθε χώρα της Ευρώπης μπορεί να λειτουργεί ως σύνολο, ωστόσο ανάλογα με τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές καταστάσεις της λειτουργεί ατομικά. Οι καταστάσεις αυτές, επηρεάζουν όλες τις ηλικίες και κατ' επέκταση τους νέους απόφοιτους είτε έχουν παραπάνω πτυχία είτε λιγότερα. Η σύνδεση δηλαδή της εκπαίδευσης με την απασχόληση και την αγορά εργασία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο, διότι ο πολιτικός τομέας αποτελεί προτεραιότητα. Όπως έχει αναφερθεί και στο παραπάνω υποκεφάλαιο το ευρωπαϊκό ποσοστό των αποφοίτων πτυχιούχων δεν έφτασε στην τιμή στόχο, παρόλο την μεγάλη προσπάθεια των περισσότερων χωρών.

Πιο συγκεκριμένα, ο συνολικός αριθμός των φοιτητών εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ε.Ε ανερχόταν στα 10,3 εκατομμύρια το 2015, σημειώνοντας πτώση περίπου 4,7% σε σύγκριση με το 2013, δηλαδή περίπου 500.000. Η πτώση

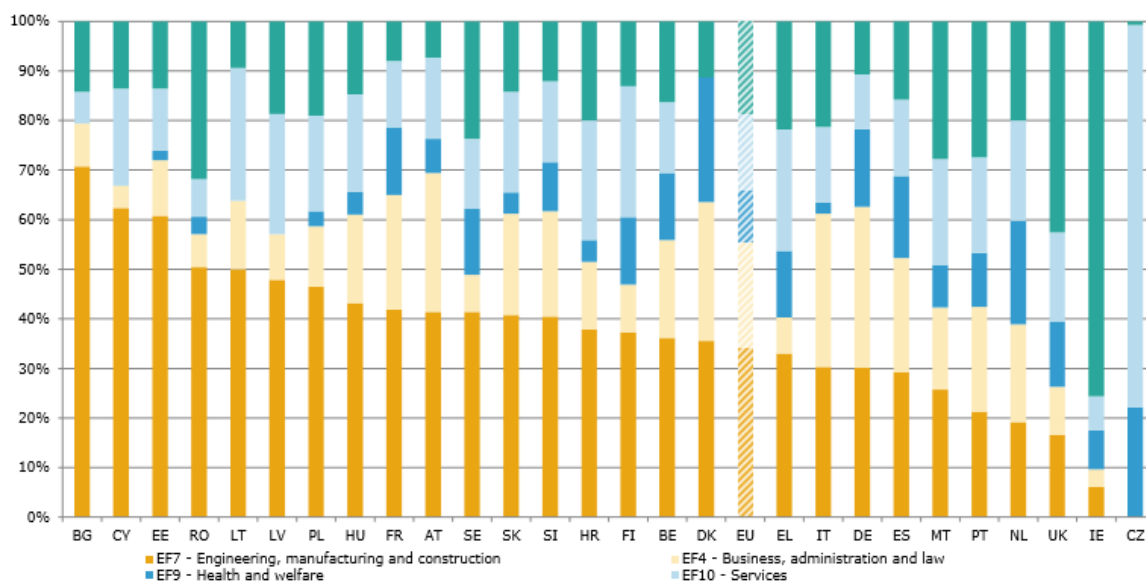
αυτή είναι φανερή σύμφωνα με τα στοιχεία education and training 2017 στο Ηνωμένο Βασίλειο, στην Ιταλία, στην Γαλλία και στην Γερμανία, καθώς αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο μερίδιο φοιτητών ΕΕΚ στην Ευρώπη. Το 2013 από 48,9% έφτασε σε 47,3% το 2015. Η μεγαλύτερη απόκλιση ήταν εμφανής στο Ηνωμένο Βασίλειο για τους φοιτητές αρχικής εκπαίδευσης, ενώ αυξήθηκε στην Φιλανδία, στο Λουξεμβούργο, στην Κύπρο και στη Ολλανδία.

Με την αρχική και συνεχιζόμενη εκπαίδευση και την γενικότερη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση αποτελεί ένα εκπαιδευτικό μονοπάτι, καθώς προσφέρει την δυνατότητα επιλογής για άμεση είσοδο στην αγορά εργασίας μετά την ολοκλήρωση της εκπαίδευσης ακόμη και της μετεκπαίδευσης. Σαφώς στην κάθε χώρα το σύστημα για την πρόσβαση των τελειόφοιτων στην αγορά εργασίας είναι διαφορετικό, καθώς η κάθε χώρα έχει διαφορετικές ανάγκες και βλέψεις για την κοινωνία της.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της eurostat οι νέοι που έχουν τίτλο ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και κατάρτισης στον συνολικό πληθυσμό είναι μικρότεροι από τα ποσοστά εγγραφής στην ΕΕΚ. Αυτό ισχύει για την Φιλανδία, την Τσέχικη Δημοκρατία, την Λετονία, την Πορτογαλία, την Βουλγαρία, το Βέλγιο, την Δανία, την Ολλανδία και την Ισπανία. Η πλειοψηφία των φοιτητών της ΕΕΚ σε ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση πιθανόν να συνεχίσουν την εκπαίδευση τους και σε ανώτερο επίπεδο. Από την άλλη στην Κροατία, στην Ρουμανία, στην Γαλλία και στην Πολωνία η εγγραφή στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση αντιστοιχεί με το ποσοστό των απόφοιτων της ΕΕΚ στο σύνολο του πληθυσμού, πράγμα που δηλώνει ότι οι περισσότεροι φοιτητές εισέρχονται στην αγορά εργασίας αμέσως μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους.

Σε όποιες χώρες λειτουργεί σωστά το σύστημα της ΕΕΚ και της αγοράς εργασίας είναι εύλογο να εργάζονται κατευθείαν οι απόφοιτοι ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Υπάρχουν και κάποια άλλα πεδία της εκπαίδευσης που δεν εξασφαλίζουν μια αποτελεσματική και θετική εξέλιξη ως προς την εγκατάσταση των νέων σε θέσεις εργασίας.

Διάγραμμα 3.15 Κατανομή των νέων με προσόντα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης σε ανώτερο και δευτεροβάθμιο μη τριτοβάθμιο επίπεδο ανά τομέα σπουδών, 2015 μηχανική και κατασκευή, επιχειρήσεις, διοίκηση και δίκαιο και Υγεία και ευημερία.

Πηγή: Education and training monitor(2017-2018) Eurostat, και ΟΟΑΣΑ .

Σύμφωνα με το γράφημα η επιτυχία των απόφοιτων στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτισης στις ΕΕ28 χώρες είναι η μηχανική, βιομηχανία και κατασκευή καθώς αντιπροσωπεύουν το 79,4% όλων των απόφοιτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης . Στην συνέχεια με 71,8% από επιχειρήσεις , διοίκηση και νομική, με 71,8% οι απόφοιτοι υπηρεσιών και το 76,7% άτομα που αντιπροσωπεύουν τον τομέα της υγείας και πρόνοιας. Το υπόλοιπο 18,7% περιλαμβάνει το μεταπτυχιακό πληθυσμό της ΕΕΚ. Γενικότερα , στις χώρες ισχύουν διαφορετικές συνθήκες πράγμα που διαμορφώνει και το επίπεδο εκπαίδευσης των νέων . Η σύνδεση της εκπαίδευσης με την απασχόληση και την αγορά εργασίας μπορεί να αποβεί θετικά και αρνητικά , σε αυτό διαδραματίζει σημαντικό ρόλο η όλη κατάσταση της κάθε χώρας ξεχωριστά και κατά πόσο θέλει η ίδια χώρα να βελτιώσει την ομαλή σχέση την εκπαίδευσης με την απασχόληση και την αγορά εργασίας (education and training monitor, 2016-2017).

3.5 Συμπεράσματα

Στο υπάρχων κεφάλαιο αναλύσαμε τους δείκτες σύμφωνα με το Education and training Monitor 2017, 2018 και έγινε μια σύγκριση με το 2010, πως εξελίχθηκαν και που έχουν φτάσει οι συγκεκριμένοι δείκτες. Σε όλο το φάσμα του τρίτου κεφαλαίου

αυτό που υπερτερεί είναι η εκπαίδευση και ιδίως η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση για όλους τους ανθρώπους της Ευρώπης για όλη την ηλικιακή κλίμακα με βασικό στόχο την αντιμετώπιση οποιουδήποτε προβλήματος και την βελτίωση των καταστάσεων, όσον αφορά το φάσμα της εκπαίδευσης και την σχέση της με την απασχόληση και την αγορά εργασίας.

Γίνεται αληθοφανές από το 2010 έως το 2016 και 2017 έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος σε όλους τους δείκτες που αναλύσαμε καθώς έχουν αλλάξει οι τιμές στόχοι και έχουν προστεθεί παραπάνω δείκτες. Αυτό ήταν συνέπεια της παγκοσμιοποίησης, της ανάπτυξης τόσο της τεχνολογίας όσο και της πληροφορικής καθώς και οι νέες εξελίξεις και καταστάσεις συντέλεσαν στην βελτίωση και την εξέλιξη του συγκεκριμένου τομέα. Πιο συγκεκριμένα οι περισσότερες χώρες έχουν ξεπεράσει την τιμή στόχου στους περισσότερους δείκτες ωστόσο υπάρχουν και οι μειονεκτούσες χώρες που απέχουν κατά πολύ και άλλες που έχουν κάνει αξιοσημείωτη προσπάθεια. Σύμφωνα με τα δεδομένα και τις αναλύσεις παραπάνω φαίνεται ότι οι χώρες στην πλειονότητα τους μπορεί να κατέχουν αξιοπρεπείς ποσοστά σε ορισμένους δείκτες ενώ ταυτόχρονα μπορεί να βρίσκονται σε κατώτερα επίπεδα στους υπόλοιπους δείκτες.

Όσον αφορά τους πρόωρα διαρρέοντες σε ηλικία 18-24 υπάρχει μια μικρή πρόοδος από το 2016 έως το 2017 κατά 0,1% προσπαθώντας να κατακτήσουν την τιμή στόχου 10%. Τα περισσότερα κράτη είναι κάτω της τιμή στόχου με ενδιαφέρουσα ποσοστά, ορισμένες είναι πολύ κοντά για την ολοκλήρωση του ενώ ταυτόχρονα υπάρχει μια ανησυχία για την Μάλτα με ποσοστό 18,6%, την Ρουμανία με 18,1% και η Ισπανία με 18,3% παρόλο την προσπάθεια της για την μείωση της από 23%. Ο δείκτης για τους απόφοιτους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε ηλικία 30-34 ετών είναι αισιόδοξος καθώς το 2010 ήταν 33,3% και έφτασε το 2017 στο 39,9% με τιμή στόχου 40%. Μεγαλύτερη προσπάθεια χρειάζεται η Κροατία με ποσοστά 26,7%, η Μάλτα με 30%, η Ιταλία με 26,3% και η Ρουμανία με 26,3% καθώς οι υπόλοιπες χώρες είναι πάνω του 30% και του 40%. Έχουν σημειωθεί και χώρες να φτάνουν και να ξεπερνούν το 50%. Σημαντική είναι και η πρόοδος όσον αφορά στα παιδιά 4+ ετών στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα με ποσοστά το 2017 95,3% από το 2016 με 94,8%. Σχεδόν όλες οι Ευρωπαϊκές χώρες έχουν εκπληρώσει την τιμή στόχου με ποσοστά ικανοποιητικά με ορισμένα να φάνουν στο 100%, σε αυτές συγκαταλέγονται η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Ταυτόχρονα υπάρχουν και χώρες που πρέπει να βελτιώσουν την κατάσταση τους ως προς αυτόν τον τομέα σε σύγκριση με τις υπόλοιπες, γιατί βρίσκονται κάτω από το 80% (Κροατία με 75,1%, Ελλάδα με 79,8% και Σλοβακία με 76,5%). Εν συνεχεία όσον αφορά της χαμηλής ειδίκευσης άτομα 15+ ετών στην ανάγνωση, στα μαθηματικά και στις επιστήμες η τιμή στόχου 15% δεν έχει ολοκληρωθεί τουλάχιστον σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς οι περισσότερες χώρες ξεπερνούν το 30% και στα τρία επίπεδα με υψηλά ποσοστά (Ρουμανία, Ελλάδα, Μάλτα, Σλοβενία, Κύπρος και

Βουλγαρία). Οι υπόλοιπες χώρες είναι κοντά στην επίτευξη του στόχου , δημιουργώντας ένα αίσθημα αισιοδοξίας (European Commission, 2018), (European Commission , 2017).

Η συμμετοχή ενηλίκων 25-64 ετών στην Δια Βίου Μάθηση με τιμή στόχου 15% ήταν ανεπιτυχείς καθώς το ευρωπαϊκό σύνολο έφτασε στα 10,8%. Το ανησυχητικό της υπόθεσης είναι ότι η πλειοψηφία των κρατών-μελών είναι σε πολύ χαμηλά επίπεδα , με δυσκολία φτάνουν το 6% και το 10%. Η Βουλγαρία(2,3%) και η Ρουμανία (1,1%) είναι μια από αυτές τις χώρες με ποσοστό σχεδόν μηδαμινό. Ωστόσο , υπάρχουν και χώρες που έχουν φτάσει και ξεπεράσει την τιμή- στόχο σημειώνοντας πόλο εξαγωγής καλών πρακτικών (Δανία 26,8%, Φιλανδία 27,4% και την Σουηδία 30,4%). Όσον αφορά τα ποσοστά απασχόλησης για τους πρόσφατους απόφοιτους 20-34 ετών , παρόλο που δεν είναι επιτυχείς ο δείκτης , φαίνεται να υπάρχει μια θετική εξέλιξη από το 2010 με ποσοστό 77,4% έως το 2016 με 78,2% και το 2017 με 80,2% , καθώς η τιμή στόχου είναι 82%.Το σημαντικότερο , ωστόσο είναι η θετική εξέλιξη όλων των χωρών. Εύλογο αναφοράς είναι ότι η κάθε χώρα σύμφωνα με τις κοινωνικοοικονομικές και πολιτικές καταστάσεις της μπορεί να βοηθήσει και την συγκεκριμένη μερίδα. Ορισμένες χώρες που έχουν πληγεί από την οικονομική κρίση ή έχουν αλλά προβλήματα για επίλυση, προσφέρεται βαρύτητα σε αυτό που έχουν ανάγκη. Στο συγκεκριμένο σημείο, αξιοσημείωτο είναι η σύνδεση της εκπαίδευσης με την απασχόληση και την αγορά-εργασίας.

Η δυνατότητα εύρυθμης λειτουργίας των συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης , σηματοδοτεί την εύλογη και αποτελεσματική εισαγωγή των νέων τόσο στην απασχόληση όσο και στον τομέα της αγοράς εργασίας. Σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν και οι δεξιότητες και ικανότητες που αποκτά ένας νέος ή ακόμη ένας μεγαλύτερος μέσα από τα προγράμματα της ΕΕΚ καθώς προσφέρεται η άμεση εκμάθηση και η πιο γρήγορη είσοδό τους στον τομέα της εργασίας και της απασχόλησης . Οι χώρες μπορεί να λειτουργούν σε ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο συνεργασίας , όσον αφορά την εκπαίδευση , κατάρτιση και την σύνδεση τους με την απασχόληση και την αγορά εργασίας ,ωστόσο λειτουργούν μεμονωμένα καθώς η κάθε μία ξεχωριστά επιτυγχάνει τους στόχους που έχουν ήδη προαναφερθεί. Γ' αυτό τον λόγο υπάρχουν μεγάλες διαφορές ως προς στα ποσοστά μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η Κατάσταση των Πραγμάτων στην Εκπαίδευση , στην Κατάρτιση και στην ΔΒΜ στην Ελλάδα –Κοινωνικό-Οικονομικές και Εκπαιδευτικές Ανισότητες και Κοινωνική Ευπάθεια.

4.1. Εισαγωγή

Υπό το πρίσμα των κοινωνικών –οικονομικών και πολιτικών προκλήσεων η Ελλάδα ανέλαβε την προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2014 , καθώς η οικονομική κρίση έπληξε σε μεγάλο βαθμό όλη την Ευρώπη , ιδίως την Ελλάδα. Όλοι οι τομείς έχουν επηρεαστεί από την συγκεκριμένη κατάσταση αλλά οι μεταρρυθμίσεις επικεντρώθηκαν κατά κύριο λόγο σε οικονομικά ζητήματα. Αναγκαίο είναι να αναφερθεί ότι οι πολιτικές για την εκπαίδευση και κατάρτιση και ιδίως την επαγγελματική μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο . Αυτό , διότι μπορεί να προσφέρουν περισσότερες ευκαιρίες για τα άτομα τόσο στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης όσο και στον τομέα της απασχόλησης και αγοράς-εργασίας.

Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα είναι σε μεταβατικό στάδιο. Γενικότερα , το 2013 η νομοθεσία στοχεύει για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση την προώθηση της ΕΕΚ και την ενίσχυση της μάθησης στην αγορά εργασία. Για την απασχόληση των νέων στην Ελλάδα το σχέδιο δράσης έχει ως στόχο την στενότερη σύνδεση της εκπαίδευσης με την εργασία, την περαιτέρω αναβάθμιση της ΕΕΚ, καθώς σκοπός είναι να διευρύνει τις δυνατότητες επαγγελματικού προσανατολισμού των νέων. Με αυτόν τον τρόπο υπάρχει δυνατότητα να επιλυθούν ζητήματα , κυρίως στον τομέα της ανεργίας των νέων και των γενικότερων ανισορροπιών της αγοράς εργασίας που μαστίζουν την Ελλάδα την τελευταία δεκαετία.

Κλείνοντας, στο υπάρχων κεφάλαιο θα γίνει αναφορά στις ανισότητες της Ελλάδας ως προς την κοινωνικό-οικονομικό και εκπαιδευτικό τομέα. Στην συνέχεια θα παρουσιαστεί η πρόοδος των ευρωπαϊκών τιμών –στόχων της , δηλαδή πως εξελίχθηκαν και ποια ήταν τα αποτελέσματά τους, σε μια περίοδο αμφιλεγόμενη για την Ελλάδα , εξαιτίας των δυσκολιών που την μαστίζουν.

4.2. Αντιμετώπιση των κοινωνικό-οικονομικών και εκπαιδευτικών ανισοτήτων και προώθηση της ένταξης στην αγορά εργασίας και την κοινωνική ενσωμάτωση

Η αντιμετώπιση των κοινωνικό-οικονομικών και εκπαιδευτικών ανισοτήτων είναι ένα ζήτημα που δημιουργεί προβλήματα που επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την Ελλάδα. Είναι μια αλληλουχία των συγκεκριμένων τομέων, διότι ο καθένας ξεχωριστά επηρεάζει τον άλλον. Οι ανισότητες αυξήθηκαν περισσότερο , προκαλώντας προβληματισμό για την βιωσιμότητα της ανάπτυξης και την κοινωνική συνοχή.

Η ανισότητα στο εισόδημα και η γενικότερη οικονομική κατάσταση των ελλήνων επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την κοινωνική τους υπόσταση καθώς απομονώνονται και πολλές φορές φτάνουν στα όρια του κοινωνικού αποκλεισμού αλλά και της οριακής φτώχειας. Είναι αλληλένδετοι αυτοί οι τομείς , καθώς έχει ως αποτέλεσμα να αυξάνεται η ανεργία και κατ' επέκταση η νεανική ανεργία και η εγκατάλειψη της εκπαίδευσης , δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο την εκπαιδευτική φτώχεια. Παρόλο που τα ποσοστά για την Ελλάδα δείχνουν μια θετική εξέλιξη , τα ποσοστά σύνδεση της εκπαίδευσης και κατάρτισης σε συνδυασμό με την απασχόληση και την αγορά εργασίας είναι αρνητικά. Με την είσοδο της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα , οι περισσότεροι νέοι διαφεύγουν στο εξωτερικό για καλύτερη κατάρτιση αλλά και για καλύτερες ευκαιρίες και δυνατότητες ως προς την απασχόληση και την αγορά εργασίας. Γενικότερα, οι ανισότητες και η όλη η διαδικασία επηρεάζεται από το συνολικό εισόδημα των νοικοκυριών και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ελλάδα ατομικά. Για αυτό διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο οι πολιτικές και τα μέτρα λιτότητας, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι οικονομικές και φορολογικές καταστάσεις , ανοίγοντας δίοδο και καλύτερες ευκαιρίες για την εύρεση εργασίας και απασχόλησης.

Η πρόσληψη και μείωση των ανισοτήτων , εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα μέτρα και τις μεταρρυθμίσεις που λαμβάνει η Ελλάδα και υιοθετεί, προκειμένου να αντιμετωπίσει τα προβλήματα. Προάγεται με αυτό τον τρόπο η κοινωνική ένταξη τόσο στον τομέα της αγοράς εργασίας όσο και η κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων. Η επένδυση στην εκπαίδευση και κυρίως στις δεξιότητες αποτελεί βασικό εργαλείο πολιτικής για την μείωση της ανισότητας και την αντιμετώπιση των πρόωρα διαρρεόντων και την βελτίωση της εισόδου των παιδιών στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα. Επίσης , δύναται ευκαιρία και στους μετανάστες για καλύτερη εκμάθηση και ενσωμάτωση. Πολλές προσπάθειες καταβάλλονται για την βελτίωση συμμετοχής των Ρομά και των προσφύγων. Η Ελλάδα αποτελεί πόλο διέλευσης για πολλούς πρόσφυγες , καθώς το 2017 διαμένουν περίπου 20.000 άτομα. Οι πρώτες δομές προσφύγων άνοιξαν το 2016 για τα παιδιά από 15 ετών και

άνω που διαμένουν σε κέντρα φιλοξενίας. Από τα 20.000 παιδιά το 48% είναι από 4 έως 15 ετών και το 12% αποτελείται προσχολική ηλικία. (Education and training Monitor Greece , 2018).

Τέλος , με την επίδραση των κοινωνικών δαπανών στη μείωση της ανισότητας εξαρτάται κατά κύριο λόγο από την ποιότητα του σχεδιασμού τους. «Ο περιορισμός της κατάργησης των παροχών για όσους επιστρέφουν στην εργασία και η φορολογική επιβάρυνση των χαμηλόμισθων είναι δύο σημαντικές πολιτικές που διασφαλίζουν ότι οι άνεργοι έχουν πάντοτε θετικό οικονομικό κίνητρο για να επιδιώκουν μια αμειβόμενη απασχόληση»(European Commission , 2017). Γενικότερα , οι τιμές- στόχοι που προσμετρά η Ελλάδα από την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι σε μέτριου επιπέδου καθώς υπάρχουν ορισμένες αποκλίσεις με αρνητικά ποσοστά αλλά και θετικά.

4.3. Επενδύσεις στην Εκπαίδευση και Κατάρτιση

Το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελλάδα αντιμετωπίζει δυσκολίες, εξαιτίας του χαμηλού επιπέδου δημόσιας χρηματοδότησης. Σύμφωνα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οι κρατικές δαπάνες της Ελλάδος για την εκπαίδευση ανήλθαν στο 4,3% του ΑΕΠ, πράγμα που δηλώνει την μείωση από το 4,4% το 2014 και το 2013 4,6%, υπολείποντας το μέσο όρο της Ε.Ε 4,9%. Ταυτόχρονα, είναι αισθητή η μείωση των εκπαιδευτικών δαπανών σε σχέση με τις συνολικές δαπάνες που κινήθηκαν από 8,7% το 2014 σε 7,8% το 2015, καθώς αποτελεί το χαμηλότερο ποσοστό μεταξύ των υπόλοιπων κρατών μελών της Ε.Ε .

Φτάνοντας στο 2016 οι δαπάνες παρέμειναν ίδιες με την χρονολογία του 2015 , δηλαδή κάτω από το μέσο όρο της Ε.Ε με ποσοστό 4,7%. Σαφώς αυτό που πρέπει να αναφερθεί είναι ότι από το 2010 έχει βελτιωθεί η κατάσταση στην Ελλάδα , ωστόσο εκείνη την περίοδο έγινα αναλογικά οι υψηλότερες περικοπές στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση και σε μικρότερο βαθμό στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, εξαιτίας της εισόδου της Ελλάδας στα μνημόνια και κατ' επέκταση στον δημοσιονομικό έλεγχο από την Ευρώπη.

Όσον αφορά τις ιδιωτικές δαπάνες , οι οποίες αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο μερίδιο δαπανών για την εκπαίδευση , μειώθηκαν σημαντικά από το 2013 έως το 2015 στο τομέα των σχολικών υλικών καθώς και στην ιδιωτική παιδική μέριμνα. Πιο συγκεκριμένα οι δαπάνες για τα ιδιωτικά δίδακτρα και τα φροντιστήρια παρέμειναν υψηλά καθώς οι δαπάνες για την εκπαίδευση στο εξωτερικό αυξήθηκαν

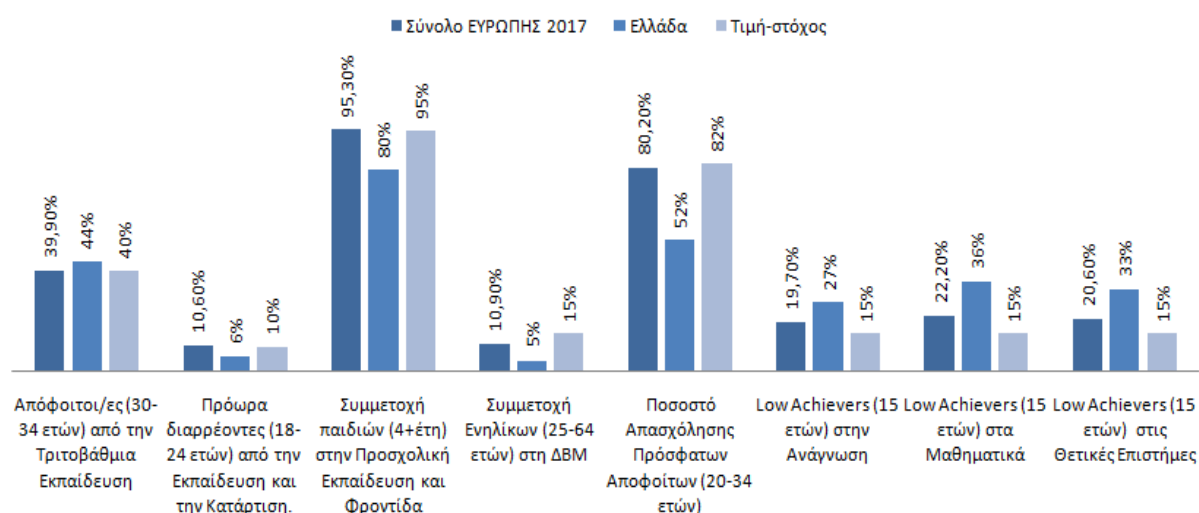
σε 31,7%(ΚΑΝΕΠ, 2018). Το πιο σημαντικό που κατέδειξε η eurostat είναι ότι περίπου το 89% των ελληνικών νοικοκυριών, το μεγαλύτερο από οπουδήποτε άλλη χώρα στην Ευρώπη, παρουσίασε δυσκολίες για την πληρωμή επίσημης εκπαίδευσης (Eurostat , 2017).

Επομένως , οι δαπάνες είναι ανεπαρκείς , καθώς την τελευταία δεκαετία οι δαπάνες για την εκπαίδευση επηρεάστηκαν σημαντικά από την οικονομική κρίση ,μέχρι και το 2017 είναι σε χαμηλό επίπεδο. Η Ελλάδα, ακόμη, δυσκολεύτηκε και την περίοδο του 2015 μέχρι και πρόσφατα εξαιτίας της εισαγωγής των προσφύγων από τον πόλεμο της Συρίας. Πολλές δαπάνες δόθηκαν στην επίλυση του συγκεκριμένου τομέα τόσο για την εγκατάσταση τους και κυρίως για την αποκατάσταση , ενσωμάτωση και βέλτιστη βοήθεια τους για την απόκτηση δημόσιων εγγράφων. Παρόλο τις χαμηλές δαπάνες και τις δύσκολες συγκυρίες που διαδέχτηκε η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια , έχει σημειώσει μια μέτρια προσπάθεια στις τιμές στόχους ενώ υπάρχουν και ορισμένες περιπτώσεις με θετική εξέλιξη.

4.4. Πρόδος των Ευρωπαϊκών Τιμών-Στόχων (EU Benchmarks) στην Ελλάδα

Η Ελλάδα είναι μια από τις χώρες που παρά τις δυσκολίες συμμετείχε ενεργά στα προγράμματα της ΕΕΚ. Η περίοδος συμμετοχής της από το 2010 μέχρι το 2017 ήταν αληθοφανής , παρόλο της εισαγωγής της στην οικονομική κρίση και άλλων δύσκολων καταστάσεων που αντιμετώπιζε.

Διάγραμμα 3.16 Τιμές-στόχοι 2017 στην Ελλάδα

Πηγή: Education and training monitor(2017-2018) Eurostat.

Γίνεται φανερό ότι η Ελλάδα έχει σημειώσει σε ορισμένους δείκτες μια σημαντική πρόοδο και σε κάποιους άλλους τα ποσοστά δεν είναι θετικά. Όσον αφορά τους απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 30-34 ετών έχει πετύχει τον στόχο , φτάνοντας στο 44,3% με τιμή-στόχου 40%. Μια ακόμη επιτυχία για την Ελλάδα είναι για τους πρόωρα διαρρέοντες 18-24 ετών από την εκπαίδευση και κατάρτιση με ποσοστό 6% τέσσερις μονάδες κάτω από την τιμή- στόχου 10%. Σημαντική προσπάθεια έγινε στην συμμετοχή των παιδιών 4+ ετών στην προσχολική ηλικία και φροντίδα με ποσοστό 79,8% από την τιμή στόχου 95%. Δεν εκπλήρωσε τον στόχο ωστόσο είναι μια σημαντική συμβολή, συμβάλλοντας μελλοντικά για μια καλύτερη προσπάθεια.

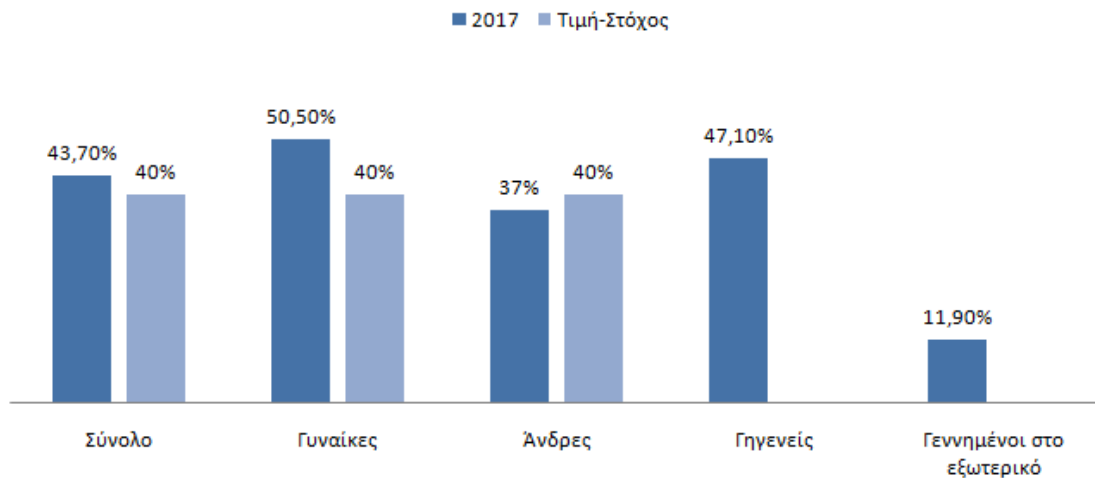
Στον αντίποδα, τα ποσοστά για την συμμετοχή ενηλίκων στην Δια Βίου Μάθηση 25- 64 ετών είναι απογοητευτικά. Η Ελλάδα εκπροσωπεί το 4,5% με τιμή-στόχου 15% καθώς είναι μία από τις χώρες με τα χαμηλότερα ποσοστά. Παράλληλα, η προσπάθεια της Ελλάδας ως προς τον δείκτη το ποσοστό απασχόλησης πρόσφατων αποφοίτων 20-34 ετών είναι ανεπιτυχείς, σημειώνοντας 52% , δηλαδή 30 ποσοστιαίες μονάδες από τον στόχο 82%. Ανησυχητική είναι και εικόνα που παρουσιάζει ο δείκτης των ατόμων με χαμηλή επίδοση στην ανάγνωση , στα μαθηματικά και στις επιστήμες. Τα ποσοστά ξεπερνούν το 30 % στα μαθηματικά (35,8%) και στις επιστήμες (32,7%) καθώς στην ανάγνωση είναι κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες κάτω με 27,3%. Ο στόχος δεν εκπληρώθηκε , καθώς η τιμή-στόχο βρίσκεται στο 15%.

Εύλογο αναφοράς είναι να επισημανθεί ότι από το 2010 η Ελλάδα έχει κάνει σημαντικά βήματα για την βελτίωση τόσο στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης όσο και της απασχόλησης.

4.4.1. Απόφοιτοι/ες (30-34ετών) από την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Η Ε.Ε κατέγραψε ότι η Ελλάδα είχε μια σημαντική πρόοδο για τους απόφοιτους 30-34 ετών από την τριτοβάθμια εκπαίδευση , ξεπερνώντας την τιμή-στόχο 40% με 43,7%. Αυτό αντικατοπτρίζει ότι είναι μία από τις απότομες αυξήσεις 8,8 ποσοστιαίες μονάδες τα τελευταία χρόνια. Ο λόγος αύξησης μπορεί να θεωρηθεί η οικονομική κρίση, καθώς προκάλεσε την παραμονή τους στα εκπαιδευτικά συστήματα.

Διάγραμμα 3.17 Απόφοιτοι/τες (30-34 ετών) από την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα 2017

Πηγή: Education and training monitor(2017-2018) Eurostat.

Όπως έχει γίνει και παραπάνω αναφορά ο δείκτης πέτυχε , καθώς ξεπέρασε το προσδοκώμενο δηλαδή το 40%. Το πιο σημαντικό σε αυτήν την περίπτωση είναι ότι την χρονολογία το 2017 το μεγαλύτερο ποσοστό το κατείχαν οι γυναίκες με 50,5% σε σύγκριση με τους άντρες που σημειώνουν μόνο 37%, χαμηλότερο περίπου κατά 20 ποσοστιαίες μονάδες.

Γενικότερα ,ταχύτερη επέκταση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια της χιλιετίας και οι δημογραφικές αλλαγές κατέληξαν σε μειούμενη ηλικιακή ομάδα. Στην Ελλάδα, υπάρχουν μεγάλες περιφερειακές διαφορές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, που κυμαίνονται πάνω από 50% στην Αττική και το 25% στο νότιο Αιγαίο. Οι ξένοι φοιτητές έχουν πολύ λιγότερες πιθανότητες να αποκτήσουν πτυχία ανώτερης εκπαίδευσης από τους εγγενείς φοιτητές (11,9% έναντι 47,1%) φαινομενικά το μεγαλύτερο χάσμα στην ΕΕ.(Education and training Monitor ,2018)

Όσον αφορά τους γεννημένους στο εξωτερικό μόνο 11,9% ολοκληρώνουν την τριτοβάθμια εκπαίδευση σε σύγκριση με τους γηγενείς με ποσοστό 47,1%.

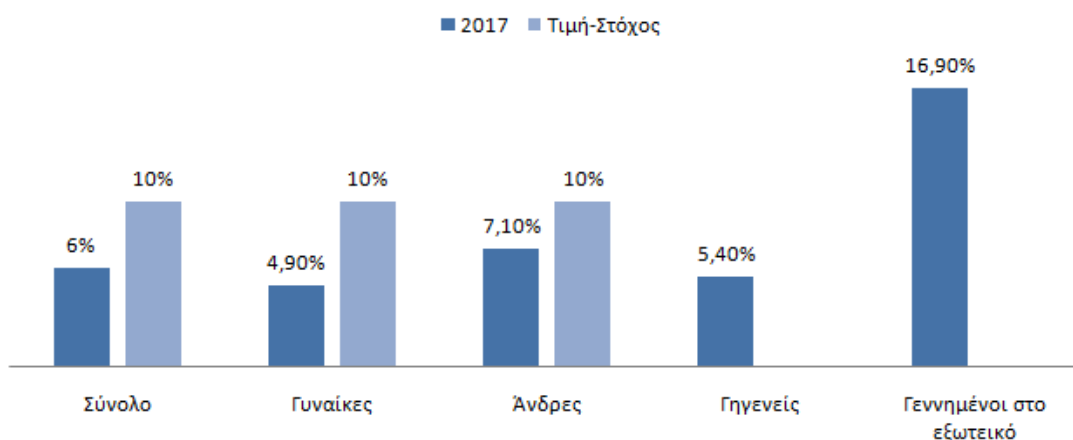
Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι παρόλο της επιτυχίας του δείκτη για τους απόφοιτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 30-34 ετών ,η απασχόληση βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα, πράγμα που δημιουργεί το πρόβλημα της ανεργίας, της φτώχειας και συγκεκριμένα της μετανάστευσης για εύρεση εργασίας.

4.4.2. Πρόωρα διαρρέοντες(18-24 ετών) από την Εκπαίδευση και Κατάρτιση

Σύμφωνα με τα στοιχεία της eurostat και education and training Monitor 2018 στην Ελλάδα ο δείκτης για τους πρόωρα διαρρέοντες 18-24 ετών από την εκπαίδευση και κατάρτιση έχει επιτευχθεί, καθώς βρίσκεται υψηλά σε θέση κατάταξης με ποσοστό 6%. Τέσσερις μονάδες κάτω από την τιμή-στόχου 10%. Ήδη από το 2010 είναι αισθητή η βελτίωση του συγκεκριμένου δείκτη με αποτέλεσμα το 2017 να τον έχει ξεπεράσει και να προσπαθεί μελλοντικά για την περαιτέρω μείωση του.

Διάγραμμα 3.18 Πρόωρα διαρρέοντες (18-24 ετών) από την Εκπαίδευση και Κατάρτιση στην Ελλάδα 2017

Πηγή: Education and training monitor(2017-2018) Eurostat.

Μόνο το 6% του συνολικού πληθυσμού της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας έχει διαρροή από την εκπαίδευση και την κατάρτιση, με τον να αποτελούν οι γυναίκες χαμηλότερο ποσοστό 4,9% από τους άνδρες με 7,1%. Έντονη είναι η διαφορά μεταξύ των γηγενών με 5,4% ποσοστιαίες μονάδες από τα άτομα που έχουν γεννηθεί στο εξωτερικό με 16,9% διαρροή από την εκπαίδευση και κατάρτιση.

Βασικό είναι ότι από το 2017 στην Ελλάδα το ζήτημα της εκπαίδευσης των προσφύγων και μεταναστών γίνεται αναπόσπαστο μέρος του συστήματος. Στα

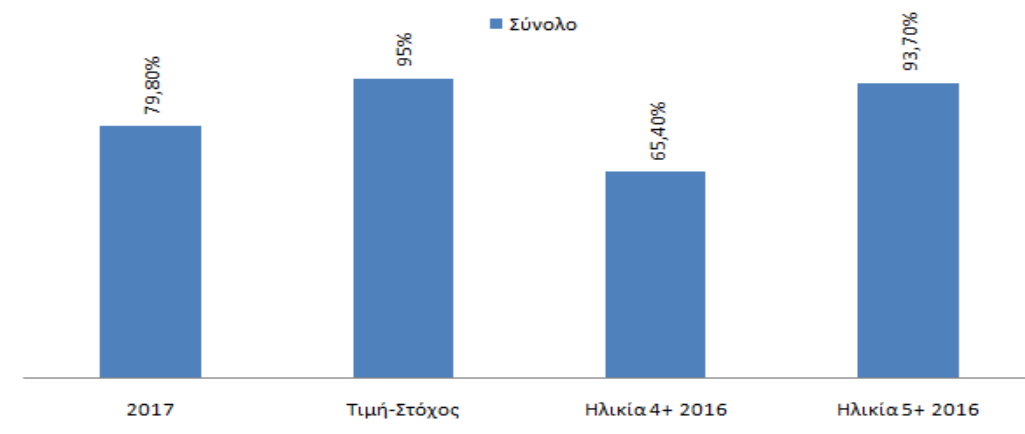
περισσότερα νησιά και πόλεις ανοίχτηκαν σχολεία με την είσοδο 5.291 παιδιών την χρονική περίοδος 2017-2018 και ταυτόχρονα προσφερόντουσαν σε απογευματινές ώρες η φοίτηση άλλων 2.025 παιδιών. Σύμφωνα με το έγγραφο Education and training Monitor 2018 απογευματινά μαθήματα και για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση άνοιξαν στην Λέσβο. Ωστόσο μπορεί να έχουν πραγματοποιηθεί πολλές προσπάθειες για την εκμάθηση και την γενικότερη ένταξη τους , η πρόκληση όμως παραμένει ιδιαίτερα δύσκολη και μακροπρόθεσμη, ιδίως όσον αφορά τα νησιά του Αιγαίου, όπου τα περισσότερα παιδιά δεν έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή επιτροπή η Ανατολική Μακεδονία και η Θράκη αποτελούν εκείνες τις περιφέρειες που καταγράφονται τα υψηλότερα ποσοστά νέων μεταναστών που διαφεύγουν από την εκπαίδευση ενώ παράλληλα στις Κυκλάδες και στα Επτάνησα παρατηρείτε διαρροή υψηλή στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

4.4.3. Συμμετοχή παιδιών (4+ έτη) στην Προσχολική Εκπαίδευση και Φροντίδα

Η συμμετοχή των παιδιών 4+ έτη στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο τόσο για την κοινωνία όσο και για το παιδί. Αυτό διότι μέσω των προγραμμάτων και των σχολείων το παιδί μαθαίνει ποιοτικά και αποτελεσματικά τις πρώτες γνώσεις του καθώς ανακαλύπτει τις ικανότητες τους. Ωστόσο , ο δείκτης της Ελλάδας παρέμεινε κάτω από τον μέσο όρο της Ε.Ε καθώς ήταν ανεπιτυχείς το αποτέλεσμα.

Διάγραμμα 3.19 Συμμετοχή παιδιών (4+ ΚΑΙ 5+) στην Προσχολική ηλικία και Φροντίδα 2017 και 2016 στην Ελλάδα

Πηγή: Education and training monitor(2017-2018) Eurostat και ΟΟΣΑ.

Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ και την Eurostat τα ποσοστά για την συμμετοχή των παιδιών 4+ ετών με 65,4% και 5+ με 93,7% είναι πανομοιότυπα και με του 2017. Στο σύνολο του συγκεκριμένου δείκτη το 2017 έφτασε 79,8% σημειώνοντας πολύ χαμηλά ποσοστά σε σύγκριση με το μέσο όρο της Ε.Ε (αντίστοιχα 4+ 94.4, 5+ 96.3) και την τιμή-στόχο 95%.

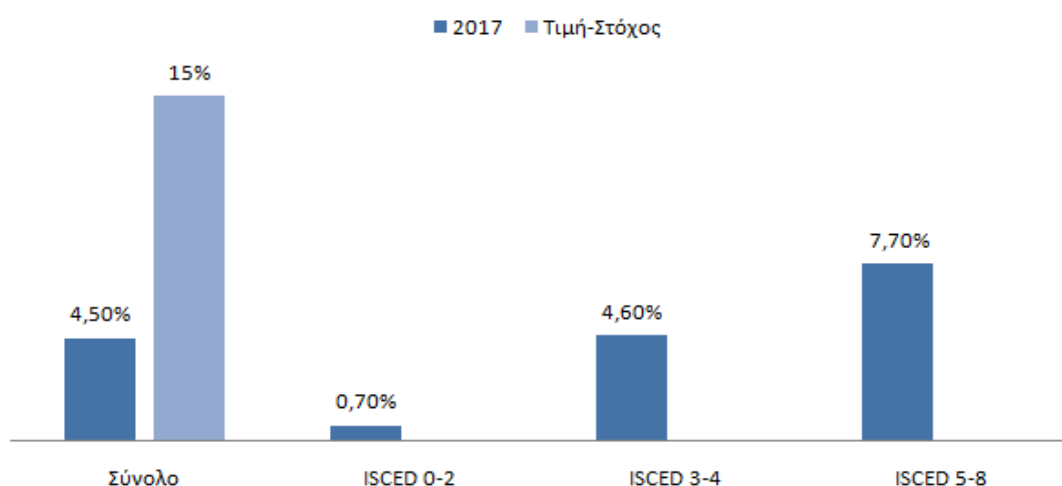
Το 2017 , οι οικογένειες με χαμηλό εισόδημα δεν έλαβαν το επίσημο έγγραφο για την συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, υπολογίζονται ότι περίπου 40.000 παιδιά βρίσκονταν εκτός σχολικού ωραρίου. Η συγκεκριμένη κατάσταση υποδηλώνει μεγάλο χάσμα μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησης της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας που είναι επιλέξιμη για επιχορηγήσεις. Πιο συγκεκριμένα, ο τομέας της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας στην Ελλάδα αντιμετωπίζει σημαντικές δυσκολίες ως προς το επίπεδο της πρόσβασης , της παροχής και της διασφάλισης της ποιότητας. Αυτό που γίνεται αντιληπτό είναι ότι βρίσκεται σε κατακερματισμένη θέση η μέριμνα για τα παιδιά ηλικίας 4+, με αποτέλεσμα οι οικογένειες να εξαρτούνται την κατ' οίκον φύλαξη των παιδιών (RESA,2016).

Παρόλο την προσπάθεια που έχει κάνει η Ελλάδα για την αντιμετώπιση της κατάστασης , είναι εφικτό να την βελτιώσει μελλοντικά. Οι δήμοι ατομικά μπορούν να υποβάλλουν αίτηση για οικονομική ενίσχυση από την Κυβέρνηση , προκειμένου να δημιουργήσουν προσθετές εγκαταστάσεις για την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα . Με αυτό τον τρόπο δίνετε λύση τόσο στην εκπαίδευση την συγκεκριμένης ομάδας αλλά και τον διορισμό καταρτισμένων εκπαιδευτικών μέσω συμβάσεων .

4.4.4 Συμμετοχή Ενήλικων (25-64 ετών) στην Δια Βίου Μάθηση

Η συμμετοχή ενηλίκων στην Δια Βίου Μάθηση στην Ελλάδα είναι μια δύσκολη κατάσταση. Αρχικά, η Ελλάδα δεν εκπλήρωσε την τιμή-στόχο 15% καθώς δεν πλησίασε και τον ευρωπαϊκό μέσο όρο που είναι 10,9%. Κατατάσσεται στις χώρες με τα πιο χαμηλά ποσοστά, σημειώνοντας 4,5%. Παρόλο που οι περισσότεροι τελειώνουν την τριτοβάθμια εκπαίδευση και έχουν ορισμένα προσόντα, οι τιμές τόσο στις δεξιότητες όσο και στη συμμετοχή στην ΔΒΜ, είναι χαμηλές.

Διάγραμμα 3.20 Συμμετοχή Ενηλίκων (25-64 ετών) στην Δια Βίου Μάθηση και στα τρία επίπεδα εκπαίδευσης στην Ελλάδα, 2017

Πηγή: Education and training monitor(2017-2018) Eurostat και ΟΟΣΑ.Όσον αφορά international standard classification of education (ISCED) αναφέρεται στο χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και δεξιότητες (0-2), στο μεσαίο (3-4) και στο υψηλό (5-8).

Η συμμετοχή των ενηλίκων στην Δια Βίου Μάθηση είναι χαμηλή, όπως παρουσιάζεται και στο γράφημα. Αντίστοιχα, στο επίπεδο ISCED 0-2(0,7%), το ποσοστό είναι πολύ χαμηλό με 0,7% των ατόμων, ενώ στα επόμενα επίπεδα τα ποσοστά αυξάνονται, ISCED 3-4 (4,6%) και ISCED 5-8 (7,7%). Συγκριτικά, όμως, με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο το χάσμα είναι μεγάλο, δημιουργώντας την ανάγκη και περαιτέρω προσπάθεια και βελτίωση της κατάστασης.

Σύμφωνα με την έρευνα της Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης, 2015, το 21,7% των ελληνικών επιχειρήσεων πρόσφερε επαγγελματική κατάρτιση στους

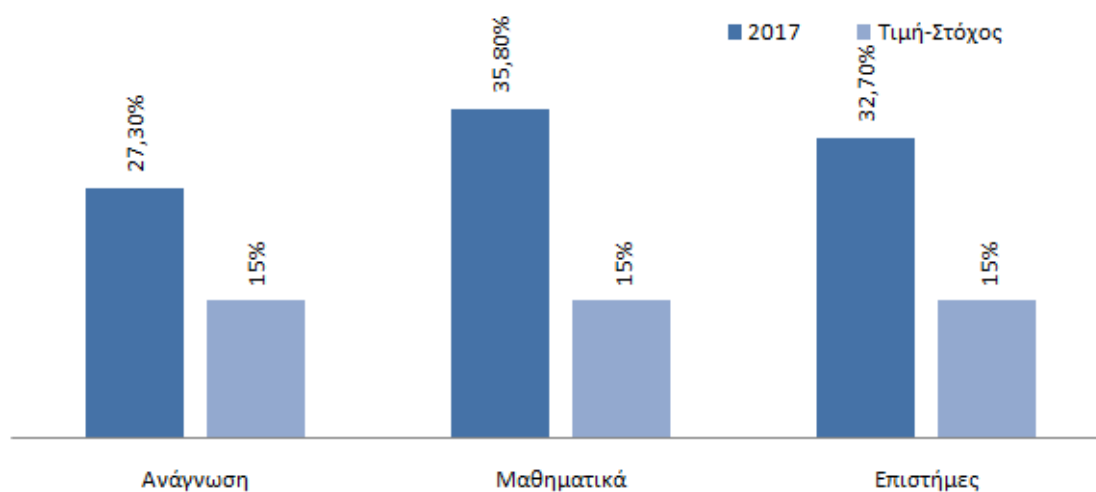
εργαζόμενους ενώ ο μέσος όρος στην Ε.Ε έφτασε 72,6%. Μόνο το 18,5% των εργαζομένων συμμετείχε στην εκπαίδευση συγκριτικά με τον μέσο όρο της Ε.Ε που είναι 40,8%. Σαφώς , διαδραματίζει έναν ουσιαστικό παράγοντα για την αναποτελεσματικότητα και την ανεπιτυχή εκπλήρωση του στόχου. Στον αντίποδα οι περισσότερες ελληνικές εταιρίες θεωρούν ότι η εκπαίδευση, οι δεξιότητες εξυπηρέτησης πελατών και η ομαδική εργασία είναι οι σημαντικές για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων.

Η Ελλάδα ,παρά τις δυσκολίες που έχει, εκπονεί προγράμματα κατάρτισης και πιστοποίησης νέων ανέργων στον τομέα ψηφιακών δεξιοτήτων καθώς ενεργοποιεί τα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας σε ολόκληρη την χώρα. Ταυτόχρονα , δημιουργεί και κέντρα Δια Βίου Μάθησης μέσω των δήμων , παρέχοντας ίσες ευκαιρίες εκπαίδευσης και κατάρτισης για τους ενήλικες χαμηλής ειδίκευσης αλλά και μειονοτικών ομάδων (μετανάστες, άνεργους,) δηλαδή ατόμων που αντιμετωπίζουν προβλήματα κοινωνικό-οικονομικών και εκπαιδευτικών ανισοτήτων

4.4.5. Low Achievers (15 ετών) στην Ανάγνωση, στα Μαθηματικά και στις θετικές επιστήμες

Στην Ελλάδα τα παιδιά που προέρχονται από την ηλικιακή ομάδα 15 ετών , παρουσιάζουν αυξημένα ποσοστά χαμηλής επίδοσης στην ανάγνωση, στα μαθηματικά και στις επιστήμες. Το χάσμα είναι μεγάλο σε σύγκριση με ορισμένες χώρες της Ευρώπης και της τιμή-στόχου αλλά και τους ευρωπαϊκού μέσου όρου.

Διάγραμμα 3.21 Low Achievers(15ετών) στην Ανάγνωση , στα Μαθηματικά και στις Επιστήμες, Ελλάδα 2017

Σύμφωνα με το πρόγραμμα της PISA2015 οι επιδόσεις και στα τρία επίπεδα δεν έχουν αλλάξει καθώς τα ποσοστά μέχρι και το 2017 είναι ίδια. Ο στόχος δεν εκπληρώθηκε καθώς η Ελλάδα αποτελεί μια από τις χώρες που πρέπει να κάνει περαιτέρω προσπάθεια για την βελτίωση του συγκεκριμένου δείκτη. Η τιμή, όσον αφορά την ανάγνωση έφτασε στο 27,3% δηλαδή 12 ποσοστιαίες μονάδες πάνω από το την τιμή-στόχο (15%). Μεγαλύτερα είναι τα ποσοστά στα μαθηματικά, ξεπερνώντας το 30% με ποσοστό 35,8% και στις επιστήμες με 32, 7%. Διαφαίνεται μεγάλο χάσμα ποσοστών από το 2012 με ποσοστό 16,6%, όσον αφορά το ποσοστό των 15χρονων μαθητών στις φυσικές επιστήμες με το έτος 2017 (32,7%).

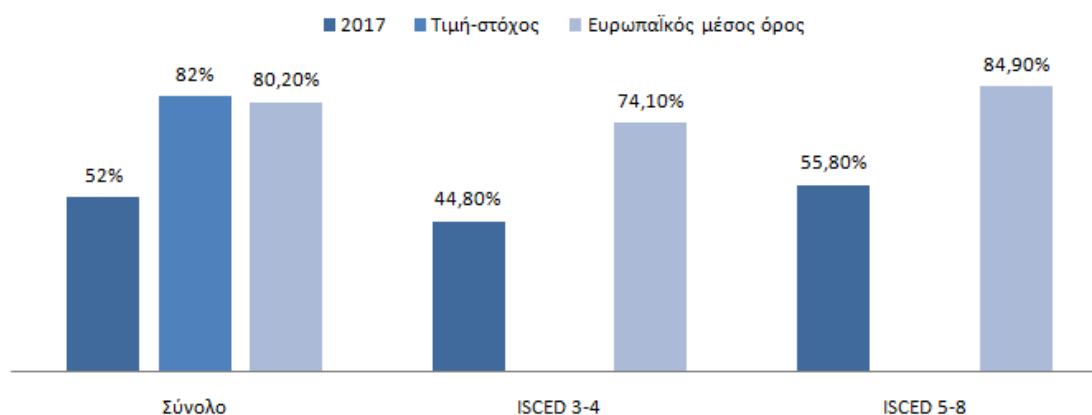
Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), παρόλο την παροχή υποδομών και κυρίως πληροφορικών υποδομών που έχει προσφέρει στα σχολεία, τα ποσοστά δεν είναι θετικά. Σχεδόν το 50 % των 15χρονων μαθητών δαπανούν ελάχιστο χρόνο ή δεν κάνουν πρακτικά πειράματα στο εργαστήριο.(ΟΟΣΑ, 2016).

Ακόμα πιο ανησυχητικό είναι ότι το εκπαιδευτικό σύστημα υστερεί σε πολλούς τομείς τόσο ως προς ένα εξειδικευμένο εξοπλισμό όσο και από την αναλογία των καθηγητών. Το σχολείο αποτυγχάνει να λειτουργήσει ως μοχλός διαχρονικής μείωσης των κοινωνικό-οικονομικών και κυρίως εκπαιδευτικών ανισοτήτων , μη εξοπλίζοντας του μη προνομιούχος μαθητές με εφόδια που θα τους επιτρέψουν να ανακαλύψουν τις δεξιότητες και ικανότητες τους για τις μελλοντικές επιτυχίες στην απασχόληση και στην αγορά-εργασίας. Επομένως, τα παιδιά που ανήκουν σε μη προνομιούχες οικογένειες είναι πιθανόν να μην αποκτήσουν καλύτερες γνώσεις στα μαθηματικά, στην ανάγνωση και στις θετικές επιστήμες.

4.4.6. Ποσοστό Απασχόλησης Πρόσφατων Αποφοίτων (20-34 ετών)

Τα ποσοστά απασχόλησης των πρόσφατων αποφοίτων στην Ελλάδα έχουν αυξηθεί από το 2014 έως και το 2017 , ωστόσο εξακολουθούν να είναι σε χαμηλά επίπεδα συγκριτικά με τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες και την τιμή-στόχο. Στο πλαίσιο της οικονομική κρίσης , η συνολική ανεργία είναι η υψηλότερη σε όλη της Ευρώπη με ποσοστό 21,5% το 2017 καθώς η ανεργία των νέων έφτασε σε πολύ υψηλά επίπεδα.

Διάγραμμα 3.22 Ποσοστό Απασχόλησης Πρόσφατων Αποφοίτων (20-34 ετών) και μορφωτικό επίπεδο, στην Ελλάδα 2017

Πηγή: Education and training monitor(2017-2018) Eurostat και ΟΟΣΑ.

Ο στόχος για την απασχόληση πρόσφατων αποφοίτων μπορεί να ανακάμπτει μετά την κρίση του 2008 και να έχουν βελτιωθεί τα ποσοστά σε σύγκριση με τα προηγούμενα χρόνια αλλά χρειάζεται περαιτέρω ανάπτυξη. Η Ελλάδα σημειώνει μόλις 52% του συνολικού πληθυσμού, δηλαδή 30 μονάδες κάτω από την τιμή-στόχο και τον ευρωπαϊκό μέσο όρο 80,2%. Βρίσκεται στα κατώτερα επίπεδα παρόλο την αύξηση της τα τελευταία χρόνια. Εξαιτίας της οικονομικής ανάκαμψης, οι απόφοιτοι πτυχιούχοι είναι λίγο ευκολότερο για την εύρεση εργασίας στην Ελλάδα. Όσον αφορά τους απόφοιτους της δευτεροβάθμιας και μετεδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED3-4) τα ποσοστά ανήλθαν στο 44,8% πολύ χαμηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο 74,1%. Για τους απόφοιτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-8) αυξήθηκαν κατά 8,4 ποσοστιαίες μονάδες κατά την περίοδο 2014-2017, σημειώνοντας 55,8% το 2017. Ο στόχο δεν εκπληρώθηκε καθώς ο ευρωπαϊκός μέσος όρος ανήλθε στο 84,9%.

Οι αναντιστοιχίες των δεξιοτήτων στην Ελλάδα είναι οι υψηλότερες στην ΕΕ. Το 2016, το 43,3%, το ποσοστό των τριτοβάθμιων αποφοίτων που εργάζονταν σε θέσεις εργασίας που δεν απαιτούσαν πτυχίο ήταν μεγαλύτερο σε σχέση με τις άλλες χώρες της Ευρώπης, με μέσο όρο 26%. (Cedefop, 2018). Ο τομέας της εστίασης προσφέρει τις περισσότερες θέσεις εργασίας στον ελληνικό πληθυσμό, κυρίως την εποχιακή περίοδο. (Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας, 2018). Ενώ το δύσκολο μακροοικονομικό περιβάλλον παρουσιάζει τον υψηλό βαθμό αναντιστοιχιών, υπάρχει ανάγκη να δημιουργηθούν καλύτερες και ισχυρότερες σχέσεις μεταξύ εκπαίδευσης –απασχόλησης και αγορά εργασίας.

4.4.7. Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ΕΕΚ, ΑΕΕΚ ΚΑΙ ΣΕΕΚ) και σύνδεση με την Απασχόληση και την Αγορά Εργασίας

Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και η συνεχιζόμενη εκπαίδευση στην Ελλάδα εφαρμόζεται, η σύνδεση της , όμως, με την απασχόληση και την αγορά εργασίας δεν διασφαλίζει την ελκυστικότητα του τομέα καθώς αποτελεί πρόκληση για την Ελλάδα. Βασικό είναι να αναφερθεί ,ότι η κατάσταση αυτή έγκειται από διάφορες κοινωνικό-οικονομικές, εκπαιδευτικές και πολιτικές καταστάσεις που δημιουργήθηκαν κατά την περίοδο 2008 με την έναρξη της οικονομικής κρίσης και το 2015 με την είσοδο εκατοντάδων προσφύγων από τον πόλεμο της Συρίας. Οι δυσκολίες για την επαγγελματική ένταξη των ατόμων και κυρίως των νέων στην απασχόληση και στην αγορά εργασίας δεν περιορίζονται μόνο στην εύρεση εργασίας αλλά ο προβληματισμό έγκειται από την αρχή της εκπαίδευσης του ατόμου έως και την μετέπειτα προσωπική του ενασχόληση. Η ένταξη τους σε μια θέση εργασίας μπορεί να αποβεί μακροπρόθεσμα και να έχει κινδύνους για όλα τα νέα άτομα τόσο αυτών που έχουν ολοκληρώσει την δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση όσο και των υπόλοιπων που μετεκπαιδεύονται.

Οι προτιμήσεις των ελλήνων φοιτητών μοιάζουν με κείνες των ευρωπαίων. Οι περισσότεροι φοιτητές αποφοίτησαν με πρώτο πτυχίο στις επιχειρήσεις , στην διοίκηση, νομική ή την μηχανική με ποσοστό 19% , ακολουθώντας με 15% οι τέχνες, ανθρωπιστικές επιστήμες και με 7% οι φυσικές επιστήμες. Στο επίπεδο του μεταπτυχιακού διπλώματος το 28,9% απονέμεται στις επιχειρήσεις, νομική και διοίκηση, το 10,2% στις φυσικές επιστήμες και η συμμετοχή προγραμμάτων για μάστερ είναι μόλις 8,1%, το χαμηλότερο στην ΕΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018). Σ ε διδακτορικό επίπεδο σημειώνεται το 3,5%, το μερίδιο των πτυχιούχων στις φυσικές επιστήμες φτάνει το 11% χαμηλότερο από την ΕΕ με ποσοστό 26% ενώ τα περισσότερα διδακτορικά χορηγούνται στον τομέα της υγείας και της ευημερίας (Education and Training Monitor, 2018). Η συγκεκριμένη κατάρτιση που έχουν δεχτεί οι νέοι τους κάνει ανταγωνιστικούς με προσόντα και δεξιότητες προκειμένου να αποβούν στον χώρο της εργασίας.

Σημαντικό, όμως είναι να ληφθεί υπόψη ότι σε κάθε χώρα και κυρίως στην Ελλάδα, τα εργασιακά πρότυπα αλλάζουν. Η σύγχρονη εποχή καλεί τα άτομα και ιδίως τους νέους να είναι ευέλικτοι ως προς τις απαιτήσεις τόσο της κοινωνίας όσο και του εργασιακού και οικονομικού τομέα. Νέοι στην Ελλάδα εκπαιδεύονται και καταρτίζονται και μετέπειτα συνεχίζουν της εκπαίδευση τους, παρόλο την ολοκλήρωση των σπουδών τους , προκειμένου να έχουν αποκτήσει εκείνες τις δεξιότητες και ικανότητες για να εισχωρήσουν στην αγορά εργασίας. Το 43,7% των ελλήνων ολοκληρώνουν επιτυχώς την εκπαίδευση τους, παρόλο που δεν βρίσκουν

μια θέση εργασίας και απασχόλησης. Ωστόσο, έχοντας τόσο προβλήματα να επιλύσει η Ελλάδα κατά κύριο λόγο οικονομικά ζητήματα, δημιούργησε μια κατάσταση απογοήτευσης. Τα άτομα βρίσκουν ως λύση την μετανάστευση σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες που οι συνθήκες κυρίως εργασίας και κατάρτισης είναι καλύτερες από της Ελλάδος.

Διαφαίνεται, λοιπόν, ότι παρά τις προσπάθειες που έχει κάνει η Ελλάδα η κατάσταση πρέπει να βελτιωθεί. Πιο συγκεκριμένα το σύστημα της ΕΕΚ είναι αναγκαίο να εκσυγχρονιστεί περαιτέρω και να επικεντρωθεί σε άτομα που είναι μη προνομιούχα, προκειμένου να μειωθούν οι πρόωρα διαρρέοντες στην εκπαίδευση και κατάρτιση και ιδίως να αυξηθεί το ποσοστό των παιδιών στην προσχολική εκπαίδευση και ταυτόχρονα να δοθούν περεταίρω υποδομές στα σχολεία και στα εκπαιδευτικά ιδρύματα τόσο για τους γηγενείς όσο και για τους μετανάστες. Οι μετανάστες αποτελούν μια ιδιαίτερη κατάσταση καθώς και σε αυτό τον τομέα υπάρχουν ελλείψεις. Η μετάβαση και γενικότερα η ένταξη από την εκπαίδευση και κατάρτιση στην απασχόληση και αγορά εργασίας είναι μια δύσκολη κατάσταση για την Ελλάδα.

4.5. Συμπερασματικές Επισημάνσεις

Στον υπάρχων κεφάλαιο παρουσιάστηκαν οι κοινωνικό-οικονομικές και εκπαιδευτικές ανισότητες της Ελλάδας. Πιο συγκεκριμένα αναδείχθηκε η πορεία της εκπαίδευσης και της κατάρτισης σε όλη ηλικιακή κλίμακα του πληθυσμού και η σύνδεση της με την απασχόληση και την αγορά εργασίας. Οι ανισότητες όσον αφορά την περίπτωση της Ελλάδας διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο καθώς είναι οι σημαντικότεροι παράγοντες για την αρνητική εξέλιξη ορισμένων δεικτών που αναλυθήκαν.

Η Ελλάδα πέτυχε δύο δείκτες με απόλυτη επιτυχία. Το 2017 ξεπέρασε την ευρωπαϊκή τιμή-στόχο 10% όσον αφορά τους πρόωρα διαρρέοντες 18-24 ετών με ποσοστό 6%. Ακλούθησε την ίδια πορεία με ποσοστό 43,7% για τους απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ηλικία 30-34 ετών με τιμή-στόχο τουλάχιστον 40%, δηλαδή ξεπέρασε κατά 3,7 ποσοστιαίες μονάδες τον συγκεκριμένο δείκτη. Στον αντίποδα, αρνητική εξέλιξη έχει η συμμετοχή των παιδιών 4+ στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα με ποσοστό μόλις 79,8%, δηλαδή 15,2 ποσοστιαίες μονάδες κάτω από την τιμή-στόχο που είναι 95%. Σε αυτήν την περίπτωση η Ελλάδα

βρίσκεται στο κατώτερο επίπεδο καθώς χρήζει βελτίωση της συγκεκριμένης κατάστασης. Εξίσου σε χαμηλά επίπεδα με ποσοστό 4,5% βρίσκεται ο δείκτης συμμετοχής ενηλίκων 25-64 ετών στην Δια Βίου Μάθηση με τιμή-στόχο 15 %. Στην συγκεκριμένη περίπτωση τα περισσότερα άτομα δυσκολεύονται να συγχρονίζουν την εργασία με την εκπαίδευση και κατάρτιση καθώς οι περισσότερες επιχειρήσεις και εταιρίες δεν ενσωματώνουν τα προγράμματα της ΕΕΚ και κατ' επέκταση την περαιτέρω εξέλιξη των εργαζομένων τους , λίγες είναι οι περιπτώσεις που υιοθετούν την συγκεκριμένη διαδικασία. Άλλη μια ανεπιτυχείς προσπάθεια διαφαίνεται στα παιδιά 15 ετών που έχουν χαμηλές επιδόσεις στην ανάγνωση με 27,3%, στα μαθηματικά με 35,8% και στις φυσικές επιστήμες 32,7%. Η τιμή-στόχο είναι 15% , δηλαδή και στις τρεις περιπτώσεις υπάρχει μεγάλο χάσμα μεταξύ των ποσοστών , πράγμα που καταδεικνύει την μη πετυχημένη εφαρμογή του συστήματος. Τέλος, όσον αφορά το ποσοστό απασχόλησης των πρόσφατων πτυχιούχων (20-34 ετών) με ποσοστό 52%, δηλαδή 30 μονάδες κάτω από την τιμή-στόχο 82% ,είναι εύλογο να αναφερθεί ότι έχουν αυξηθεί σημαντικά τα ποσοστά κατά την διάρκεια της οικονομική κρίσης και γενικότερα της δεκαετίας που έχει περάσει μέχρι το 2017, παρόλο που βρίσκεται ακόμη σε χαμηλά επίπεδα από τον στόχο (European Commission, 2018).

Η Ελλάδα, λοιπόν έκανε μια αξιόλογη προσπάθεια ακόμη και αν δεν πέτυχε την ολοκλήρωση των τιμών-στόχων. Μείωσε σε ορισμένους δείκτες την διαφορά ,ωστόσο δεν είναι αρκετό καθώς χρειάζεται επιτακτική ανάγκη για βελτίωση τόσο των συστημάτων της ΕΕΚ όσο και ορισμένων παραγόντων που την επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό. Οι συγκεκριμένοι παράγοντες, όπως είναι η οικονομική κρίση που την μαστίζει δέκα χρόνια την Ελλάδα , δημιουργεί προβλήματα όχι μόνο ως προς το εισοδηματικό επίπεδο αλλά και ως προς την εκπαίδευση που συνδέεται με την απασχόληση και την αγορά εργασίας. Όλα αυτά έχουν αποτέλεσμα κατά κύριο λόγο την ανεργία και την μετανάστευση μιας ομάδας ελλήνων πλήρως καταρτισμένων ατόμων με διέξοδο τις άλλες χώρες της Ευρώπης . Σημαντικό ωστόσο είναι ότι η Ελλάδα καταβάλλει προσπάθειες για την εκπαίδευση των προσφύγων με διάφορα προγράμματα , αλλά υπάρχουν προκλήσεις έντονες για την εκπαίδευση και την ένταξη τους. Εκτός αυτών η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, παρόλο τα προβλήματα που έχει η Ελλάδα, σημειώνει πρόοδο , αλλά υπάρχει περιθώριο για περαιτέρω ανάπτυξη και εξέλιξη της ελκυστικότητας της και της ενίσχυσης για περισσότερη συμμετοχή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Συμπεράσματα

Οι ραγδαίες αλλαγές που συντελούνται στον Ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο σε γεωπολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό, εκπαιδευτικό και τεχνολογικό επίπεδο, οι αλλαγές στο περιβάλλον, η παγκόσμια οικονομική κρίση και οι πεπερασμένοι πόροι δημιουργούν ελαστικοποίηση των εργασιακών σχέσεων, πιο απλούστερες μορφές απασχόλησης, μεγαλύτερη κινητικότητα μεταναστών για εύρεση εργασίας και αποδυνάμωση των συστημάτων εκπαίδευσης. Όλα αυτά ασκούν πίεση στα εθνικά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης για προσαρμογή στην νέα πραγματικότητα και τον εκσυγχρονισμό και επανασχεδιασμό της δομής τους.

Πολλά από τα εθνικά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης δεν μπόρεσαν να αντιμετωπίσουν ικανοποιητικά τα κοινωνικά ζητήματα, όπως τα παιδιά 4+ ετών που δεν συμμετέχουν στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, η μη συμμετοχή των ενήλικων στην Δια Βίου Μάθηση και η χαμηλή απόδοση των παιδιών στην ανάγνωση, φυσικές επιστήμες και μαθηματικά. Ωστόσο από το 2000-2010 παρατηρείται μια μετατόπιση της στόχευσης της ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Δια Βίου Μάθηση και την εκπαίδευση και κατάρτιση σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια. Σε μια εποχή πλήρους ανταγωνισμού η Ευρωπαϊκή Ένωση θέτει ως μείζονα στόχο να καταστεί πιο ανταγωνιστική η οικονομία της γνώσης για να είναι πιο αποτελεσματική και ικανή βιώσιμη οικονομία, προκειμένου να έχει περισσότερες θέσεις εργασίας και απασχόλησης. Την συγκεκριμένη περίοδο όλα στρέφονται στην σχέση της εκπαίδευσης και κατάρτισης με την οικονομική εξέλιξη, ακολουθώντας τις προτεραιότητες και τα μέτρα της ανταγωνιστικότητας, της αποτελεσματικότητας, της αποδοτικότητας και της μεγέθυνσης της παραγωγικότητας.

Την επόμενη δεκαετία 2010-2020, οι στρατηγικοί στόχοι έχουν ως σκοπό την μείωση όλων των δεικτών, που έχουν προαναφερθεί παραπάνω, και κυρίως την μείωση των πολιτών που βρίσκονται ή επρόκειτο να βρεθούν στα όρια της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ετήσιας έκθεσης παρακολούθησης της ευρωπαϊκής επιτροπής για την εκπαίδευση και κατάρτιση 2018, καταδεικνύεται ότι τα κράτη μέλη της Ευρώπης έχουν κάνει μια αξιολογή πρόοδο σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια ως προς τον εκσυγχρονισμό των εκπαιδευτικών συστημάτων και την επίτευξη των τιμών-στόχων. Στην συμβολή αυτή βοήθησαν το πρόγραμμα Erasmus+, τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά ταμεία και επενδυτικά ταμεία, συμπεριλαμβανόμενης της πρωτοβουλίας για την απασχόληση των νέων και κατ'επέκταση το ευρωπαϊκό σώμα αλληλεγγύης, το πρόγραμμα

«Ορίζων 2020» και το ευρωπαϊκό ινστιτούτο καινοτομίας και τεχνολογίας. Ωστόσο, υπάρχουν και ορισμένες περιπτώσεις χωρών που χρειάζονται παραπάνω προσπάθεια για την καλύτερη επίτευξη των τιμών-στόχων και την εύρυθμη βελτίωση και εξέλιξη όσον αφορά τα συστήματα της ΕΕΚ και της σχέσης τους με την απασχόληση και την αγορά εργασίας.

Πιο συγκεκριμένα στην παρούσα πτυχιακή εργασία παρουσιάστηκε μια εκτενής διασαφήνιση των πολιτικών παρεμβάσεων και μεταρρυθμίσεων που έχουν λάβει χώρα όλα τα κράτη της Ευρώπης σε ότι αφορά την εκπαίδευση και κατάρτιση (επαγγελματική) σε σχέση ακόμη και με την απασχόληση και αγορά εργασίας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση εστιάζει στην περαιτέρω κατάρτιση των εργαζομένων για ένα αποτελεσματικότερο και πιο ανταγωνιστικότερο σύστημα. Σε ορισμένες χώρες που τα συστήματα ΕΕΚ λειτουργούν ορθά και η οικονομία τους βρίσκεται σχετικά σε καλά επίπεδα και δεν υπάρχουν σε μεγάλο βαθμό ανισότητες , οι δείκτες και οι τιμές-στόχοι έχουν ξεπεραστεί, στις οποίες συγκαταλέγονται η Ολλανδία, η Σουηδία, η Ιρλανδία, , η Κροατία, η Πολωνία, η Φιλανδία, η Δανία, η Λιθουανία, η Εσθονία , το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γερμανία, Αυστρία. Αυτές οι χώρες έχουν ξεπεράσει στην πλειονότητα τις τιμές καθώς αποτελούν πρότυπο για τις υπόλοιπες. Στον αντίποδα, σε άλλες χώρες που υπάρχουν έντονες ανισότητες κοινωνικό-πολιτικές και κυρίως οικονομικές, καταδεικνύεται ότι υπάρχει χάσμα μεταξύ των ποσοστών και της τιμής-στόχου ,πράγμα που δημιουργεί ανησυχίες, σε αυτές τις χώρες συγκαταλέγονται η Ρουμανία, η Βουλγαρία, η Ιταλία , η Ισπανία, η Ελλάδα , και η Μάλτα. Οι συγκεκριμένες χώρες έχουν πετύχει ορισμένους στόχους, ωστόσο στην πλειοψηφία έχουν χάσμα και με την τιμή-στόχου αλλά και με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Επίσης , γίνεται φανερό ότι οι οικογένειες που έχουν χαμηλό εισόδημα είναι πιο εύκολο να μην εκπαιδεύονται και γενικά να μην καταρτίζονται, πράγμα που οδηγεί στην εκπαιδευτική φτώχεια.

Όσον αφορά την Ελλάδα , η συμμετοχή στην διαδικασία της εκπαίδευσης και κατάρτισης ήταν αποτελεσματική με γνώμονα όλη την χρονική περίοδο 2000 με 2018. Με τα στοιχεία που παρουσιάζει η ετήσια έκθεση παρακολούθησης της ευρωπαϊκής επιτροπής εκπαίδευση και κατάρτιση 2018 για την Ελλάδα η επιτυχία στέφτηκε σε δύο δείκτες , στην ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 30 -34 ετών και την μείωση των πρόωρα διαρρεόντων 18-24 ετών από την εκπαίδευση και κατάρτιση. Οι υπόλοιποι παρά την επιτυχία όλων των χρόνων για την μείωση των δεικτών δεν πέτυχαν τις τιμές-στόχους, πράγμα που παρουσιάζει μια ανησυχητική εικόνα. Η Ελλάδα έχει κάνει πολλές προσπάθειες για την εξέλιξη και για την βελτίωση του συστήματος ΕΕΚ και ειδικότερα για την εκπαίδευση και την κατάρτιση των εργαζομένων. Μεγάλες είναι και οι προσπάθειες όσον αφορά τους μετανάστες ως προς την εκπαίδευση και την ένταξη τους, ωστόσο υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις που παρεμποδίζουν την όλη διαδικασία τόσο για τους μετανάστες όσο

και για τις κοινωνικά ευπαθής ομάδες. Οι λόγοι είναι κυρίως οικονομικοί και πολιτικοί.

Κλείνοντας, συνειδητοποιούμε ότι υπάρχει μια σημαντική εξέλιξη σε όλα τα κράτη της Ευρώπης, μπορεί να χρειάζεται σε ορισμένες χώρες παραπάνω χρόνο για την επίτευξη των στόχων . Ωστόσο η διαδικασία από το 2000 μέχρι το 2018 αποδεικνύει ότι όλες οι συνθήκες, τα μέτρα , οι μεταρρυθμίσεις και οι γενικότερα αναθεωρήσεις και Στρατηγικές που εφαρμόστηκαν στα πλαίσια της αναδόμησης , ανάπτυξης και εξέλιξης της εκπαίδευσης και κατάρτισης και τη σύνδεση της με την απασχόληση και αγορά εργασίας για ένα ανταγωνιστικό και βιώσιμο οικονομικό περιβάλλον, πέτυχε. Παρόλο , τα μη προσδοκώμενα ποσοστά που δεν πέτυχαν , η εξέλιξη και η πρόοδος των χωρών ήταν εμφανής, πράγμα που φανερώνει μια θετική εξέλιξη . Δίνοντας με την ολοκλήρωση της δεκαετίας 2020 την σκυτάλη για την επόμενη δεκαετία 2030 με ακόμη πιο εκσυγχρονιστικές πολιτικές και μέτρα για την βελτίωση όλων των δεικτών σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρώπης.

Βιβλιογραφία

- European Commission. (2018). Education and Training 2018 Greece.
- Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων. (2018, Απριλίου 17). *Στρατηγικό Πλαίσιο για τον Ανασχεδιασμό των Ενεργητικών Πολιτικών Απασχόλησης*. Ανάκτηση από <http://www.opengov.gr/minlab/?p=3677>
- Ευρωπαϊκή Ένωση. (2009). Πληροφορίες Προερχόμενες από τα Όργανα και τους Οργανισμούς. *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* .
- CEDEFOP. (2013, Οκτώμβριος). Επιστροφή στη μάθηση, επιστροφή στην εργασία. Θεσσαλονίκη.
- European Commision. (2018). Education and Training Monitor 2018.
- European Commission . (2017). Education and Training Monitor 2017.
- European Commission . (2011). Progress Towards the Common European Objectives in Education and Training 2010-2011.
- Eurorean Commission. (2018). European Policy cooperation (ET2020 Framwork).
- Heywood, A. (2013). *Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική* (Κριτική εκδ.). (Χ. Φραγκονικολόπουλος, Μεταφρ.) Αθήνα.
- Knowles, S. (2001). *Inequality and Economic Growth: The Empirical Relationship*. Otago : University of Otago .
- MILTON, F. (2012). *Καπιταλισμός και Ελευθερία* (Παπαδόπουλος εκδ.). (Γ. Αντωνία, Επιμ., & Κ. Γίωργος, Μεταφρ.) Αθήνα.
- Miroslav, H. (2009). *Ενωμένη στην Πολυμορφία : Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και Πολιτικές Κολτούρες* (Επίκεντρο εκδ.). (Α. Εκβάβη, Επιμ.) Θεσσαλονίκη.
- Papadakis, N., Drakaki, M., Papargyris, A., Dafermos, V., Basta, M., Theodorikakos, P., και συν. (2017). "Painted from life...." A disengaged youth? Young people and NEETs in a devastated country. *Centre for Learning and Life Chances in Knowledge Economies and Societies (LLAKES)* .
- Αλεξίου, Θ. (2007). *Περιθωριοποίηση και Ενσωμάτωση -Η Κοινωνική πολιτικής ως μηχανισμός ελέγχου και κοινωνικής πειθάρχησης* . Αθήνα: Παπαζήσης.
- Αριστοτέλης. (2007). *Πολιτικά* (Τόμ. Β). Θεσσαλονίκη: Ζήτρος.

- Αοδερράκη, Φ. (2008). *Ευρώπη και Παιδεία: Ο Ευρωπαϊκός χώρος ανώτατης εκπαίδευσης*. Αθήνα: Σιδέρης.
- Βεργίδης, Δ. (1996). Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα μετά τη Μεταπολίτευση, στο Πρακτικά του Ευρωπαϊκού Συμποσίου 'Η ανοιχτή και η εξ αποστάσεως μάθηση ως εργαλείο για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και την εκπαίδευση των μαθητών: πρόκληση για το ελληνικό εκπαιδευτ. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ΕΚΤ.
- Γούβιας, Δ., & Θεριανός, Κ. (2014). *Εκπαιδευτική Πολιτική*. Αθήνα: Gutenberg.
- ΓΣΕΕ, Κ. Α. (2010). Μελέτη αιτιών για το χαμηλό ποσοστό συμμετοχής σε πρόγραμμα Δια Βίου Μάθησης στην Ελλάδα. Αθήνα.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2010, Δεκέμβριος). Ανάκτηση από [gercd.gov.cy/dgercd/dgercd.nsf/All/5BDB0514C6FFA879C2257D2B001E5CE0/\\$file/Ευρωπαϊκή](http://gercd.gov.cy/dgercd/dgercd.nsf/All/5BDB0514C6FFA879C2257D2B001E5CE0/$file/Ευρωπαϊκή)
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2017, Απρίλιος). Έγγραφο Προωληματισμού για την Κοινωνική Διάσταση και της Ευρώπης. Βρυξέλλες.
- Ιορδανόγλου, Χ. Ι. (2008). *Η Ελληνική Οικονομία ατη Μακρά Διάρκεια 1954-2005*. Αθήνα: Πόλις.
- Καψάλης, Α., & Παπασταμάτης, Α. (2002). *Εκπαίδευση Ενηλίκων*. Πανεπιστημίου Μακεδονίας.
- Κουτίδου, Ε. (2014). *Δια Βίου Μάθηση: Συστηματική και διεπιστημονική προσέγγιση υπο το πρίσμα της κοινωνιολογίας του δικαίου*. Αθήνα: Σακούλλα.
- Κυρίδης, Α. (2014). *Ευπαθείς Κοινωνικές Ομάδες και Δια Βίου Μάθηση*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μπαγάκης, Γ. (2001). *Αξιολόγηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και σχολείου*. Μεταίχιμο.
- Μπαλάσκας, Κ. (1997). *Εκπαιδευτική Θεωρία και Πολιτική*. Αθήνα: Πατάκης.
- Μπαλούρδος, Δ., & Πετράκη, Μ. (2012). Νέα φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός- πολιτικές καταπολέμησης και καθιέρωσης ενός ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος.
- Μπουταντάς, Δ., & Παπαλεξάνδρη, Ν. (2003). *Εισαγωγή στην Διοίκηση Επιχειρήσεων*. Αθήνα: Μπένου.
- Μπουτσιούκη, Α. Σ. (2017). *Ευρωπαϊκή Πολιτική στην Εκπαίδευση: Απο την στρατηγική της Λισαβόνας στη στρατηγική 2020*. Αθήνα: Σταμούλη.

Νικολάου, Σ.-Μ. (2009). *Θεωρητικά Ζητήματα στην Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg.

Ξηρουτύρη, Σ. (2001). *Διοίκηση Ανθρώπινων Πόρων*. Θεσσαλονίκη: Ανίκουλα.

Οικονόμου, Χ., & Φέρωνας, Α. (2006). *Οι Εκτός των Τείχων, Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός στις σύγχρονες κοινωνίες*. Αθήνα: Διόνικος.

Παναγιωτόπουλος, Κ. Μ., Παναγιωτόπουλος, Γ., & Παπαπέτρου, Σ. (2009). *Εύαλωτες Κοινωνικές Ομάδες*. Αθήνα: Γρηγόρη.

Πανισίδου, Ε. (2013). *Δια Βίου Εκπαίδευση : Μια σύγχρονη Πανάρκεια*. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Παπά, Ε. (2010, Ιουλίου 9). *Ευπαθείς Κοινωνικές Ομάδες και ο Κοινωνικός τους Αποκλεισμός*.

Παπαδάκης, Ν. (n.d.). *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, εκπαιδευτική πολιτική και απασχόληση/ ανεργία*.

Παπαδάκης, Ν. (2016). *Η Ανέκκλητη;ειρμάμενη, Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Εκπαίδευση και Κατάρτισης, Κοινωνική Ενσωμάτωση και Απασχόληση: Η Εικοσαετία των Μετασχηματισμών (1995-2015)*. Αθήνα: Σιδερης .Ι.

Παπαδάκης, Ν. (2006). *Προς την Κοινωνία των Δεξιοτήτων;*. Αθήνα: Σακούλλας .

Παπαδακής, Ν., & Γράβαρης, Δ. (2005). *Εκπαίδευση και Εκπαιδευτική πολιτική: Μεταξύ κράτους και αγοράς*. Αθήνα: Σαβάλλας.

Παπαδοπούλου, Δ. (2004). *Η φύση του κοινωνικού αποκλεισμού στην ελληνική κοινωνία, στην Φτώχεια και τον Κοινωνικό Αποκλεισμό*. Αθήνα: Εξάντας.

Παπαδοπούλου, Δ. (2012). *Κοινωνιολογία του Αποκλεισμού στην Εποχή της Παγκοσμιοποίησης*. Αθήνα: Τόπος.

Παπαϊωάννου, Σ. (1990). *Επαγγελματική Εκπαίδευση και Προσανατολισμός:Αναφορά στα άτομα με Ειδικές Ανάγκες*. Αθήνα : Γρηγόρη.

Παπαοπούλου, Δ., & κουραχάνης, Ν. (2017). *Άστεγοι και Κοινωνικός Αποκλεισμός*. Αθήνα: Τόπος.

Παπασιακμάκη, Γ. (2001). *Ιδιπλός κοινωνικός αποκλεισμός: όταν οι γυναίκες είναι με αναπηρίες. Περιοδικό Αναπηρία τώρα , σσ. 1-8*.

Σαϊτίης, Χ. (2008). *Οργάνωση & Διοίκηση Δομών*. Αθήνα.

Σιπητάνου, Α. (2014). *Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Δια Βίου Μάθηση*. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

- Σταμέλος, Γ. (2009). *Εκπαιδευτική Πολιτική*. Αθήνα: Διόνικος.
- Σταμέλος, Γ. (2003). Παγκοσμιοποίηση και Εκπαίδευση: Ο εκπαιδευτικός κόσμος σήμερα. Πάτρα.
- Σταμέλος, Γ., & Βασιλόπουλος, Α. (2013). *Πολιτικές Δια Βίου Μάθησης στο Πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Διακυβέρνησης*. Αθήνα: Διόνικος.
- Τσαούσης, Δ. (2006). *Η Κοινωνία του Ανθρώπου: Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία*. Αθήνα: GUTENBERG.
- Τσαούσης, Δ. (2007). *Ο Κοινωνικός Αποκλεισμός: Η Ελληνική περίπτωση*. Αθήνα: Gutenberg.
- Τσιάκαλος, Γ. (2011). *Οδηγός Αντιρατσιστικής Εκπαίδευσης*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Τσομπανόγλου, Γ., Κορρές, Γ., & Γιαννοπούλου, Ι. (2005). *Κοινωνικός Αποκλεισμός και Πολιτικές Ενσωμάτωσης*. Αθήνα : Παπαζήση.
- Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. (2004, Σεπτέμβριος). Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση. Αθήνα.
- Υφαντόπουλος, Γ., Μπαλούρδος, Δ., & Νικολόπουλος, Κ. (2009). *Οικονομικές και Κοινωνικές Διαστάσεις του Κτάτους Πρόνοιας*. Αθήνα: Gutenberg.
- International Organization for Migration. (2017). Global Migration Trends. Ανάκτηση 12/06, 2019, από <https://www.iom.int/global-migration-trends>.
- International Organization for Migration. (2017). WORLD MIGRATION REPORT 2018. Ανάκτηση 12/06, από https://www.iom.int/sites/default/files/country/docs/china/r5_world_migration_report_2018_en.pdf.
- International Organization for Migration. (n.d.). Υποβοηθούμενες Εθελούσιες Επιστροφές και Επανένταξη. Ανάκτηση 10/05, 2019, από <https://greece.iom.int/el/%CF%85%CF%80%CE%BF%CE%B2%CE%BF%CE%B7%CE%B8%CE%BF%CF%8D%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B5%CF%82-%CE%B5%CE%B8%CE%B5%CE%BB%CE%BF%CF%8D%CF%83%CE%B9%CE%B5%CF%82-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%83%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%86%CE%AD%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B5%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%BE%CE%B7>.

Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής. (2019). Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη. Ανάκτηση 10/06, από <http://www.opengov.gr/immigration/?p=801>.

(European Commissio), Eurostat: Ανάκτηση 10/7
<https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>